

YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ANONİM ŞİRKETİN HAKLI SEBEPLE FESHİ
DAVASINDA MAHKEMENİN DAVACI PAY
SAHİBİNİN ÇIKARILMASINA
HÜKMETMESİ**

MERVE YİĞİT

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. IŞIL ÖZKAN

ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANSI

BORNOVA / İZMİR

NİSAN, 2024

JÜRİ ONAY SAYFASI

Jüri üyeleri olarak bu tezi okuduğumuzu ve kapsam ve kalite bakımından Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak uygunluğunu onaylıyoruz.

Jüri Üyeleri:

İmza:

Prof. Dr. Işıl ÖZKAN

Yaşar Üniversitesi

.....

Doç.Dr. Ali Murat SEVİ

Yaşar Üniversitesi

.....

Doç. Dr. Hasan KARAKILIÇ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi

.....

Prof. Dr. Yücel Öztürkoğlu
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZ

ANONİM ŞİRKETİN HAKLI SEBEPLE FESHİ DAVASINDA MAHKEMENİN DAVACI PAY SAHİBİNİN ÇIKARILMASINA HÜKMETMESİ

YİĞİT, Merve

Yüksek Lisans/Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans

Danışmanı: Prof. Dr. Işıl ÖZKAN

Nisan 2024

Anonim şirketlerde 6102 sayılı TTK ile getirilen haklı sebeple çıkarılma hakkının davacı pay sahipleri, şirket ve diğer menfaat grupları açısından birçok etkisi bulunmaktadır. Çıkarılma hakkını düzenleyen TTK m.531'e göre göre mahkemeye dava sonunda hüküm yetkisi bakımından geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Buna göre mahkeme şirketin feshi yerine koşulları bulunması halinde alternatif çözümlere hükmedebilecektir. Uygulama en sık karşılaşılan çözüm yöntemi davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmasına dair hüküm verildiği görülmektedir. Bu çıkarılma kararının davacı pay sahibi, şirket ve diğer menfaat grupları üzerinde etkileri bulunmaktadır.

Çalışmamızda, anonim şirketlerde meydana gelen haklı sebep halleri incelendikten sonra, mahkemenin davada verebileceği kararlar, bilhassa davacı pay sahibinin çıkarılmasına ilişkin kararları incelenecektir. Bu inceleme kapsamında çıkarılmasına karar verilen davacı pay sahibinin çıkarılma payının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerinin ödenmesine ilişkin yapılan hesaplamalar ile çıkarılma kararının sonuçları irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Anonim şirkette haklı sebep halleri, mahkemenin yargılama neticesinde verebileceği hükümler, alternatif çözümler, ortağın çıkarılmasına karar verilmesi.

ABSTRACT

TERMINATION OF A JOINT STOCK COMPANY FOR JUST CAUSE COURT'S DECISION TO REMOVE THE PLAINTIFF SHAREHOLDER

YİĞİT, Merve

Master's Degree/Master's Degree with Private Law Thesis

Advisor: Prof. Dr. Işıl ÖZKAN

April 2024

The right to expulsion for just cause, introduced by the Turkish Commercial Code No. 6102 in joint stock companies, has numerous implications for plaintiff shareholders, the company, and other interest groups. According to Article 531 of the Turkish Commercial Code, governing the right of expulsion, the court is granted wide discretionary power in terms of ruling at the end of the case. Accordingly, if conditions permit, the court may opt for alternative solutions instead of dissolving the company. The most commonly encountered solution appears to be the expulsion of plaintiff shareholders from the company. This expulsion decision affects not only the plaintiff shareholder but also the company and other interest groups.

In our study, following an examination of justifiable grounds occurring in joint-stock companies, the judgments that the court may render in the case, particularly those pertaining to the expulsion of the plaintiff shareholder, are scrutinized. Within the scope of this examination, calculations related to the payment of the actual value of the shares of the plaintiff shareholder expelled, as of the closest date to the decision date, are conducted, along with an analysis of the consequences of the expulsion decision.

Keywords: Just cause cases in joint stock companies, decisions that the court may make as a result of the trial, alternative solutions, decision to remove the partner.

TEŞEKKÜR

Tez çalışması için konu seçimimde, çalışma sürecinin yürütülmesinde emeklerini, bilgi birikimini benden esirgemeyen, tez çalışmasındaki eserleri benimle paylaşan Sayın Prof. Dr. Işıl Özkan'a, Sayın Doç. Dr. Ali Haydar Yıldırım'a, Sayın Doç. Dr. Ali Murat Sevi'ye ve Sayın Doç. Dr. Hasan Karakılıç'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Bununla birlikte, tarafımı tez çalışmasına teşvik eden, tez yazım sürecinde desteklerini ve bilgi birikimi benimle paylaşan Sayın Av. Mehmet Karayazgan'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Merve YİĞİT
İzmir, 2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Yeterlik Tezi olarak sunduğum “Anonim Şirkette Haklı Sebep Fesih Davasında Mahkemenin Davacı Pay Sahibinin Çıkarılmasına Hükmetmesi” adlı çalışmanın, araştırma aşamasından tamamlanmasına kadar olan tüm süreçte, tarafımdan bilimsel ahlak, gelenek ve temellere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Merve YİĞİT

18.04.2024

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	ix
YEMİN METNİ	xi
İÇİNDEKİLER	xiii
KISALTMA LİSTESİ	xxiii
GİRİŞ	1

1.BÖLÜM

GENEL OLARAK ANONİM ŞİRKETİN HAKLI NEDENLE FESHİ

1.1. Haklı Sebep Kavramı.....	1
1.2.Haklı Sebeple Fesih.....	2
1.3. Haklı Sebeplerin Görünümü.....	4
1.3.1. Çoğunluğun Gücünü Azınlık Aleyhine Kötüye Kullanımından Kaynaklanan Haklı Sebepler.....	4
1.3.1.1 Pay Sahiplerinin Malvarlıksal Hakları ve İhlali.....	6
1.3.1.1.1 Kar Payı Alma Hakkı.....	6
1.3.1.1.2 Yeni Çıkan Paylardan Rüçhan Hakkı.....	8
1.3.1.1.3 Bedelsiz Pay Edinme Hakkı.....	8
1.3.1.1.4 Tesislerden Yararlanma Hakkı.....	9
1.3.1.2 Pay Sahibinin Katılma Hakları ve İhlali.....	9
1.3.1.2.1 Genel Kurula Katılma Hakkı.....	10
1.3.1.2.2 Konuşma Hakkı.....	10
1.3.1.2.3 Öneride Bulunma Hakkı.....	11
1.3.1.2.4 Oy Hakkı.....	11
1.3.1.2.5 Temsil Yetkisi.....	11
1.3.1.2.6 Bilgi Alma Hakkı.....	12
1.3.1.2.7 İnceleme Hakkı.....	13
1.3.1.3 Azınlık Hakları ve İhlali.....	13
1.3.1.3.1 Olumsuz Azınlık Hakları.....	13

1.3.1.3.2 Olumlu Azınlık Hakları.....	15
1.3.2. Çoğunluğun Gücünü Kötüye Kullanımından Kaynaklanmayan Haklı Sebeple Fesih Halleri.....	19
1.4. Haklı Sebeple Fesih Davasının Özellikleri.....	21
1.4.1. Davanın Niteliği.....	21
1.4.2. Davanın Tarafları.....	22
1.4.2.1 Davacı.....	22
1.4.2.2 Davalı.....	24
1.4.3. Feri Müdahil.....	24
1.4.4 Davanın İkincil Nitelikte Olup Olmadığı.....	25
1.4.5. Davanın Açılmasının Süreye Tabii Olup Olmadığı.....	25
1.4.6. Davanın Terditli Olup Olmadığı.....	27
1.4.7. Haklı Sebeple Fesih Davanın Tahkime Elverişli Olup Olmaması.....	28
1.4.8. Yargılama Gideri.....	29
1.4.9. Harçlar.....	30
1.4.10. Teminat.....	31
1.4.11. İhtiyati Tedbir.....	32

2. BÖLÜM

FESİH DAVASINDA VERİLEBİLECEK HÜKÜMLER VE MAHKEMENİN TAKDİR YETKİSİ

2.1.Genel Olarak.....	35
2.2. Feshe Hükmedilmesi.....	36
2.3.Red Kararı.....	40
2.4. Alternatif Çözüme Hükmedilmesi ve Bunun İçin Bulunması Gereken Koşullar.....	41
2.4.1. Duruma Uygun Olma.....	43
2.4.2 Kabul Edilebilirlik.....	45
2.4.3 Emredici Hükümler ile Temel İlkelere Uygun Olma.....	45
2.5. Şirket Organlarının Yetki Alanına Giren Konularda Alınabilecek Alternatif Çözümler.....	47
2.5.1 Genel Kurulun Yetki Alanına Giren Konularda Karar Alınmasını Gerektiren Alternatif Çözümler.....	47
2.5.1.1 Kar Dağıtmaya İlişkin Karar Alınması.....	50
2.5.1.2 Azınlık Temsilcisinin Yönetim Kurulu Üyesi Olarak Tayin Edilmesi.....	50
2.5.1.3 Yönetim Kurulu Üyelerinin Azli.....	51
2.5.1.4 Esas Sözleşme Değişikliği.....	51
2.5.1.5 Yapısal Değişiklikle İlgili Kararlar.....	54

2.5.1.5.1 Birleşme.....	54
2.5.1.5.2 Bölünme.....	54
2.5.1.5.3 Tür Değişirme.....	57
2.5.2. Yönetim Kurulunun Yetki Alanına Giren Konularda Karar Alınmasını Gerektiren Alternatif Çözümler.....	59

3. BÖLÜM

ALTERNATİF ÇÖZÜM OLARAK ORTAĞIN ÇIKARILMASINA HÜKMEDİLMESİ VE ÖZELLİKLE ÇIKARILMA PAYI

3.1. Alternatif Çözüm Olarak Mahkemenin Davacı Pay Sahibinin Çıkarılmasına Hükmetmesi.....	61
3.2 Çıkarılma Kavramı.....	66
3.3. Çıkarılmanın Hüküm ve Sonuçları.....	67
3.3.1. Çıkarılma Kararının Etkileri.....	67
3.3.1.1 İç İlişkiye Etkileri.....	68
3.3.1.2 Dış İlişkiye Etkileri.....	69
3.3.2. Ortağın Payının Sahipsiz Kalması.....	69
3.3.3. Çıkarılmanın Ortağın Ortaklık Haklarına, İmtiyaz ve Akdi Haklara Etkileri... ..	71
3.3.3.1. Çıkarılmanın Ortağın Ortaklık Haklarına Etkileri.....	71
3.3.3.1.1 Malvarlığı Haklarına Çıkarılmanın Etkileri.....	71
3.3.3.1.2 Malvarlığı Hakları Dışında Diğer Haklara Çıkarılmanın Etkileri.....	71
3.3.3.2 Çıkarılmanın Ortağın İmtiyaz ve Akdi Haklarına Etkileri.....	71
3.3.4. Çıkarılmanın Ortağın Yükümlülüklerine Etkileri.....	72
3.3.4.1 Çıkarılmanın Ortağın Sermaye Koyma Borcu Bakımından Etkileri.....	72
3.3.4.2 Çıkarılmanın Ortağın Sadakat Yükümü ve Bu Yükümlülükten Kaynaklanan Diğer Yükümlülükler Bakımından Etkileri.....	73
3.3.4.2.1 Çıkarılmanın Sadakat Yükümü Bakımından Etkileri.....	73
3.3.4.2.2 Çıkarılmanın Sır Saklama Yükümü Bakımından Etkileri.....	73
3.3.4.2.3 Çıkarılmanın Rekabet Yasağı Bakımından Etkileri.....	74
3.4. Çıkarılma Payı.....	75
3.5. Çıkarılma Payının Alacaklısı ve Borçlusu.....	76
3.5.1. Çıkarılma Payının Alacaklısı.....	76
3.5.2. Çıkarılma Payının Borçlusu.....	76
3.5.2.1 Ortakların Çıkarılma Payının Ödenmesinden Sorumlu Tutulup Tutulamayacağı Sorunu.....	76
3.5.2.2 Borçlunun Şirket Tüzel Kişiliği Olması.....	78
3.6. Çıkarılma Payının Ödenmesi Yolları.....	79

3.6.1 Çıkarılma Payının Şirketin Serbest Özkaynaklarından Ödenmesi.....	79
3.6.1.1 Şirketin Esas veya Çıkarılmış Sermayesinin Onda Biri Kadarını İktisap Etmesi.....	80
3.6.1.2 Genel Kurulun Yönetim Kurulunu Yetkilendirmesi Haklı Sebeple Feshi Davası Kapsamında Aranacak Mıdır?.....	81
3.6.1.3 Serbestçe Tasarruf Edilebilir Öz Kaynağın Bulunması Gerekliliği.....	82
3.6.1.4 Pay Bedelleri Ödenmiş Olan Payların İktisap Edilebilmesi.....	83
3.6.1.5 Pay İktisabı İçin Yedek Akçe Ayrılması Gerekip Gerekmediği Sorunu..	84
3.6.2 Sermaye Azaltılması.....	84
3.6.2.1 Kurucu Sermaye Azaltılması.....	85
3.6.2.2 Payların İtfa Edilmesi.....	85
3.6.2.3 Esas Sermayenin Asgari Sınırı.....	86
3.6.3 Şarta Bağlı Fesih Kararının Verilip Verilemeyeceği.....	86
3.7. Çıkarılma Payı Bakımından Gerçek Değerin Esas Alınması Zorunluluğu.....	86
3.7.1. Gerçek Değer Kavramı.....	86
3.7.2. Esas Sözleşme İle Farklı Bir Değer Belirlenme Usulünün Seçilip Seçilemeyeceği Sorunu.....	88
3.8. Gerçek Değerin Esas Sermaye Payından Farkı.....	89
3.9. Payın Gerçek Değerinin Hesaplanma Zamanı ve Diğer Değer Kavramları.....	90
3.9.1. Nominal Değer.....	92
3.9.2 Defter Değeri.....	93
3.9.3. Tasfiye Değeri.....	93
3.9.4. Pazar Değeri.....	93
3.9.5. İşleyen Teşebbüs Değeri.....	94
3.9.6. Yerine Koyma Değeri.....	94
3.9.7. Yatırım Değeri.....	94
3.9.8. Bilanço Değeri.....	94
3.10. Değerleme Yaklaşımları.....	94
3.10.1. Pazar Yaklaşımı.....	95
3.10.1.1 Genel Olarak.....	95
3.10.1.2 Karşılaştırılabilir İşlemler Yöntemi.....	96
3.10.1.3 Borsadaki Klavuz Emsaller Yöntemi.....	96
3.10.2. Gelir Yaklaşımı.....	97
3.10.2.1 Genel Olarak.....	97
3.10.2.2 İndirgenmiş Nakit Akışları Yöntemi.....	97
3.10.3. Maliyet Yaklaşımı.....	99
3.10.3.1 Genel Olarak.....	99

3.10.3.2 İkame Maliyet Yöntemi.....	100
3.10.3.3 Yeniden Üretim Maliyeti.....	100
3.10.4. Muhasebe Temelli Değerlendirme Yaklaşımı.....	100
3.10.4.1 Genel Olarak.....	100
3.10.4.2 Defter Değeri Yöntemi.....	101
3.10.4.3 Düzeltilmiş Defter Değeri Yöntemi.....	101
3.10.4.4 Tasfiye Değeri Yöntemi.....	102
3.11. Uygulamadaki Değer Tespitine İlişkin Yaşanan Problemler.....	102
3.12. Çıkarılma Payının Gerçek Değerinin Belirlenmesinde Değerlemeye Etki Edecek Unsurlar.....	104
3.12.1. Değerlemede Esas Alınacak Finansal Tabloların Çıkarılma Payının Değerine Etkisi.....	104
3.12.2. Değerleme Yöntemlerinin Çıkarılma Payının Değerine Etkisi.....	104
3.12.3. Şirketin Değeri Dışında Payın Değerine Etki Eden Hususlar.....	105
3.13. Çıkarılma Payının Muaccel Hale Gelmesi.....	106
3.14. Çıkarılma Payının Ödenme Biçim ve Zamanı.....	109
3.15. Çıkarılma Payına Faiz İşletilip İşletilemeyeceği Sorunu.....	109
SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA.....	115

KISALTMA LİSTESİ

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AEÜSBED	: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
AHBVÜ-HFD	: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	: Baskı
Bkz.	: bakınız
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
C.	: Cilt
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GUFBD	: Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi
GÜFHD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: (6100 sayılı) Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İ.İ.B.F	: İşletme ve İktisadi Bilimler Fakültesi
İİK	: İcra İflas Kanunu
İNA	: İndirgenmiş Nakit Akımı
İnÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFD	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Karş.	: Karşı
m.	: Madde
MK	: 4721 Sayılı Medeni Kanun
MÜFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa

SerPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
T.	: Tarih
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UDS	: Uluslararası Değerleme Standartları
UMD	: Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YHGK	:Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

6102 sayılı TTK’da düzenlenen anonim şirketin haklı sebeple feshini talep edebilme hakkı, şirketler hukukunda önemli bir adım olmuştur. Çalışmamızın birinci bölümünde genel olarak anonim şirketin haklı sebeple fesih davası hakkında bilgiler üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda kanundaki düzenlemenin getiriliş amacı, genel olarak anonim şirketin haklı sebeple fesih halleri ve anonim şirketin haklı sebeple feshi davası Yargıtay kararları ışığında incelenmiştir.

İkinci bölümde ise mahkemenin bu dava kapsamında takdir yetkisi, takdir yetkisinin sınırları ve davada verebileceği kararlar incelenmiştir. Bilhassa mahkemenin fesih yerine alternatif çözümlere karar verebilmesi için alternatif çözümün taşıması gereken şartlar ve alternatif çözüm yolları irdelenmiştir. Davanın özünde tüm ilgililerin menfaatinin gözetilmesi önem arz ettiğinden fesih kararından ziyade alternatif çözüm yöntemleri ön plana çıkmaktadır. Fesih kararına son çare olarak başvurulmalıdır.

Üçüncü bölümde ise yargılamada mahkemenin ağırlıklı olarak verdiği kararlardan olan, davacı azınlığın çıkarılmasına karar verilmesi hali incelenmiştir. Çıkarılmanın hüküm ve sonuçları, ortaklıktaki iç ilişkiye ve dış ilişkiye karşı etkileri incelenmiştir. Aynı zamanda yargılama sırasında, uygulamada en çok problemin yaşandığı çıkarılma payının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerinin hesaplanması, çıkarılma payının kim tarafından nasıl ödeneceği, ne zaman muaccel olacağı hususu incelenmiştir.

1. BÖLÜM

GENEL OLARAK ANONİM ŞİRKETİN HAKLI SEBEPLE FESHİ

1.1. Haklı Sebep Kavramı

Hukukun farklı alanlarında da sıkça telaffuz edilen, kendisine hukuki sonuçlar bağlanan “haklı sebep” kavramının birçok tanımı vardır. Çalışma konumuz gereği haklı sebep 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında incelenecektir. 6102 sayılı TTK’da haklı sebep kavramının birçok kanun maddesinde yer aldığı görülmektedir.¹ Ancak TTK’nın 245. maddesinde haklı sebep “Haklı sebep, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olmasıdır” denilmiş ve haklı sebep hallerine örnek verilmiştir. Anonim ortaklıklarda haklı sebeple feshi düzenleyen TTK’nın 531. maddesinde ise haklı sebep kavramının tanımlanmamıştır. Ancak TTK m.531’in gerekçesine bakıldığında kanun koyucunun bilinçli olarak tanımlama yapmadığı, haklı sebep kavramının doktrin ve yargı kararlarıyla şekillenmesini istediği anlaşılmaktadır.²

Haklı sebep kavramı çerçevesinde kusur kavramına değinmek gerekir. Her ne kadara bu iki kavram birbiri ile ilintili olsa da, haklı sebepten bahsedilebilmesi için kusurun bulunması bir şart değildir. Örneğin azınlık haklı sebebin ortaya çıkmasında kusurlu olsa dahi, anonim şirketin haklı sebeple feshi davası açabilecektir. Bununla birlikte kusur durumu hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığı çerçevesinde değerlendirilebilecektir.³

¹Bkz. 6102 sayılı TTK’nın m.235, m.245, m.254 vd.

²Bkz. 6102 sayılı TTK Madde Gerekçeleri- 531. Maddenin Gerekçesi; “Haklı sebep Tasarıda tanımlanmamış, haklı sebepler örnek olarak da gösterilmemiş, bu kavramın niteliklerinin gösterilmesi ve tanımlanması yargı kararlarıyla öğretiye bırakılmıştır. İsviçre öğretisinde genel kurulun birçok kez kanuna aykırı bir şekilde toplantıya çağırılmış olması, azlık hakları ile bireysel hakların devamlı ihlali, özellikle bilgi alma ve inceleme haklarının engellenmesi, şirketin sürekli zarar etmesi, dağıtılan kâr payının düzenli azalması, haklı sebep sayılmıştır. Buna karşılık varsayımlar ve olumsuz beklentiler haklı sebep sayılmamıştır. İleri sürülen sebeplerin haklı olup olmadığına karar verecek olan mahkemedir

³ Yarg. 11. HD., E. 2017/3460 K. 2019/2407 T. 28.3.2019; “Bunla birlikte haklı nedenlerle fesih davasının açılabilmesi için, haklı nedenlerin ortaya çıkmasında davacı ortakların kendi eylem ve

1.2.Haklı Sebep Fesih

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda anonim şirketin haklı sebeple feshine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktaydı. Kanunda düzenleme bulunmaması doktrinde farklı görüşlerin ileri sürülmesine ve tartışmalara sebep olmuştur. Bazı yazarlar anonim şirketin haklı nedenle feshinin yalnızca şirket esas sözleşmesinde hüküm bulunması halinde istenebileceğini ileri sürmüşlerdir.⁴ Doktrindeki çoğunluk görüş ise, kanuni bir dayanağı olmadığından anonim şirketlerde haklı sebeple fesih davası açılmayacağı yönünde olmuştur.⁵

Yargıtay kararlarına da bu durum yansımış ve mahkeme tarafından da irdelenmiştir.⁶ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ise 531. madde ile anonim şirketin haklı sebeple

işlemlerinin katkısının bulunmaması, diğer bir anlatımla feshi dayanak gösterilen haklı nedenlerin diğer ortaklardan kaynaklandığının kanıtlanması gerekir. Hiç kimsenin kendi eylem ve işlemlerine dayanarak kendisi lehine sonuç çıkarmayacağı ilkesi de bunu gerektirmektedir. Somut uyuşmazlıkta, ticaret sicil kayıtlarından davacıların şirketin kuruluşundan itibaren dava tarihine kadar şirketin yönetim kurulu üyeliği görevlerini yerine getirdikleri anlaşılmakta olup, davacıların şirketin faaliyette bulunmadığı, gelir elde edemediği, 2012-2013 yılı genel kurul toplantısının yapılamadığı gibi davalı anonim şirketin fesih ve tasfiyesi için ileri sürdükleri iddialar ve olaylar davacıların şirket yönetim kurulu üyesi oldukları döneme ait bulunmaktadır. Dolayısıyla, davalı anonim şirketin feshi için dava konusu iddiaların ileri sürülmesinin iyiniyet kurallarına aykırı olduğu nazara alınmaksızın Bölge Adliye Mahkemesince İlk Derece Mahkemesinin kararının kaldırılmasına, TTK'nın 531. maddesi uyarınca davanın kabulü ile davalı şirketin fesih ve tasfiyesine karar verilmesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.”; Bkz. Sevi Ali Murat, “Anonim Ortaklık Organlarında Kilitlenme Hâli ve Hukukî Çözüm Yolları”, s. 381

⁴ Nomer Ertan Fusun, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davası -TTK m.531 Üzerine Düşünceler-”, İÜHFM, C. LXXIII, S. 1, s. 422.

⁵ Kayhan Mustafa, Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davası, Ocak 2021, B.1, s.8; Sümer Ayşe, “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, MÜHFHAD, 2012 C. 18 S. 2, s. 841.

⁶ Yargıtay 11. HD., E. 1979/2160 K. 1979/3061 T. 07.06.1979 tarihli kararında “3 - Anonim şirketlerin infisah nedenlerini 9 fıkra halinde açıklayan TTK.nun 434. maddesinde, bu tür şirketlerin (muhik sebeplerle) feshedilmesi olanağı öngörülmemiştir.

a) Uygulama ve doktrin de anonim şirketlerin haklı sebeplerle feshi olanağı bulunmadığı yolundaki bu görüşü doğrulamaktadır.

aa) Dairemizin 26.3.1963 tarih ve 3484/4856 sayılı içtihadı bu doğrultuda olup anonim şirket ortaklarının (muhik sebeplere) dayanarak, şirketin feshini dava etme hak ve olanağının bulunmadığını hükme bağlamaktadır (Bkz. BATİDER, C. II. s. 4, sh. 711).

bb) Doktrinde de ortakların anonim şirket aleyhine (muhik sebeplere) dayanarak dava açma, şirketin fesih ve tasfiyesini isteme hakkının bulunmadığı kabul edilmiştir. Örneğin Prof. Dr. Halil Aslanlı "Anonim Şirketler" adlı eserinin 3. cildinin 166. sayfasında bu konuda aynen şöyle demektedir : (Kaideten anonim şirket, velev ki muhik sebepler bulunsun bile, pay sahiplerinden birinin talebi üzerine mahkeme kararı ile feshedilemez. Kollektif şirketlerden farklı olarak bu hak kanunen tanınmamıştır. Anonim şirketler hakkında kanunun saydığı fesih sebepleri sermaye şirketi bünyesi icabı tahdidi vasıf taşır). (Aynı görüş için Bkz. Prof. Dr. Reha Poroy - Dr. Ünal Tekinalp ve Dr. Ersin Çamoğlu Ortaklıklar Hukuku Cilt 2 Sh. 130-131132-133).

b) TTK.nun 1. ve 138. maddeleri delaletiyle, BK.nun 535. ve 536. maddelerinde yer alan adi ortaklıkla ilgili hükümlerin dava konusu olayda uygulama olanağı yoktur. İsviçre Borçlar Kanununun 736/4. maddesinde bu hususun açıkça yer olması da, davamıza etkili değildir. Yasa koyucu eğer istese idi kollektif şirketlerle ilgili TTK. nun 187. maddesinde olduğu gibi BK.nun sözü edilen hükümlerine açıkça yollama yapabilirdi. TTK.nun 434. maddesinde anonim şirketin infisah nedenleri detaylı ve açık

feshi müessesesi düzenlenmiştir. Azınlık hakkı olarak düzenlenen bu müessese ile halka açık ve halka kapalı, tüm anonim ortaklıklarda haklı sebeple fesih davası açılabilme olanağı getirilmiştir.

Bilindiği üzere anonim ortaklıklar, sermaye ortaklığıdır. Ortaklık borçlarından dolayı yalnızca tüzel kişilik sorumludur. Dolayısıyla anonim şirket ortaklarının, şirket borçlarından dolayı herhangi bir sorumlulukları bulunmamaktadır. Anonim şirketlerde şahıs unsurunun istisnai haller dışında önemi yoktur. Anonim şirkette TTK'nın 329. maddesinde de vurgulandığı üzere önemli olan pay sahipliğidir. Bu yapıya sahip anonim şirkette haklı sebeple fesih durumlarının genellikle, şirketin işleyişinde sürekli ciddi problemlerin yaşanması, şirketin amacını gerçekleştirmesinin güçleşmesi noktasında ya da şirketteki çoğunluk pay sahiplerinin güçlerini azınlık pay sahipleri aleyhine kullanması noktasında oluşmaktadır.

Örneğin, kademeli olarak şirketi iflasa sürükleyen sürekli bir kötü yönetim halinde, ortaklık çıkarlarına aykırı veya ona yabancı menfaatler izlenmesi halinde, sürekli olarak karar alma ya da yürütme yeteneksizliği içinde olma halinde, şirkette devamlı karlılık eksikliği halinde, azınlığın da menfaati zarar görmektedir. Bu durumda azınlığın şirketin sona ermesine dek bu zarara katlanması beklenemeyecektir. Azınlık haklı sebeple fesih davası açabilecektir.⁷

Bunun yanı sıra yargı kararlarına baktığımızda haklı sebep, genellikle çoğunluk pay sahiplerinin azınlık pay sahiplerinin haklarını sürekli ve ciddi bir biçimde ihlal eden eylemlerde bulunmaları, azınlığın şirkette pay sahibi olarak yer almasının çekilmezlik noktasına gelmesi ile meydana çıkmaktadır.⁸ Ülkemizdeki anonim şirketlerin genellikle aile şirketleri olarak kurulması, kapalı anonim ortaklıkların olması da bu tür haklı sebep hallerinin görülmesinde önemli bir etkidir. Doktrinde anonim ortaklıkta

olarak sayılmış ve (muhik sebeplerden) söz edilmemiş, ayrıca Borçlar Yasasının anılan maddelerine bir atıfta yapılmamış olmasına göre, TTK'nun 434. maddesinde bir boşluk bulunduğu da iddia edilemez.

c) TTK'nun 434. maddesinin 6. bendinde esas mukavelede bir fesih sebebi tayin edilmiş ise onun gerçekleşmesi halinde de, anonim şirketin infisah edeceği kabul olunmuştur. Bu hükme nazaran dava konusu şirket statüsünde, şirketin muhik sebeplerin gerçekleşmesi halinde feshedilebileceği yolunda bir hüküm konulmuş olsaydı davacının (muhik sebeplere) dayanarak anonim şirket tüzel kişiliği aleyhine böyle bir dava açma olanağı doğabilirdi. Oysa ki şirket statüsünde böyle bir hüküm de yoktur.”; Bkz. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.531'in gerekçesi.

⁷ Uzal Necdet, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Fesih Davasında Karlılık Durumu ve Sermaye Kaybının İşlevi- İstisnai Bir Vakıanın Çözümü “GRUMSER” kararı”, BATİDER, S. 4, Aralık 2004, s. 317.

⁸ Görmez Onur, Topluluk Dışı Anonim Ortaklıklarda Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılması, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 2023, s.163

şahıs unsurunun geri planda olması nedeniyle, şahsi uyuşmazlıklar söz konusu olduğunda bu hakkın kullanımı her ne kadar eleştirilse de çoğunluk görüşü kapalı aile tipi ortaklıklarda azınlığa bu hakkın tanınmasının gerekli olduğu yönündedir.⁹ Yargı kararlarında da anonim şirkette ortaklar arasındaki şahsi ilişkilerde yaşanan problemlerin haklı sebep olarak değerlendirilebildiği görülmektedir. Belirleyici olan kıstas şirketin devamının azınlık pay sahiplerine dayatılıp dayatılamayacağı noktasında ortaya çıkmaktadır.¹⁰

Doktrinde de anonim şirketin haklı nedenle fesih hallerinin çoğunluğun gücünü kötüye kullanması esasına dayalı sebepler¹¹ ve çoğunluğun gücünün kötüye kullanımından kaynaklanmayan diğer sebepler başlığı altında inceleme yapılmaktadır.¹² Çalışmamızda da bu iki ayrım üzerinden haklı sebep halleri irdelenecektir. Somut olaya göre aşağıda incelenen haklı sebeple fesih hallerinden bir tanesinin bulunması da haklı sebep teşkil edebileceği gibi, birkaç tanesinin gerçekleşmesi sonucunda da haklı sebep hali meydana gelebilir. Önemli olan, haklı sebep teşkil eden olayın süreklilik arz etmesi ve çekilmezlik teşkil etmesidir.

1.3. Haklı Sebeplerin Görünümü

1.3.1. Çoğunluğun Gücünü Azınlık Aleyhine Kötüye Kullanımından Kaynaklanan Haklı Sebepler

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda "azınlık" kavramı tanımlanmamış olup, temel olarak oransal azınlık, nominal azınlık ve fiili azınlık olarak sınıflandırılmaktadır.¹³ Anonim şirketlerde haklı nedenle feshi düzenleyen TTK m.531'de azınlık, TTK'nın 411'nci maddesi ile aynı doğrultuda olarak *"sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide biri"* şeklinde belirtilmiştir. Çoğunluk ise bunun tam aksini ifade etmekte olup, anonim şirketin yönetiminde etkin olan, kontrolü elinde tutan¹⁴,

⁹ Poroy Reha, Tekinalp Ünal ve Çamoğlu Ersin, "Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku", B. 9, s. 821.

¹⁰ Uzal, s. 316-317.

¹¹ İlbasmış Hızlısoy Özlem, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2015, s.29; Yıldırım Ali Haydar, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeplerle Feshi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012, s.175; Çelikboya Kerem, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kar Payı Hakkı, Ocak 2021, s. 567.

¹² Poroy Reha, Tekinalp Ünal ve Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar Hukuku, İstanbul, C. II, s. 132; Çağlar Hayrettin/Kaşak Esra, "Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshine İlişkin TTK M.531 Hükmün Zaman Bakımından Uygulanması", AÜHFD, 2016, s. 663.

¹³ İkiz Meltem Meltem, Anonim Şirkette Azınlık Hakları", Yüksek Lisans Tezi, Antalya Bilim Üniversitesi, 2022, s. 5.

¹⁴ Paşlı Ali, "Anonim Şirkette Kontrol Sahibinin Özel Durumu", İÜHFD, C. LXVI, S. 2, 2018, s. 346.

alınacak kararlara etki eden sermayenin çoğunluğuna sahip olan pay sahipliğini ifade etmektedir. Anonim şirketlerde pay sahipliği önemli olduğu için bir ortağın ne kadar çok payı varsa, şirket yönetiminde o kadar etkin olacağını söylemek kaçınılmaz olacaktır. Bunun istisnası ise, anonim şirkette ortaklar arasında dengeyi sağlamak için düzenlenen ilkeler, azınlık lehine olan haklar ve imtiyazlar teşkil etmektedir. Esasında anonim şirkette pay sahipliği hakları, azınlık hakları ve ilkeler, şirketin işleyişini korumak, çoğunluk pay sahipleri ile azınlık pay sahipleri arasındaki dengeyi korumak üzere düzenlenmiştir.

Anonim şirkette haklara baktığımızda, genel olarak malvarlığı hakları ve katılma hakları şeklinde ayrıldığını söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra vazgeçilmez nitelikteki haklar, mütesep haklar, azınlık hakları şeklinde de ayırım yapılmaktadır. Bu ikinci ayrıma göre, pay sahiplerinin kendi rızası dahi olsa vazgeçemeyeceği hakları vardır. Kanun tarafından pay sahiplerine tanınmış olan, üyelik, oy hakkı, kar payı alma ve tasfiye bakiyesine iştirak etme gibi hakları vazgeçilemez ve feragat edilemez nitelikteki haklardandır.¹⁵ Bu haklar esas sözleşme veya genel kurul kararı ile de pay sahibinden alınamaz.¹⁶ Mütesep haklar ise, kanun veya esas sözleşmeyle¹⁷ pay sahiplerine tanınmış olan ve bunların rızası olmadan değiştirilmesi mümkün olmayan haklardır.¹⁸ Vazgeçilmez nitelikteki haklardan farklı olarak mütesep haklardan pay sahibinin rızasıyla vazgeçilebilecektir. Azınlık hakları ise, azınlık pay sahiplerinin haklarını korumak, şirketin işlerliğini sağlamak, şirket içerisindeki dengeyi korumak amacıyla düzenlenen haklardır.

Çoğunluğun gücünü kötüye kullanması da genellikle vazgeçilmez veya mütesep bireysel pay sahibi haklarının veya vazgeçilmez nitelikteki azınlık haklarının ihlal edilmesi sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁹ Bu hak ihlalinin haklı sebeple fesih hakkı teşkil edebilmesi için, sistematik olarak uygulanmasına bağlı olarak ağır ve ciddi ihlaller teşkil etmesi ve azınlık için ortaklığın devamını çekilmez kılması gerekir.²⁰

¹⁵ Pulaşlı Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Ankara, 2015, C. II, s. 1553.

¹⁶ Pulaşlı, s.1555.

¹⁷ İlbasmış Hızlısoy, s.72.

¹⁸ Pulaşlı, s.1549.

¹⁹ Yıldırım, s.184.

²⁰ Çağlar/Kaşak, s. 663; Yıldırım, s. 182.

Bu nedenle anonim şirkette haklı sebeple fesih davasının kanunda getiriliş amacının anlaşılabilmesi için haklar izah edilecek ve bu çerçevede çoğunluğun gücüne kötüye kullanım halleri incelenecektir.

1.3.1.1 Pay Sahiplerinin Malvarlıksal Hakları ve İhlali

Malvarlığı niteliğindeki haklar sermayeye katılım oranına göre belirlenir. Bu haklar, çoğunlukla nispi müktesep hak niteliğindedir (TTK m.385/f.2). Belirli bazı şartlarla, ortaklık menfaatleri gerektirdiği takdirde, sınırlandırılmaları mümkündür

1.3.1.1.1 Kar Payı Alma Hakkı

Sermaye şirketi olan anonim şirketler, ortaklarının kar elde etme amacıyla bir araya gelmesiyle kurulurlar. Kar elde edilmesi halinde oransallık ilkesi gereğince esas sermayedeki pay oranına göre ortakların kâra katılma hakları vardır.²¹ Kar payı alma hakkı, pay sahipleri için vazgeçilmez nitelikte bir haktır. Anonim şirkette kar, kanun, esas sözleşme hükümleri veya genel kurul kararlarına göre dağıtılmaktadır.²² Karın her zaman dağıtılması mümkün olmayabilir. Kanuni ve isteğe bağlı yedek akçeler net dönem karından ayrılmadıkça kar payı belirlenemez ve dağıtılamaz (TTK m.523/1). Dolayısıyla öncelikle şirket tarafından gerçek anlamda kar elde edilmiş olması ve bu karın dağıtılabilir olması gerekmektedir.²³ Dağıtılabilir kar mevcutsa, payların eşitliği prensibi dikkate alınarak, esas sözleşmede aksine hüküm yoksa her pay malikine eşit koşullarla eşit oranda kar payı dağıtılır.²⁴

Ancak anonim şirkette azınlık ile çoğunluk arasında bir uyuşmazlık ortaya çıktığında, çoğunluk pay sahiplerinin genel kurulda etkin rol oynadığı ve karın dağıtılmamasına yönelik karar alınmasına neden olduğu görülmektedir. Bu bir anlamda azınlığı cezalandırma amaçlı kullanılmaktadır. Azınlık hakkını elde edebilmek için genel kurul kararının iptali davası açıldığında da koşulları varsa yalnızca iptal kararı verildiğinden, dava açan azınlığa kar payı ödemesi yapılması söz konusu olmamaktadır. Yargı kararlarına da yansıdığı üzere karın dağıtılıp dağıtılmayacağına dair mahkemenin,

²¹ Pulaşlı, s. 1403.

²² Karşlıoğlu Hasan, “Anonim Şirketlerde Kar Payının Hesaplanması ve Dağıtım İlkeleri”, ABD, 2019/3, s. 190.

²³ Pulaşlı, s. 1407.

²⁴ İmrengün Oğuz, “Anonim Ortaklıkta Pay sahibinin Kar Payı (temettü) Hakkı”, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, 2001, s. 431.

şirketin ortakların iradesinin yerine geçip karar alması mümkün değildir.²⁵ İptal davası açılmasına mütevellit mahkeme yalnızca kar dağıtılmaması kararın iptaline karar verebilecektir. Bu durumda süregelen kar dağıtmama kararına karşı azınlık haklı sebeple fesih davası açabilecektir.²⁶

Yargıtay 11 Hukuk Dairesinin E. 2018/4050 K. 2020/2455 T. 9.3.2020 kararında da, mahkemenin genel kurulda alınan kar dağıtım kararının oran olarak uygunluğunun tartışılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.²⁷ Fakat aynı kararda Yargıtay üyesinin karşı oyunda, mahkemenin bilirkişi raporuna dayalı olarak kar dağıtımına ilişkin kararın iptaline karar verdiği, şirket yüksek karlılık durumundayken oldukça düşük oranda kar dağıtılmasının da iyi niyetli olmadığı, dolayısıyla Mahkemenin iptal kararının yerinde olduğunu belirtmiştir. Kanaatimizce de şirket yüksek karlılık dönemindeyken, çoğunluğun azınlık aleyhine oldukça düşük, neredeyse karın dağıtılmaması ile aynı sonucu doğuracak oranda bir dağıtıma karar verilmesi kötü niyet teşkil edecektir.²⁸

Yine Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 3.6.2021 tarihli, 2019/4836E. ve 2021/4728K. sayılı kararında da 11 yıldır kar payı dağıtımı yapılmaması, çoğunluğun gücünü kötüye kullanması olarak değerlendirilmiştir.²⁹ Karın tamamının sürekli olarak yedek akçeye

²⁵ Yarg. 11. HD.'nin 18.1.2019 tarihli, 2016/6920E. ve 2019/4774K. sayılı kararında "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 408/2-d fıkrasında finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kara katılması dahil kullanılmasına dair kararların alınmasının genel kurulun devredilemez yetkilerinden olduğu düzenlenmiştir. Anonim şirket genel kurulunun, şirket kar payının belirlenip dağıtımı konusunda tek yetkili organ olması ve bu doğrultuda genel kurulda alınmış bir karar bulunmamasına rağmen, mahkemece yazılı şekilde her bir davacı için tespit edilen kar payının davalıdan tahsiline karar verilmesi doğru olmamıştır." şeklinde karar verilmiştir.

²⁶ Aksu Özkan Raziye, "Yargıtay Kararları Işığında Anonim Şirkette Olağanüstü Yedek Akçe Ayırma Koşullarının İncelenmesi", TAAD, Y.2020, S. 41, s. 337.

²⁷ Bu yönde Bkz. Yarg. 11. HD.'nin 9.3.2020 tarihli, 2018/4050E. ve 2020/2455K. sayılı kararı.

²⁸ Bkz. Yarg. HGK'nin 7.6.2017 tarihli, 2017/20E. ve 2017/1091K. sayılı kararı.

²⁹ Yarg. 11. HD.'nin 3.6.2021 tarihli, 2019/4836E. ve 2021/4728K. sayılı kararında "Bölge Adliye Mahkemesince, şirketin sürekli kâr elde ettiği, genel kurul kararları ile bir dönem kâr payı dağıtımı yapıldığı, genel kurul kararlarının iptali için herhangi bir dava açılmadığı, şirketin fabrikasını kiraya vererek gelir elde ettiği, şirkete ait taşınmaz 2006 yılında satıldıktan sonra, 2007 yılında kâr payı olarak davacıların murisine ödeme yapıldığı anlaşıldığından, davada ileri sürülen sebeplerin TTK'nın 531. maddesi uyarınca haklı neden olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı, davacıların murisinin şirkette sürekli olarak yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptığı, şirketin faaliyette bulunmadığı, kira bedellerinin dağıtılmadığı, kira bedelinin düşük gösterildiği, kâr payı dağıtımının gerçekleştirilmediği gibi anonim şirketin fesih ve tasfiyesi için ileri sürülen iddialar ve olayların murisin yönetim kurulu üyesi olduğu döneme ait bulunduğu, dolayısıyla ... mirasçılarının anonim şirketin feshi için dava konusu iddiaları ileri sürmesinin iyiniyet kurallarına aykırı olduğu, şirketin ana sözleşmesinde yer alan faaliyet amaçlarını gerçekleştirmeye yarar bir kısım taşınmazlarını elinden çıkardığı, 2013 yılından beri gayriaktif durumda bulunduğu, aile şirketi vasfındaki davalı şirketin halen elinde bulundurduğu malvarlıklarıyla şirket anasözleşmesinde yer alan amaçları rahatlıkla gerçekleştirebilecek durumda olduğu" şeklinde karar verilmiştir.

ayrılması, dağıtılmaması kötü niyet teşkil ettiği yönünde birçok yargı kararı vardır.³⁰ Bununla birlikte şirketlerde kar payı dağıtımı yapılmadığı halde ücret, prim, maaş vb. adı altında örtülü kar dağıtımı yasaktır.³¹ Şirketin sürekli örtülü kar dağıtımı yaptığı halde sonradan alınan bir kararla bunu durdurması kötü niyet teşkil etmeyecektir.

1.3.1.1.2 Yeni Çıkan Paylardan Rüçhan Hakkı

Anonim şirketlerde esas sermayenin dış kaynaklardan sermaye artırımına gidildiği zaman pay sahiplerine öncelikli olarak payları oranında yeni pay alma imkanı tanınmıştır³² (TTK m.461/1). Yeni pay edinimi konusunda çoğunluk pay sahipleri genellikle avantajlı olduğundan, bu durum azınlık pay sahipleri aleyhine sonuçlara neden olabilecektir. Azınlığın haklarının sürekli ihlali çekilmez hale geldiği takdirde haklı sebep teşkil edebilecektir.

1.3.1.1.3 Bedelsiz Pay Edinme Hakkı

Anonim şirketlerde iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında oluşan payları pay sahiplerinin edine bilme hakkı vardır³³. Bedelsiz paylar mutlak müktesep hak

³⁰Yarg. 11. HD.'nin 25.02.2014 tarihli, 2012/13234E. ve 2014/3514K. sayılı kararında "Karın, olağanüstü yedek akçeye ayrılmasına ilişkin karar genel kurulda gerekçelendirilmemiş olsa bile, yargılama sırasında davalının bunu açıklayarak somut deliller ile ispat etmesi gerekmektedir. Ancak, davalı tarafca kar payının sürekli olarak dağıtılmamasını gerektirir durumun ne olduğu somut olarak açıklanmamıştır. Bu durumda, kar payının dağıtılmamasına ilişkin alınan genel kurul kararının yasa, anasözleşme ve özellikle iyiniyet kuralları ile bağdaştığını kabul etmek mümkün değildir."

³¹ Yarg. 11. HD.'nin 2.6.2022 tarihli, 2020/7519E. ve 2022/4379K. sayılı kararında "TTK'nın 537. vd. maddelerinde belirli usul ve esaslar dairesinde kâr payı dağıtılması öngörülmüştür. Şirketlerde örtülü kâr dağıtımı yasaktır. Kâr payı dağıtım kararı olmaksızın, ücret, prim, maaş vb. adlarla ortaklara para ödenmesi örtülü kâr payı dağıtımı mahiyetindedir. Somut olayda alınan 5 no'lu karar bu konudaki kanuna aykırılığı ortadan kaldıran bir karar olup Mahkemece, kararın kanuna, esas sözleşmeye, dürüstlük kuralına aykırı olduğunun ileri sürülemeyeceği gözetilerek, bu maddenin iptali talebinin reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, hükmün bu nedenle temyiz eden davalı şirket yararına bozulması gerekmiştir." Aynı yönde Bkz. Yarg. 11. HD.'nin 9.2.2022 tarihli, 2020/1575E. ve 2022/950K. sayılı kararı "anonim şirketlerin yıllık kârının bir kısmını şirket pay sahiplerine kâr payı adı altında dağıttığı, kâr payı alma hakkının ortakların vazgeçilmez nitelikteki hakları arasında yer aldığı, şirket genel kurulunun ortakların kâr payı alma hakkını herhangi bir şekilde sınırlandırma veya bertaraf etme hak ve yetkisinin bulunmadığı, yönetim kurulu üyelerine yüksek miktarda ücret ödenmesinin kararlaştırılmasının şirket ortaklarına dağıtılacak kâr payını etkileyeceği, bilirkişi raporunda TÜFE artışına esas alınan yönetim kurulu kararının mahkemece iptal edildiği, dosyada bir sureti bulunan mahkeme ilamlarından davalı şirketin yönetim kurulu üyeleri için belirlenen aylık ücretin fahiş olduğu gerekçesiyle değişik yıllara ilişkin genel kurul kararlarının da iptaline karar verildiği, 2014 yılı için yönetim kurulu üyelerine aylık 23.500.-TL ücretin fahiş olduğunun kesin hüküm halini aldığı, bir önceki yıla ait dava konusu 2013 yılı Olağanüstü Genel Kurulunda gündemin 11. maddesi ile yönetim kurulu üyelerine kararlaştırılan 23.500.-TL ücretin fahiş olduğunun kabulü gerektiği, bu şekilde alınan genel kurul kararının azlık pay sahiplerinin meşru menfaatlerini zedeleyeceği," şeklinde karar verilmiştir.

³² Adıgüzel Burak, "Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlandırılması veya Kaldırılması", GÜFHD, C. XVIII, Y. 2014, S. 1, s. 2.

³³Değirmencioğlu Aydın Nihan, Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkı, Ekim 2021 B.1, s. 54.

niteliğindedir. Esasında iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımında şirketin malvarlığı artmamakta, yalnızca artırım neticesinde mevcut pay sahiplerinin payları birden fazla pay oluşturmaktadır.³⁴ Bedelsiz pay ediniminde çoğunluk pay sahipleri, azınlık pay sahiplerinin haklarını ihlal etmesi durumunda bu işlem batıl sayılır ve tespit davası açılabilir. Fakat bu ihlaller diğer ihlaller ile birlikte haklı sebep teşkil edebilecektir.

1.3.1.1.4 Tesislerden Yararlanma Hakkı

Anonim şirketlerde esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, şirketin tesisleri varsa³⁵ ortaklarına bu tesislerden yararlanma hakkı verebilecektir. Bu ek hak niteliğindedir.³⁶ Buna göre tesisleri olan şirketlerde çoğunluk pay sahiplerine tesislerin kullandırılması ve azınlık pay sahiplerinin tesislerden yararlanmasının engellenmesi kötü niyet teşkil edecektir.³⁷ Bu hakkın ihlali somut olay çerçevesinde diğer hak ihlalleri ile birlikte haklı sebep teşkil edebilecektir.

1.3.1.2 Pay Sahibinin Katılma Hakları ve İhlali

³⁴ Aydın Alihan, Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007, s. 282.

³⁵ Yarg. HGK'nin 7.06.2017 tarihli 2017/20E. ve 2017/1091K. sayılı kararında “şirket ve şirkete ait otel imkanlarının diğer ortaklarca kullanıldığı, davacı ve müdahil davacının bu imkanlardan mahrum bırakıldığı, Manavgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2014/10 D.İş sayılı dosyasında da bu hususun belgelendiği, davacı ve müdahil davacının genel kurul toplantılarına çağrılıp oy hakkının kullandırılması dışında şirkette bir etki ve yetkilerinin bulunmadığı” şeklinde karar verilmiştir.

³⁶ Pulaşlı, s.1450.

³⁷ Yarg. 6. HD. 26.11.2014 tarihli 2014/11744E. ve 2014/13026K. sayılı kararında “Davacı- yeni malik davalı şirket ve şirket müdürüne karşı açtığı davada iktisap ve ihtiyaç nedeniyle tahliye isteminde bulunmuştur. Davalılar, ihtarnameye bir itirazda bulunmadıkları gibi davaya karşı beyanlarında da kira ilişkisi yönünden bir itirazda bulunmamışlardır. Davalı şirket ortaklarının babası olduğu anlaşılan kiracı U..A.. ile önceki malik arasında imzalanan 01.09.2005 tarihli kira sözleşmesinin ilk defa davalılar tarafından sunulduğu ve davalıların bu sözleşmeye göre kiralanı kullandıklarını bildirdikleri görülmektedir. Davalıların husumete ilişkin bir itirazları da olmamıştır.” şeklinde karar tesis edilmiştir. Bu hususa ilişkin Yargıtay 11. HD., 17.6.2019 tarihli 2018/3123E. ve 2019/4521K. sayılı kararında da “Bölge Adliye Mahkemesince; davalı şirket vekilinin istinaf başvurusu üzerine davacı şirket, kendi mülkiyetindeki taşınmazın ne şekilde kullanılacağına karar verme ve tasarrufta bulunma hakkını haiz olduğu, davacının şirket ortağı olması sonuca etkili olmadığı, davacının şirket ortağı olması, şirkete ait taşınmazı hiç bir hukuki sebebe dayanmadan kullanma hakkı vermeyeceği, davalının mülkiyetten doğan hak ve yetkilerini kullanması da hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmeyeceği, taşınmazın daha önce lojman olarak kullanılmasına karşın, malik davalının bu kullanım şeklini değiştirme hakkının olduğu, bu kullanım şeklinin yeterli karar nisabıyla alınmasının mümkün olduğu, dava konusu genel kurul kararının davalı şirketin ortakları arasındaki boşanma davasının sonucunda alınmış olması kararın iptali gerekçesi olamayacağı gerekçeleriyle; ilk derece mahkemesince kanunun olaya uygulanmasında hata edildiği, gerekçesiyle istinafa konu ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davanın reddine karar verilmiştir...ONANMASINA” denilerek hakkın kötüye kullanmasının söz konusu olmadığına karar vermiştir.

1.3.1.2.1 Genel Kurula Katılma Hakkı

Pay sahibi anonim şirket genel kuruluna bizzat, temsilci aracılığıyla veya elektronik ortamda katılabilir. Pay sahibinin genel kurula katılım hakkı, mutlak müktesep haktır. Genel kurula katılım için usul ve yasaya uygun öncelikle çağrı yapılması gereklidir. Aksi takdirde toplantıya katılamayan pay sahibi genel kurulda görüşülen konular hakkında, görüşünü açıklamak, öneride bulunmak, bilgi almak oy kullanmak gibi diğer azınlık haklarından da yoksun kalacaktır.³⁸ Genel kurula çağrı yapmaya yetkili organ yönetim kuruldur. Fakat koşulları olduğu takdirde (TTK m.410/2) tek bir pay sahibi de çağrı yapabilecektir.

Çoğunluk ile azınlık arasında bir uyuşmazlık doğduğunda genellikle, genel kurul toplantısına çağrı konusunda da problemler çıkmakta, çoğunluk azınlığa usulüne uygun çağrı yapmamaktadır. Hakları ihlal edilen azınlık bu noktada genel kurul kararlarının iptalini talep edebilecektir. Fakat Yargıtay kararlarına bakıldığında, iptal davası açan davacıdan, çağrının usulsüz olmasının genel kurulda alınan kararların iptali için yeterli olmadığı, aynı zamanda kararların içeriğinin kanuna esas sözleşmeye veya dürüstlük kuralına aykırı olduğunun da ispatlanması beklenmektedir.³⁹ Ancak bu durum azınlığın toplantıya katılmaktaki diğer haklarını açıkla ihlal etmektedir.⁴⁰ Nitekim bazı durumlarda toplantıya geldikleri halde içeri alınmama durumu da olabilmektedir. Dolayısıyla yalnızca içeri almama nedeniyle dahi genel kurul kararlarının iptal edilmesi gerekmektedir.⁴¹

1.3.1.2.2 Konuşma Hakkı

³⁸Kırca İsmail, “Anonim Şirket Genel Kurul Toplantısı Çağrı Usûlüne Uyulmaması Toplantıya Katılamayan Pay Sahibinin Mülkiyet Hakkını İhlâl Eder Mi? -Farazî Bir Bireysel Başvuru Çerçevesinde İnceleme”, BATİDER, Aralık 2021, C.37, S. 4, s. 9.

³⁹ Yarg. 11. HD.’nin 10.12.2023 tarihli 2013/6533E. ve 2013/22508K. sayılı kararında “Mahkemece, genel kurul toplantı çağrısının usulsüz olduğu gerekçesiyle, genel kurul kararlarının iptaline karar verilmiştir. Davacı tarafça, 09.12.2011 tarihli genel kurul toplantısında ana sözleşme değişikliği ve yönetim kurulu seçimine ilişkin alınan kararların yasaya ve yönetmeliklere aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Dairemizin yerleşmiş içtihatları gereğince, genel kurulun toplantıya çağırılması usulsüz olsa bile, salt bu nedenle genel kurul kararlarının iptali gerekmeyip aynı zamanda, alınan kararların yasaya, anasözleşmeye veya objektif iyiniyet kurallarına aykırı olduğunun da iddia ve ispat edilmesi gerekmektedir.” şeklinde karar verilmiştir.

⁴⁰ Kırca, s. 9-10.

⁴¹ Gücük Turgut, “Genel Kurula Katılma Hakkının Engellenmesine İlişkin Kararlar”, BATİDER, Ağustos 1987, Sempozyum Tarihi: 20.03.1987, s. 263 – 265.

Her pay sahibi genel kurulda gündemde bulunan maddelere ilişkin görüşlerini açıklama hakkı bulunmaktadır. Konuşma hakkı toplantı başkanının kontrolünde gerçekleşecektir. Konuşma hakkının ihlali doğuran, bu hakkı sınırlandırılan esas sözleşme hükümleri ile genel kurul kararları butlan yaptırımına tabidir.⁴² Bu hakkın sürekli bir biçimde, çekilmez surette ihlali diğer haklara da sirayet edebilecektir. Bu ihlaller somut olay çerçevesinde haklı sebep teşkil edebilecektir.

1.3.1.2.3 Öneride Bulunma Hakkı

Genel kurula katılan ve görüşlerini açıklayan pay sahibi bunun sonucu olarak öneride de bulunabilecektir. Öneride bulunma hakkının salt ihlali tek başına haklı sebep teşkil etmesi güç olsa da diğer ihlallerle birlikte haklı sebep kavramı çerçevesinde değerlendirilebilecektir.

1.3.1.2.4 Oy Hakkı

Oy hakkı, pay sahibin şirket yönetimine etki etmesini sağlayan önemli bir haktır. Pay sahibi oy kullanarak şirketin faaliyetlerini denetler, yönetim kurulu üyelerini seçer, yönetim kurulu üyelerini ve denetçileri ibra eder, bilgi edinir, esas sözleşmedeki değişikliklere müdahale eder ve bunun gibi birçok hususta söz sahibi olur.⁴³ Oy hakkı pay sahibinin temsilcileri aracılığıyla da kullanılabilir. Oy hakkının kullanılması sınırlandırılmaz. Genel kurulda her bir pay sahibinin bir oy hakkı vardır. Oy hakkında oransallık ilkesi söz konusu değildir. Pay nisabına bakılmaksızın herkesin bir oyu bulunmaktadır. Pay sahibin oy hakkının engellenmesi şüphesiz haklı sebep halleri çerçevesinde incelenebilecektir.

1.3.1.2.5 Temsil Yetkisi

Anonim şirketlerde TTK m.360'da yer alan düzenleme gereğince azınlık pay sahibinin yönetim kuruluna seçilerek temsil yetkisini kullanması söz konusu olabilecektir. 6102 sayılı TTK'nin 360. maddesinde; "Esas sözleşmede öngörülmek şartı ile belirli pay gruplarına, özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine ve azlığa yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınabilir. Bu amaçla, yönetim kurulu

⁴² Pulaşlı, "Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi", İÜHFM, C. LXXI, S. 2, s.10.

⁴³ Bilgili Fatih/Cengil Fatih, "Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu", GSÜHFD, 2017/1, s. 71.

üyelerinin, belirli bir grup oluşturan pay sahipleri, belirli pay grupları ve azlık arasından seçileceği esas sözleşmede öngörülebileceği gibi, esas sözleşmede yönetim kurulu üyeliği için aday önerme hakkı da tanınabilir...” hükmü yer almaktadır. Buna göre 6102 sayılı TTK ile belirli pay gruplarının yanında “belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine” ve azınlığa da yönetimde temsil edilme hakkı tanınmaktadır. Konuya ilişkin Yargıtay’ın bir kararında esas sözleşme ile azınlığı oluşturan tüzel kişiye verilen 21 yıl süreyle temsil edilme hakkı, azınlığın hilafına, rızası olmaksızın kaldırılmasını yasaya aykırı bulmuştur.⁴⁴ Azınlığın temsil hakkının ihlali haklı sebepler çerçevesinde dikkate alınabilecektir.

1.3.1.2.6 Bilgi Alma Hakkı

Şirketin iş ve işlemleri ile ilgili pay sahiplerinin bilgi edinme hakları vardır. Finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi, genel kurulun toplantısından en az on beş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde, pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulur. Bu hak sayesinde şirket iş ve işlemlerin denetleyen pay sahipleri şirketin finansal tablolarını, bilançolarını, şirketin mali durumu ve şirket adına alınan kararları denetleyebilecekler ve sorumluluk doğuran bir işlem bulunması halinde sorumlulara yönelebileceklerdir.⁴⁵ TTK m.437/3’e göre pay sahibinin bilgi alma hakkı sadece ortaklık menfaatinin tehlikeye girmesi ihtimalinde reddedilebilir. Haksız yere bilgi alma hakkı reddedilen pay sahibi dava yoluna gidebilecektir.⁴⁶ Bilgi alma hakkı sadece genel kurul toplantısı öncesinde değil, genel kurul sırasında da mevcuttur. Ancak şirket sırları söz konusu olduğunda bu hakkın kullanılması sınırlandırılabilir.⁴⁷

⁴⁴ Yarg. HGK’nin 9.12.2020 tarihli 2017/140E. ve 2020/1013K. sayılı kararında “6762 sayılı TTK döneminde davacıya tanınan bu hak, sözleşmesel temele dayanan bir hak olduğundan sadece ilgililerin muvafakati ile kaldırılabilir veya sınırlandırılabilir kabul edilmelidir. Kaldı ki 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun’un 28/2 maddesinde; 6762 sayılı eski TTK zamanında ve 6102 sayılı TTK’nin kabul edilmesinden en az bir yıl önce esas sözleşme hükmü ile bazı pay gruplarına (belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine) tanınmış olan yönetim kurulu üyeliği için aday gösterme hakkı müktesep hak sayıldığı; 6102 sayılı TTK’nin 360. maddesi gereğince de artık belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine de yönetimde temsil edilme hakkı tanınmasının mümkün olduğu gözetildiğinde davacıya tanınan yönetim kurulunda belli bir süre ile bir üye tarafından temsil edilme hakkı emredici hükümler ilkesine de aykırılık oluşturmayacaktır.” şeklinde karar verilmiştir.

⁴⁵ Kaya Mustafa İsmail/Yalçın Cihan, “Anonim Şirket Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Güçlendirilmesine Yönelik Öneriler”, BATİDER, Mart 2023, C. 39, S. 1, s. 6.

⁴⁶ Pulaşlı, s.1450 ve s.1509.

⁴⁷ Kaya/Yalçın, s. 7.

Yargıtay tarafından, şayet şirket dürüst hesap verme ilkesine aykırı davrandıysa bilanço gerçeği yansıtmıyorsa, ortaklara yeterli bilgi vermediyse, bilgi alma ve inceleme hakkının ihlal edildiğine dair kararlar verilmektedir.⁴⁸ Bununla birlikte, bilgi alma hakkının ihlalinin anonim şirketin haklı sebeple fesih davası kapsamında haklı sebep kapsamında değerlendirilebileceğine ilişkin Yargıtay içtihatları bulunmaktadır.⁴⁹

1.3.1.2.7 İnceleme Hakkı

Bu hak ile pay sahibi doğrudan şirketin defter ve yazışmalarını inceleyebilecektir. Ancak pay sahibi bu hakkı doğrudan kullanamamakta, yönetim kurulu veya genel kurul kararına binaen bu hakkı kullanabilmektedir. Genel kurulda gündemde yer almasa bile pay sahibi bilgi alma ve inceleme hakkını ileri sürebilecektir.⁵⁰

1.3.1.3 Azınlık Hakları ve İhlali

Azınlık haklarının çeşitli sınıflandırması yapılmaktadır. Çalışmamızda azınlık hakları olumlu azınlık hakları ve olumsuz azınlık hakları başlıkları altında incelenmiştir.

1.3.1.3.1 Olumsuz Azınlık Hakları⁵¹

⁴⁸ Yarg. 11. HD.'nin 17.1.2023 tarihli 2021/4680E. ve 2023/313K. sayılı kararında “davalı şirketin defter ve kayıtlarının incelenmesinde kasa kayıtlarının gerçeği yansıtmadığı, kasa defterlerinde kayıtlı olan bedellerin gerçekte şirket kasasında bulunmadığı, bu kasa açığının bilançoda açıklamasının yapılmadığı, genel kurulda bu konuda ortaklara bilgi verilmediği, mali tablolara doğru yansıtılmadığı, bu nedenle genel kurul toplantısına sunulan bilançonun ve gelir tablosunun gerçeği yansıtmadığı, bu konuda genel kurulda açıklama yapılarak ortaklara bilgi verilmediğinden 6102 sayılı Kanun'un 437 nci maddesinde belirtilen bilgi alma ve inceleme hakkının ihlal edildiği, genel kurula katılarak oy kullanan ortakların bilgi alma ve inceleme hakları ihlal edildiğinden ortakların bilançonun onaylanmasında gerekli incelemeleri yaparak oy kullandıklarından bahsedilemeyeceği, mali tabloların gerçeği yansıtmadığı, bu konuda genel kurulda ortaklara gerekli açıklama yapılarak bilgi de verilmediği, ortakların bilgi alma ve inceleme haklarının ihlal edildiği sabit olduğundan ortaklar mali tabloları inceleyerek değerlendirme sonucuna göre yönetim kurulu üyelerinin ibra edilip edilmemesine ilişkin oy kullanacaklarından, söz konusu eksiklikler üzerine alınan ibra kararının dürüstlük kurallarına uygun olmadığı,” şeklinde karar verilmiştir.

⁴⁹ Yarg. 11. HD., E. 2016/211 K. 2016/8872 T. 17.11.2016 “.-Anonim şirketlerin haklı sebeple tasfiyesi 6102 S. TTK'nın 531.maddesiyle Türk hukukuna girmiş olup, şirketin en az .../... hissedarına haklı sebeple şirketin fesih ve tasfiyesini talep edebilme imkanı getirilmiştir. Davacıların toplamda .../...'dan fazla pay sahibi olduğu ve bu davayı açabilme ehliyetine sahip oldukları kuşkusuzdur. TTK 531'in gerekçesinde de belirtildiği üzere, haklı sebep kavramının ne olduğu belirtilmemiş ve bunu belirleme görevi yargı ve öğretiyeye bırakılmıştır. Öğretide temel fesih sebepleri arasında, genel kurula çağrıda usulsüzlük, azlık haklarının ihlali, bilgi alma ve inceleme hakkının ihlali, sürekli zarar, dağıtılan kar payının düzenli olarak azalması olayları sayılmıştır.”

⁵⁰ Kaya/Yalçın, s. 8.

⁵¹ Sert Canbolat Selin, “Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının İncelemesi”, TBBD, S. 74, 2008, s. 161.

1.3.1.3.1.1 Azınlığın Sulh ve İbraya Engel Olması

TTK'nın 559. maddesinde yer alan düzenlemeye göre kurucuların yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerinin, şirketin kuruluşundan⁵² ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescilinden itibaren dört yıl geçmedikçe kaldırılamayacaktır. Kanun, kurucuların yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerinin kolayca ibra edilmemesi için öngördüğü bu düzenleme kuruluşta etkin rol oynayan bu kişilerin kendileri menfaatine kolaylıkla işlem tesis edebilecekleri, alacaklıları ve diğer pay sahiplerini zarara uğratabilme ihtimallerinin olması nedeniyledir.⁵³ Bununla birlikte kanunda öngörülen bu süre geçse dahi sulh ve ibra, genel kurulun onayıyla gerçekleşebilecektir. Ancak azınlık pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmaması yönünde oy kullandıkları takdirde sulh ve ibra gerçekleşmeyecektir. Azınlık bu hakkı yenilik doğurucu nitelikte olup, kullanması ile sonuç doğurur.⁵⁴

1.3.1.3.1.2 Ağırlaştırılmış Yeter Sayılarda Azınlığın Menfi Hakkı

Anonim şirket genel kurulunda tüm ortakların şirket yönetiminde söz sahibi olabilme imkanı bulunmaktadır. Genel Kurul, kanunda aranan toplantı ve karar yeter sayıları ile karar aldığı takdirde bu karar, toplantıya katılmayanları da bağlamaktadır.⁵⁵ Anonim şirket genel kurulunda TTK'nın 418. maddesine göre toplantı nisabı kanunda veya esas sözleşmede, aksine daha ağır nisap öngörülmüş bulunan hâller haricinde, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır. Birinci toplantının yapılamaması halinde toplantı nisabı aranmaz. Karar yeter sayısı ise toplantıda bulunan oyların çoğunluğudur.

TTK 421. maddesinin 2. ve 3. fıkrasında ise ağırlaştırılmış yeter sayılar düzenlenmiş olup şu şekildedir;

⁵² Yarg. 11. HD., E. 2018/1411 K. 2019/6935 T. 7.11.2019; “somut olayda, yönetim kurulu üyelerinin ve şirket müdürlerinin mali ve idari işlemler nedeniyle ibralarının şart koşulduğu, genel kurulda alınan kararlar ile de davacıların mali ve idari işlemleri nedeniyle ibraları yönünde karar alındığı, ibra kararlarının şirketin kuruluşundan sonraki işlemleri ilgilendirdiği, dolayısıyla taraflar arasındaki sözleşmenin 5.2. maddesinin TTK'nın 559. maddesindeki kanunun emredici hükmüne aykırılık teşkil etmediğinden ilk derece mahkemesinin bu gerekçesinin yerinde olmadığı, ibranın sonraki hesap döneminin ilk üç ayında toplanan olağan genel kurul toplantısında alınabileceği,” denilmiştir. Aynı yönde Bkz. Yarg. 11. HD, 10.02.2022, E. 2020/1616, K. 2022/1003 tarihli karar, BATİDER, Haziran 2022, C.38, S.2, s. 355.

⁵³ Canözü Salih, Anonim Şirketlerde İbra, Haziran 2021, s. 81.

⁵⁴ Pulaşlı, s. 1555.

⁵⁵ Moroğlu Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Ekim 2020, s. 11.

“ (2) Aşağıdaki esas sözleşme değişikliği kararları, sermayenin tümünü oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin oybirliğiyle alınır: a) Bilanço zararlarının kapatılması için yükümlülük ve ikincil yükümlülük koyan kararlar. b) Şirketin merkezinin yurt dışına taşınmasına ilişkin kararlar. (3) Aşağıdaki esas sözleşme değişikliği kararları, sermayenin en az yüzde yetmişbeşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oylarıyla alınır: a) Şirketin işletme konusunun tamamen değiştirilmesi. b) İmtiyazlı pay oluşturulması. c) Nama yazılı payların devrinin sınırlandırılması.”.

Kanunda ağırlaştırılmış nisap öngörülmesindeki amaç, azınlığın önem ihtiva eden bu kararlarda daha etkin katılımını sağlamak içindir. Kanunda düzenlenen bu ağırlaştırılmış nisapların esas sözleşme ile daha da ağırlaştırılması mümkündür.

1.3.1.3.2 Olumlu Azınlık Hakları ⁵⁶

1.3.1.3.2.1 Esas Sözleşmedeki Düzenlemeye Dayanarak Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsil Edilmesi

TTK'nın 360. maddesinde eski Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak pay sahibi gruplarına, azlığa, pay gruplarına yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınmıştır. Bu düzenleme aynı zamanda TTK m.478'e de bir istisna getirmiştir. Nitekim TTK m.418 paya imtiyaz sağlarken, TTK 360 ile pay gruplarına imtiyaz sağlanması düzenlenmiştir. TTK m.360'a göre azınlık yönetim kurulunda temsil edilebileceği gibi aday önerme hakkı da verilmiştir. Genel kurulda haklı bir neden olmadıkça azınlığın temsil edilmesi ya da azınlığın önerdiği kişi reddedilemeyecektir. Bu hak çerçevesinde azınlığın yönetim kurulundaki etkinliğinin artırılması, menfaatler dengesinin sağlanması hedeflenmiştir.⁵⁷

1.3.1.3.2.2 Genel Kurulu Olağanüstü Toplantıya Çağırma Hakkı

Anonim şirketlerde olağan ve olağanüstü genel kurul toplantıları vardır. Olağan genel kurul toplantısı her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır. Olağan genel kurullarda organların seçimine, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık

⁵⁶ Sert Canbolat, s. 165.

⁵⁷ Ölmez Fatih, Belirli Grupların Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Temsili, B.1, Eylül 2021, s. 182.

raporuna, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılır, karar alınır. Gerekli takdirde kurul olağanüstü toplantıya çağırılır. Genel kurulu toplantıya çağırarak yetkili organ yönetim kuruludur.

Genellikle de yönetimde olan çoğunluğun sürekli bir şekilde genel kurul toplantısı düzenlememesi, azınlığın şirket yönetiminden bihaber olmasına neden olmaktadır. Bu durumu engellemek için kanunda TTK'nın 411. maddesinde azınlığa genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi düzenlenmiştir. Buna göre azınlık yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek yazılı bir şekilde yönetim kurulundan toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise gündeme madde ekletmek isteyebilir. Yönetim kurulu azınlığın talebini reddederse veyahut isteme 7 iş günü içinde olumlu cevap vermezse, aynı istem sahiplerinin şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurarak genel kurulun toplantıya çağırılmasını isteyebilirler.⁵⁸

1.3.1.3.2.3 Azınlığın Finansal Tabloların Görüşülmesini Erteletme Hakkı

TTK'nın 420. maddesine göre azınlık finansal tabloların ve buna bağlı konuların genel kurulda görüşülmesinin ertelenmesini isteyebilecektir.⁵⁹ Azınlık bu talebini genel

⁵⁸ Yönetim kuruluna başvurma imkanı bulunmadığı takdirde doğrudan mahkemeye başvurulmasının hukuka uygun bulunduğu dair Ankara 12. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2021/24 K. 2021/21, T. 18.1.2021 kararı şu şekildedir; “Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davacı, davalı şirkette %15 pay sahibi olduğu, davalı şirketin yönetim kurulu başkanı ve % 65 oranında hisseye sahip bulunan ...'nin ise 09/01/2021 tarihinde vefat etmiş olmakla, davalı şirketin temsilcisi olmadığı ve 410/2 maddesine göre yönetim kurulunun devamlı olarak toplanması mümkün olmadığı, TTK'nın 412/1. maddesi anlamında davalı şirkete başvuru yapılabilmesi fiilen mümkün bulunmadığı anlaşılmakla, davalı şirkete başvuru şartı aranmamıştır. Davalı şirketin faaliyetini sürdürebilmesi için yönetim kurulu organının oluşturulması ve temsilci seçimi önem arz etmekle, davacının bu gündemle genel kurulu toplantıya çağrı yetkisi verilmesi istemi yukarıda belirtilen yasa maddeleri hükümlerine göre haklı nedene dayanmaktadır. Ancak bunun için kayyım görevlendirilmesi de yukarıda belirtilen 412/1. Madde gereğince yasal zorunluluktur. Bu sebeple, davacıya istem dilekçesinde belirtilen gündemle toplantıya çağrı için TTK'nın madde 410/2 ve 412/1 maddeleri gereğince izin verilmesine, verilen çağrı kararını yerine getirmesi için mali müşavir ...'in kayyım olarak atanmasına karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.”

⁵⁹ Karşlıoğlu Hasan, “TTK'nın 420'nci Maddesi Uyarınca, Genel Kurul Toplantısında Azınlığın Finansal Tabloların Görüşülmesini Erteletmesi Hakkının Gerekliliği Sorunu”, SÜHFD., C. 30, S. 2, 2022, s. 513.

kurulda bildirdiği takdirde toplantı başkanının toplantıyı bir ay sonraya ertelemesi gerekmektedir ve bu konuda takdir yetkisi yoktur.⁶⁰ Bir ay asgari bir süre olup daha uzun bir süre sonraya ertelenmesi de mümkündür. Ancak azınlığın rızası olmaksızın daha az bir süre öngörülemeyecektir. Azınlığın erteleme talebi ile ilgili gerekçe gösterme zorunluluğu bulunmamaktadır. Azınlığın tekrar erteleme talebinde bulunabilmesi için önceki toplantıda itiraza uğrayan ve tutanağa geçmiş noktalar hakkında yönetim kurulu dürüst hesap verme ilkelerine göre bu hususları aydınlatmamış olması gerekir.⁶¹ Azınlık tarafından erteleme hakkı kullanılmasına rağmen genel kurul toplantıya devam etmesi halinde, azınlık tarafından genel kurulun iptali davası açılabilecektir. İptal davası açabilmesi içinde azınlığın toplantı tutanağına muhalefet şerhi geçirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde toplantının gerekçesiz bir şekilde kötüye kullanılması, şirketin karar alamaz hale gelmesi söz konusu olacaktır.

Finansal tabloların görüşülmesi ile doğrudan bağlantılı olabilecek konular, kar payı dağıtımı, ibranın ertelenmesi, yeni üye seçimi yoksa görevdeki yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin seçimi, görevdeki yönetim kurulu üyelerine TTK m.395-396 uyarınca şirketle işlem yapma ve şirketle rekabet etmeye dair izin verilmesi söz konusu olmayacaktır.⁶²

1.3.1.3.2.4 Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme Hakkı

TTK'nın 438. maddesine göre azınlık pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olduğu takdirde ve bilgi alma veya inceleme hakkı daha önce kullanılmışsa, belirli olayların özel bir denetimle açıklığa kavuşturulmasını, gündemde yer almasa bile genel kuruldan isteyebilecektir. Maddeye göre azınlığın öncelikle bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmış olması ve belirli hususların aydınlatılmasını genel kuruldan istemiş olması gerekir. Azınlığın bu talepte bulunabilmesi için genel kurul gündeminde bu talebine dair madde bulunmasına gerek yoktur. Gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnasıdır. Genel kurul azınlığın bu talebini onaylaması halinde şirket veya her bir pay sahibi şirket merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesinden özel denetçi atanmasını isteyebilecektir. Genel kurul azınlığın özel denetçi atanması talebini reddetmesi halinde ise azınlık Mahkemeye başvurarak özel denetçi atanmasını

⁶⁰ Karşlıoğlu, s. 517.

⁶¹ Pulaşlı, s. 1560.

⁶² Pulaşlı, s. 1561.

talep edebilecektir. Mahkemece burada azınlığın denetçi atanması taleplerinin yeterli olup olmadığı ve aynı şekilde yönetim kurulunca azınlığa sunulan bilgilerin yeterli şeffaflıkta olup olmadığı incelenecektir.⁶³

Azınlık bu hakkını kullanarak şirketteki iş ve işlemleri denetleyebilecek yolsuzluk veya bir usulsüzlük olup olmadığını inceleyebilecektir.⁶⁴ Uygulama da çoğunluğun şirketinin yönetiminde olması, şirketin muhasebe işlemlerinin yönetim kurulu kontrolünde olması, şirket eğer bağımsız denetime tabi ise bağımsız denetçiye bulan ve anlaşılan kişinin de yönetim kurulu olması nedeniyle objektif değerlendirme yapılabilmesi çoğu zaman olanaklı olmamaktadır.⁶⁵ Bu noktada azınlığa bu hakkın tanınması kritik öneme haizdir.

1.3.1.3.2.5 Azınlığın Pay Senedi Basılmasını Talep Hakkı

Azınlık, hak sahibi olduğunu pay sahibi olduğunu şirkete ve 3. kişilere karşı ileri sürebilmesi bakımından azınlığın pay senedi basılmasını talep hakkı düzenlenmiştir. Hamiline yazılı pay senetlerinin, pay bedelinin tamamının ödenmesinden itibaren üç ay içerisinde yönetim kurulu tarafından bastırılıp pay sahiplerine dağıtılması gerekmektedir. Eğer azınlık nama yazılı pay senetlerinin basılmasını isterse yönetim kurulu bunu yapmak zorundadır.⁶⁶ Bu düzenlemeler hakla kapalı olan anonim şirketler

⁶³Yarg. 11. HD.'nin 10.06.2015 tarihli 2015/1936E. ve 2015/8065K. sayılı kararında “Mahkemece tüm dosya kapsamına göre; davacıların dava açma yeterliliğine sahip olduğu, özel denetçi ataması ile ilgili davacıların bilgi talep ettikleri konularda yeterli belge ve bilgi dosyada bulunmadığı talep edilen konuların incelendiği başka mahkemelerin dava dosyalarında belge bulunduğu belirtildiği ancak mevcut dava dosyalarında bu belgelere rastlanılmadığı, talep edilen konular ile ilgili açıklık şeffaflık, hesap verilebilirlik ve azınlık haklarının korunması açısından yeterli hassaslıkta cevap verilmediği gerekçesiyle davanın kabulü ile davalı şirkete hüküm fıkrasında belirtilen hususları denetlemek üzere özel denetçi tayinini karar verilmiştir.” şeklinde karar verilmiştir.

⁶⁴ Aşlar Üçyıldız Yasemin, “Anonim Ortaklıkta Azınlığın Özel Denetçi Atanması İstemine İlişkin Çeşitli Sorunlar Üzerine Bir İnceleme”, AHBVÜ-HFD, C. XXVII, 2023, S. 2, s. 92.

⁶⁵ Yarg. 11. HD.'nin 9.2.2022 tarihli 2020/1575E. ve 2022/950K. sayılı kararında “denetçilik faaliyetinin danışıklı ve ciddiyetsiz gerçekleştirildiğini, denetçinin görevini yapmadığını, yönetim kurulu ile işbirliği içinde hareket ettiğini,” şeklinde değerlendirilmiştir.

⁶⁶ Kaya Esra, “Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları”, İBD, C. 93, S. 2, Y. 2019, s. 154; Aynı yönde Bkz. İstanbul Anadolu 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2022/339 K. 2024/43, T. 23.1.2024 “Taraflar arasında davacının azınlık pay sahibi olduğu ve davalıdan TTK'nin 486/3 maddesi gereğince nama yazılı pay senedi bastırılıp dağıtılmasını talep ettiği hususunda uyuşmazlık bulunmamaktadır.23/05/2023 tarihli öninceleme duruşmasının yapıldığı celsede davacı vekil, tarafından nama yazılı senetlerin kendilerine teslim edildiği beyan edilmiş, davalı vekili tarafından da bu husus doğrulanmıştır. Hal böyle olunca işbu davanın konusunun kalmadığı hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Bu andan itibaren taraflar arasındaki tek uyuşmazlık, yargılama giderinin ve vekalet ücretinin kime yükletileceğine ilişkindir. Her ne kadar TTK'nin 486/3 maddesi gereğince yasal süre öngörülmüş ise de bu hususta davacı tarafından davalıya gönderilen ihtarnamenin 12/11/2019 tarihinde tebliğ edildiği, işbu davanın ise 28/04/2022 tarihinde açıldığı, sunulan cevap dilekçesi incelendiği dava açılış tarihinde nama yazılı senetlerin teslim edilmediğinin anlaşıldığı, yargılama

içindir.⁶⁷ Payları halka arz edilmiş şirketlerde SerPK'nın 13. maddesinin birinci fıkrasında elektronik ortama kayıt zorunluluğu getirilmiştir. Bununla birlikte payları halka arz edilmiş olmasa da ortak sayısı nedeniyle halka açık sayılan anonim ortaklıklarda mevcuttur. Bu ortaklıklarda halka açık anonim ortaklara ilişkin hükümlere tabi olup elektronik ortama kaydedilmeleri gerekmektedir.

1.3.1.3.2.6 Şirketin Haklı Sebeple Feshini İsteme Hakkı

TTK'nın 531. maddesinde azınlığa şirketin haklı sebeple feshini talep etme hakkı tanınmıştır. Burada azınlığın çoğunluğun tahakkümü altında ezilmesi veya şirketin amacını gerçekleştirmesinin sürekli bir şekilde imkansız hale gelmesi ile azınlığın bu hususa katlanmak zorunda bırakılmasının önüne geçilmek istenmiştir. Bu hak detaylıca aşağıda incelenecektir.

1.3.1.3.2.7 Esas Sözleşme ile Düzenlenebilecek Azınlık Hakları

Kanunda sayılanların yanı sıra esas sözleşme ile de azınlığa başkaca haklar tanınması mümkündür.

1.3.2. Çoğunluğun Gücünü Kötüye Kullanımından Kaynaklanmayan Haklı Sebeple Fesih Halleri

Çoğunluğun gücünü kötüye kullanım haricinde ortaklığa ilişkin sebepler de haklı nedenle fesih sebebi olabilmektedir. Bundan mütevellit haklı sebeple fesih davası yalnızca azınlığı koruma gayesi ile düzenlenmemiştir.⁶⁸

Örneğin genel kurulda sürekli olarak karar alınamaması hali söz konusu olabilecektir⁶⁹. Bu durum genellikle ağırlaştırılmış nisaplara bağlı kararlarda azınlığın

devam ederken teslim edildiği, arada geçen sürenin makul olmadığı anlaşılmıştır. Sonuç itibari ile açılan dava; nama yazılı pay senetlerinin adına basılıp teslimine ilişkin olmakla davalı tarafça pay senetleri teslim edildiğinden davanın konusuz kaldığı anlaşılmış olup, pay senetlerinin basımının dava tarihinden sonra olduğu, davalı, davanın açılmasına sebep verdiğinden, harç, masraf vekalet ücretlerinden davalının sorumlu olduğu kanaatine varılarak aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.”

⁶⁷ Kaya, s. 154.

⁶⁸ Karş. görüş için Bkz. Çelik Aytekin, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi”, BATİDER, Aralık 2009, C. 25 S. 4, s. 589.

⁶⁹ Yıldız Şükrü, “Makale 25 TTK Tasarısına Göre Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi”, Aralık 2018, s. 642; Bu hususta Bkz. Antalya BAM, 11. HD., E. 2020/937 K. 2021/163 T. 5.2.2021 “Davalı şirket vekili, şirket ortakları arasındaki davalıların bir araya gelememelerinin, geçimsizliğin sebebinin davacı olduğu, bu nedenle haklı sebebin gerçekleşmediği ileri sürülmüş ise de; taraflar arasında şirket ile ilgisi olmasa dahi, dosya kapsamından anlaşılan miras paylaşımından kaynaklı şahsi husumetin bulunduğu, bu haliyle ortakların bir araya gelerek, şirketin genel kurul toplantılarını yapmak

sürekli veto hakkını kullanması ve karar alınmasına engel olunması şeklinde meydana çıkmaktadır. Veyahut da oyların eşit olarak bölündüğü bir şirkette, oy çoğunluğunun sağlanamaması ve şirketin karar mekanizmasının kilitlenmesi⁷⁰ şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Kilitlenme bakımından doktrinde her konuda derin görüş ayrılıklarının bulunması ve anlaşmazlık olması nedeniyle ortaklığın kalıcı olarak bloke olması gerektiği ileri sürülmektedir.⁷¹ Aynı şekilde yönetim kurulunun da sürekli bir şekilde karar alamaması haklı neden teşkil edebilecektir. Kilitlenme halinde ortakların özel fesih sebebi olan TTK m.530 da düzenlenen organ eksiliğine dayalı olarak dava açabilecekleri gibi, TTK m.531'e dayanarak haklı sebep gerekçesiyle dava açabileceklerdir.⁷²

Ortaklık amacının elde edilmesini güçleştiren durumların süreklilik arz etmesi⁷³, azınlık ortağın bu belirsizliğe katlanmasının beklenememesi hallerinde azınlık bakımından da haklı sebebin gerçekleştiğinden söz edilebilecektir. Bu hususta şirketin ham madde temin edememesi, yabancı ülke ile yapılan ticaretlerde gerekli izinlerin

ve karar almak koşullarının ortadan kalktığını ve davacı yönünden haklı sebebin gerçekleştiğini kabul etmek gerekir. Bu nedenle davalı şirket vekilinin bu yöndeki istinaf başvuru sebebi yerinde görülmemiştir.”

⁷⁰ Ankara 8. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2022/173 K. 2023/64, T. 8.2.2023; “Mahkemece yapılan inceleme ve tüm dosya kapsamına göre; davalı şirket limited şirket olmayıp anonim şirket olduğundan çıkmaya izin verilmesinin değil, haklı sebeplerin oluşması durumunda şirketin feshine karar verilebileceği, TTK'nın 531.maddesindeki çıkarmanın, limited şirketlerdeki çıkmaya izin verilmesi düzenlemesinden farklı olduğu, anonim ortaklıkta esas olan şirketin varlığı ve sürekliliği olduğu, davacı şirketin TTK'nın 531.maddesindeki azlık pay sahibi niteliğini taşıdığı, TTK'nın 531.maddesinin uygulanabilmesi için haklı sebeplerin gerçekleşmiş olmasının zorunlu olduğu, haklı sebeplere genel bir ifade ile ortaklığın devam etmesinin doğruluk ve güven kurallarına göre davacı ortaklık beklenememesi olarak tanımlanabileceği, şirketin organlarının iş yapamaz duruma gelmesi, kilitlenmiş olması durumlarının fesih için haklı sebep olarak kabul edilebileceği, kilitlenmenin ortaklık organları üzerindeki etkileri açısından değerlendirilmesinde genel kurul ve-veya yönetim kurulunun gerekli sayıda olumlu oy kullanılmaması nedeniyle bütünüyle veya önemli konularda sürekli olarak karar alamayacak durumda olmasının fesih için haklı sebep olarak değerlendirilebileceği, dava konusu olayda bloklaşmanın yol açtığı kilitlenmenin haklı sebep olarak nitelendirilebileceği anlaşılmakla dosya kapsamı da nazara alınarak davalı şirketin fesih ve tasfiyesine, tasfiye memuru olarak SMMM ...'ın atanmasına karar vermek gerekmiştir.” Bu hususta Bkz. Sevi Ali Murat, “Anonim Ortaklık Organlarında Kilitlenme Hâli ve Hukukî Çözüm Yolları”, Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu, Ocak 2021, s. 380.

⁷¹ İlbasmış Hızlısoy, s. 33.

⁷² Sevi Ali Murat, “Anonim Ortaklık Organlarında Kilitlenme Hâli ve Hukukî Çözüm Yolları”, 2021, s. 387-388.

⁷³ İstanbul 14. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2018/61 K. 2019/1227, T. 5.12.2019 “Sonuç olarak, şirketin genel kurulu 2014 yılından beri toplanmamış, toplansa dahi karar alamamıştır. Şirketin yönetim kurulunun görev süresi dolmuş olduğu halde yeni yönetim kurulu seçilmemiştir. 2018 sonu itibarıyla şirket tüm sermayesini kaybetmiş ve borca batık hale gelmiştir. Şirket ortakları arasındaki güç dengesi, pay ve oy sayısı ve oranları şirket organlarında karar alma ve şirketi yönetme imkanını ortadan kaldırmış olduğundan şirketin esas sözleşmesinde yazılı amaçları doğrultusunda faaliyet göstermesi imkanı aşırı derecede güçleşmiştir. Tüm bu tespitlere göre davalı şirketin durumunun hem TTK.m.530 hem de TTK.m.531 çerçevesinde değerlendirilmesi mümkündür.”.

alınmaması örnek olarak verilebilir. Ayrıca şirketin sürekli olarak sermaye kaybı yaşaması, şirketin sürekli sermaye azaltılması yoluna gidilmesi hallerinden de azınlık bakımından haklı sebep hallerinin gerçekleştiği söylenebilecektir.

Kişisel sebeplerde haklı sebeple fesih davasının açılmasına sebebiyet verebilecektir. Kişisel sebepler olarak doktrinde genel olarak pay sahibinin iş göremez hale gelmesi, ölmesi veya pay sahiplerinin arasındaki kişisel uyuşmazlıklar, anlaşmazlıklardan bahsedilmektedir.⁷⁴ Bilhassa aile şirketlerinde aile bireyleri arasında yaşanan uyuşmazlıklar şirketi işleyemez hale getirebilmektedir.⁷⁵ Eğer ortakların aynı amaç etrafında birleşmeleri, şirket adına hareket etmeleri güç hale geldiyse, ortaklar arasındaki güven ilişkisi bozulduysa⁷⁶ haklı sebeple fesih davasının açılabilirliğini kabul etmek kaçınılmaz olacaktır. Örneğin karı kocanın yarı yarıya pay sahibi olduğu bir anonim ortaklıkta, taraflar arasında çekişmeli boşanmanın olduğu bir durumda şirkette karar almak güçleşebilir ve şirket faaliyeti zarar görebilir. Bu durumda şirketin faaliyeti sürekli ve ciddi bir şekilde zarar görüyorsa, haklı nedenle fesih sebebinin olduğu kabul edilebilecektir. Bir diğer örnek ise, pay sahibin ölmesi halinde mirasçıları arasında yaşanan sürekli bir kaos halinde haklı sebeple fesih davası açılabilir.

1.4. Haklı Sebeple Fesih Davasının Özellikleri

1.4.1. Davanın Niteliği

⁷⁴ Kaşak Esra, “Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshinde Şahsi Sebeplerin Değerlendirmeye Alınıp Alınmayacağı Hususunun Hakimın Takdir Yetkisi Bakımından Değerlendirilmesi”, AHBVÜ-HFD, C. XXIII, 2019, s. 163.

⁷⁵ Yarg. 11. HD.’nin 24.2.2021 tarihli 2019/2942E. 2021/1647K. sayılı kararında “Bu açıklamalardan sonra somut olaya gelindiğinde, davacının ortağı bulunduğu davalı şirket, bir aile şirkettir. Şirket ortakları arasındaki sorunlar özellikle ortaklar arasındaki çekişme ve dava dışı ortaklardan kaynaklanan hakaretin bu tür şirketler bakımından haklı sebep oluşturacağının kabulü gerekir. Bu bağlamda davacı ile dava dışı ortak ... arasındaki ceza mahkemesine intikal eden karşılıklı hakaret olayından sonra meydana gelen ortaklar arası gruplaşma, bir bütün olarak fesih için haklı sebep oluşturmaktadır. Ancak şirketin devamlılığının sağlanması esas olup feshin son çare olduğu gözetilerek, TTK 531. madde uyarınca değerlendirme yapıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken İlk Derece Mahkemesince haklı nedenlerin oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddi dair verilen karara karşı yapılan istinaf taleplerinin Bölge Adliye Mahkemesince esastan reddine karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” şeklinde karar verilmiştir.

⁷⁶ İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi’nin 20.4.2021 tarihli 2017/650E. 2021/328K. sayılı kararında “Kişi ortaklıklarında, ortaklar arasındaki güven ilişkisi ve yoğun işbirliği sebebiyle, ortaklıktan çıkma veya haklı sebeple feshi dava hakkı anonim ortaklıktan farklı olarak ortaklar arası bir haktır. Kişi ortaklıklarında, salt ortaklar arası güven ilişkisinin ve işbirliğinin bozulması, ortağa haklı sebeple ortaklıktan çıkma veya şirketin feshini dava hakkı verebilir.” denilmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği yeni düzenleme olan TTK m.531 ile anonim şirketlerde azınlık, haklı sebeplerin bulunduğu takdirde ortaklığın feshini isteyebilecektir. Bu davada mahkemece fesih yerine alternatif çözüme hükmedebilecektir. Hakime bu konuda geniş takdir yetkisi tanınmıştır.⁷⁷ Hakim hüküm verirken tarafların talepleri ile bağlı değildir.⁷⁸ Buna göre davacı ortağın şirketten çıkarılmak istemediği için mahkemenin feshe karar vermesi, alternatif çözüm yollarını araştırmaması bozma sebebi yapılmıştır.⁷⁹ Kanundaki düzenlemeden ve Yargıtay kararlarından anlaşıldığı üzere fesih hükmü son çare(ultima ratio) olarak değerlendirilecektir.⁸⁰

Dava sonucunda alternatif çözüm olarak davacı ortağın çıkarılmasına karar verildiğinden, mevcut hukuki ilişkiye son verildiği için bozucu yenilik doğuran bir davadır. Mahkemece verilecek alternatif çözümler de yenilik doğurucu niteliktedir.⁸¹ Dolayısıyla alternatif çözümlerde kesinleşmeleri itibarıyla hüküm ve sonuç doğurabileceklerdir. Doktrinde de, davada alternatif çözümlere hükmedilebileceği dikkate alınarak davanın inşai nitelikte eda davası olduğu belirtilmiştir.⁸²

1.4.2. Davanın Tarafları

1.4.2.1 Davacı

⁷⁷ Tekinalp Ünal, "Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku", İstanbul, 2015, B.4, s. 333.

⁷⁸ Kayhan, s. 11.

⁷⁹ Yarg. 11. HD.'nin 16.02.2016 tarihli 2015/4297E. ve 2016/1539K. sayılı kararında "Sırf, tarafların ortaklıktan çıkmak istemediğini beyan ettikleri gerekçesiyle, şirketin feshine karar verilmesi durumunda, yukarıda bahsi geçen bozma ilamı gereğinin yerine getirildiğinden bahsetmek mümkün değildir. Bu itibarla, mahkemece Dairemizin bozma ilamında işaret olunduğu üzere 6102 Sayılı TTK'nın 636/3 maddesinde bahsi geçen fesih yerine alternatif çözüm yollarının, mevcut dosya kapsamı, delil durumu ve somut olayın özelliklerine göre değerlendirilip tartışılarak, neticesine göre karar vermek gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir." denilmiştir. Aynı yönde Bkz. Yarg. 11. HD.'nin 7.7.2014 tarihli 2014/5860E. 2014/12950K sayılı kararı

⁸⁰ Yarg.11.HD.'nin 17.06.2019 tarihli 2018/2912E. ve 2019/4493K. sayılı kararında "Bu durum karşısında mahkemece, öncelikle son çare olan şirketin feshi yerine, davacının ortağı olduğu şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen başka bir çözüme hükmetmesi gerekir. Bu bağlamda, mahkemece davacının ortağı olduğu şirketten çıkarılması için şirketin gerçek değerinin belirlenemediği gerekçesiyle şirketin feshine karar verilmesi isabetli olmamış ve kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir." denilmiştir. Doktrinde Bilgili Fatih/Demirkapı Ertan, Şirketler Hukuku, Bursa 2013, s. 572; Pınar Hamdi, "Anonim Şirketlerde Sona Erme ve Tasfiye", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin Şirketler Hukuku Kitabı, B. 2, s. 760.

⁸¹ Erten Cengiz, "Anonim Şirketlerde Haklı Sebeplerle Fesih Hakkının Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Değerlendirilmesi", UMD, Haziran 2019, S.13, s.197.

⁸² Ömür Can Rahmi, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Usûl Hukuku Bakımından İncelenmesi", YÜHFD, C.XVIII, 2021/2, s.1381-1405.

Anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında, davacı sıfatına haiz olabilmek için TTK m.531’de “sermayenin en az onda biri”, halka açık şirketlerde ise “yirmide birini” temsil etme şartı aranmıştır. TTK m.531’in gerekçesinde “*Bu oranda paya bir pay sahibinin sahip olması şart değildir. Birden fazla pay sahibi de bir araya gelerek söz konusu hakkı kullanabilir. Esas sözleşme ile daha düşük bir oran öngörülebilir.*” denilmiştir.

Doktrinde asgari pay oranına hangi anda haiz olma şartının aranacağı tartışma konusu olmuştur. Bir görüşe göre, haklı sebep hali meydana geldiğinde, dava açıldığında ve yargılama boyunca da bu oranın mevcut olması gerektiği savunulmaktadır.⁸³ Aksi yöndeki görüş ise, dava açılıktan sonra çoğunluğun sermaye artırımına giderek azınlığın paylarını eritebileceği, bu durumda azınlık tarafından açılan davanın reddi sonucunu doğuracağını bununda azınlığın elinden TTK m.531’e göre dava açma hakkının alınacağı anlamına geldiği ileri sürülmektedir. Bu halde pay oranının yalnızca dava açıldığı tarihte aranması gerektiğini savunmaktadırlar.⁸⁴ Kanaatimizce davacı pay sahibinin, sağlaması gereken asgari pay nisabına dava açıldığı tarihte ve yargılama boyunca da sahip olması, bu oranı koruması gereklidir.⁸⁵

Davacı bakımından değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise, azınlığın kusurlu veya kusursuz olması hakkın kötüye kullanılması söz konusu olmadığı sürece fesih davasının açılması açısından önem arz etmediğidir.⁸⁶

⁸³ Nomer Ertan Fusun, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası- TTK m.531 Üzerine Düşünceler”, İÜHFM, C. LXXIII, S. 1, s. 424.

⁸⁴ Ayoğlu Tolga, “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshine İlişkin Davalarda Dava İkame Edildikten Sonra Şirket Bünyesinde Ortaya Çıkan Bazı Önemli Gelişmelerin Dava Sürecine Etkileri”, GSÜHFD, 2017/1, s.135-136.

⁸⁵ Yarg.11. HD., E. 2019/2709 K. 2021/995 T. 9.2.2021 “TTK’nın 531. maddesi uyarınca haklı nedene dayalı olarak anonim şirketin feshi davası açılabilmesi için davayı açan pay sahibinin şirket sermayesinin en az %10 payına sahip olması gerektiği, tüm dosya kapsamı ve davacı vekilinin beyanına göre davacının şirketteki payının %10’un altında olduğunun anlaşıldığı, her ne kadar dava açıldıktan 4 gün sonra alınan sermaye arttırımı kararı ile davacının payının %10’un altına düştüğü anlaşılsa da davacının bu genel kurul kararının iptali için herhangi bir dava açmadığı, TTK’nın 531. maddesinde ifade edilen ve haklı nedene dayalı olarak fesih davası açılabilmesi için en az %10 paya sahip olma koşulunun dava şartı olduğu, zira HMK’nın 114. maddesinde dava şartlarının sayıldığı ve aynı maddenin 2. fıkrasında, diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümlerin saklı olduğunun belirtildiği ve dava şartlarının yargılamanın her aşamasında mahkemece re’sen gözetilmesi gerektiğinin HMK’nın 115. maddesinin amir hükmü olduğu, davacının %0,83 oranında paya sahip olup, TTK’nın 531. maddesi çerçevesinde anonim şirketin feshi davası açamayacağı gerekçesiyle davanın dava şartı yokluğundan usulden reddine”

⁸⁶ Ömür, s.1392.

1.4.2.2 Davalı

Doktrinde hakim görüş davalının anonim ortaklık tüzel kişiliği olduğu yönündedir.⁸⁷ Ancak doktrinde *Aker*, davanın şirkete karşı açılacağını belirtmekle birlikte, mahkemenin çoğunluk pay sahiplerinin azınlığın payının devralınmasına karar verilmesi halinde, çoğunluğun esasında davanın tarafı olmaması nedeniyle, bu durumun usul hukuku bakımından problem yaratacağı belirtilmiştir. Yazara göre, bu durumda çoğunluğun da taraf teşkili sağlanması gerektiğini savunmuştur.⁸⁸

Kanaatimizce dava, yalnızca şirkete yöneltilebilecektir. Nitekim TTK m.531’de hakime tanından geniş takdir yetkisinin ve davada talep edilenin fesih olmasının doğal sonucudur. Bununla birlikte doktrinde hakim görüşteki yazarlar tarafından, şayet dava diğer ortaklara karşı açılmışsa, HMK m.124 gereği süre verilip taraf teşkilinin sağlanabileceği, davanın şirkete yöneltilecek yargılamaya devam edilebileceği ifade edilmiştir.⁸⁹ Dava açılırken davalı olarak şirket ile diğer ortaklar davalı olarak gösterilmiş ise de, davaya şirket bakımından devam edilecek, diğer ortaklar bakımından husumet yokluğundan dava reddedilecektir.

1.4.3. Feri Müdahil

Feri müdahale kurumu, mevcut bir davada taraf olarak yer almayan üçüncü kişilerin hukuki yararlarının korunması gayesiyle düzenlenmiştir. Buna göre anonim şirkette diğer pay sahipleri, ortaklık ilişkisinin sona ermesi ihtimali nedeniyle fer’i müdahil olabileceklerdir. Bununla birlikte diğer pay sahiplerinin dava açan pay sahibinin yanında ferî müdahil olarak davaya katılmaları da söz konusu olabilecektir.⁹⁰ Davada verilen hüküm ferî müdahil açısından kesin hüküm teşkil etmeyeceğinden onların ayrıca dava açma hakları bulunmaktadır. Ortaklık çalışanları da mevcut hizmet sözleşmelerinin sona erme ihtimalini gerekçe gösterip müdahil olabilirler. Alacaklılar

⁸⁷ Yiğit Begüm, “Anonim Şirketin Haklı Sebeple Fesih Davasında Davalı Sıfatının Belirlenmesi”, GSÜHFD, 2019/1, s. 586.

⁸⁸ Aker Halit, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, BATİDER, Mart 2016 C. 32, S. 1, s. 138.

⁸⁹ Hanağası Emel, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Medenî Usûl Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi”, BATİDER, Mart 2016, C. 32, S. 1, s. 2223.

⁹⁰ Yıldırım Ali Haydar, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeplerle Feshi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012, s. 219.

bakımından ise yargılama neticesinde şirketin feshine karar verilirse tasfiyede de haklarını alabileceklerinden müdahil olamayacaklardır.

1.4.4 Davanın İkincil Nitelikte Olup Olmadığı

Doktrinde haklı sebeple fesih davasının ikincil nitelikte olup olmadığı tartışılmıştır. Doktrinde bazı yazarlar feshin son çare olduğunu, davacı pay sahibinin haklı nedenle fesih davası açmadan önce haklı sebebi ortadan kaldırmaya yönelik diğer davaları açmış olması gerektiğini ileri sürmüştür.⁹¹ Örneğin, haklı sebep teşkil eden durum genel kurul kararlarının iptali ya da sorumluluk davası ile çözümlenebilecek nitelikteyse davacı pay sahibinin öncelikle bu yollarla haklı sebep sorununu çözmeye çalışması gerekir.

Bir diğer görüş ise, kanun metninde doğrudan alternatifli hüküm verebilme imkanı tanındığı için ikincil dava görüşünün haklılığını yitirdiği savunulmuştur.⁹² Kanaatimizce de bu görüş haklıdır. Nitekim azınlık ortakları haklı sebeplerin olduğu takdirde öncelikli olarak başka davalar açmaya zorlamak, kanunun amacından sapılmasına, haklı sebeple fesih davası açma hakkının içinin boşaltılması anlamına gelecektir. Bununla birlikte diğer yolları tüketmeksizin dava açılmasının mahkemenin takdir hakkını olumsuz etkileyebileceği de doktrinde ifade edilmektedir.⁹³

1.4.5 Davanın Açılmasının Süreye Tabii Olup Olmadığı

Kanunda haklı sebeple fesih davasının açılabilmesi için bir süre düzenlenmemiştir. Ancak haklı sebep teşkil eden olaya uzun süre sessiz kalan pay sahibinin buna rızası olduğu, o olayın ortak bakımından haklı sebep teşkil etmediği ileri sürülebilecektir.⁹⁴ Haklı sebep teşkil eden olaya göz yuman, katkısı olan, sonradan iştirak eden pay sahiplerinin sonradan haklı sebebe ilişkin dava açması, hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle doktrinde kötü niyetle haklı sebeple fesih davası açılmasını engellemek için kanunda dava açma için süre düzenlemesi yapılması görüşü ileri sürülmüştür.⁹⁵

⁹¹ Bilgili/Demirkapı, s. 572.

⁹² Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 333.

⁹³ Ömür, s. 1388.

⁹⁴ Çelik, s. 587.

⁹⁵ Çelik, s. 587-588.

Nitekim Yargıtay tarafından da, davacının uzun süre önceki haklı sebep haline dayalı olarak dava açması mutlak olarak gerekme de, somut olay özelinde bu durum kimi zaman aleyhe yorumlanmıştır.⁹⁶

Buna karşın, örneğin şirketteki genel kurul toplantılarında azınlık aleyhine kasıtlı olarak kar payı dağıtılmamasına dair kararlar alınıyorsa aradan zaman geçse de burada sürekli bir yıpratma, azınlığın yok sayılması mevcut olduğundan haklı sebep iddiası gündeme gelebilecektir. Burada ölçüt dava hakkının hukukun genel ilkelerine ve dürüstlük kurallarına uygun kullanılmış olmasıdır.⁹⁷

Bir diğer husus haklı sebepler eski TK döneminde gerçekleşmiş olsa da TTK m.531'e dayanarak haklı nedenle fesih davası açabilmek mümkün olacaktır.⁹⁸ Nitekim haklı sebeplerin niteliği gereği, süreklilik arz eden ve çekilmezlik unsurunu taşıması gerekmektedir. Eski kanun döneminde başlayan ve süregelen, aynı zamanda da çekilmezlik teşkil eden haklı sebebin varlığı halinde, TTK m.531'deki koşullar mevcut ise yeni kanun döneminde TTK m.531'e dayalı dava açılabilir. Ancak eski kanun

⁹⁶ Bkz. Yarg. 11. HD.'nin 23.12.2015 tarihli 2015/5994E. 2015/13820K. sayılı kararı.

⁹⁷ Kılıç Fatoş, "Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davasında Alternatif Bir Çözüm Olarak Bölünme", Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan, Ocak 2017, s. 413.

⁹⁸ Yarg. 11. HD.'nin 28.1.2016 tarihli 2015/2939E. ve 2016/937K. sayılı kararında "Dairemizin yerleşik içtihatlarında (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 02.06.2014 tarih, 2014/3669 E. 2014/10238 K. sayılı ilamı, 13.06.2013 tarih, 2011/14131 E. 2013/12400 K. sayılı ilamı) "6103 sayılı TTK'nın Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanunun 3. maddesinin "Tarafların iradelerinden bağımsız olarak, kanunla düzenlenen hukukî ilişkilere, bunlar Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olsalar bile, Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır." hükmü uyarınca anonim şirketin haklı nedenlerle feshini düzenleyen 6102 sayılı TTK'nın 531. maddesi hükmünün yürürlüğünden önceki olaylara uygulanmasının mümkün olduğu kabul edilmiştir. Buna göre 6762 sayılı TTK döneminde meydana gelen hukuki olay ve işlemlerden dolayı haklı sebeple fesih davası açılabilmesi için bu olay ve işlemlerin 6102 sayılı TTK yürürlüğe girdikten sonra da devam etmesi veya etkilerini devam ettirmesi ya da 6762 sayılı yasa döneminde meydana gelen olay, olgu ya da işlemlerin 6102 sayılı Yasa zamanında meydana gelen olay ve olgularla bağlantılı olması gerekmemektedir. 6762 sayılı yasa döneminde gerçekleşen haklı sebeplere dayalı olarak 6102 sayılı TTK'nın 531. maddesi uyarınca anonim şirketin feshi davası açılabilmesi mümkündür." denilmiştir. Aynı yönde Yarg. 11. HD., E. 2015/12197 K. 2016/2357 T. 3.3.2016 tarihli kararında "Somut davada, davalı şirket eski yaza zamanında kurulmuş olmasına ve o tarihte anonim şirketin haklı nedenle feshi yasada yer almamasına rağmen yeni yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte Yürürlük Yasa'nın 3. maddesi gereğince davalı şirketin de haklı nedenle feshi talep edilebilecek ise de haklı nedenle fesih sebeplerinin Yürürlük Yasası 2. maddesi gereğince yeni yasanın yürürlüğe girmesinden sonra gerçekleşmesi veya en azından eski yaza zamanında gerçekleşen sebebin yeni yasa döneminde de devam ediyor olması gerekir. Söz konusu olay eski yasa zamanında gerçekleşmiş ve tamamlanmışsa anonim şirketin feshinin tamamlanan olaya dayalı olarak talep edilmesine 3. madde cevaz vermemektedir. Somut davada maddi vakıalar eski yasa zamanında gerçekleşmiş ve tamamlanmış olup bu maddi vakıaların yarattığı olumsuz sonuçlar yeni yasa döneminde ve dava tarihinde hissedilse dahi bu durum şirketin feshi için yeterli olmamakla mahkemenin ret kararının gerekçesi değiştirilerek onanması gerektiği görüşünde olduğumdan sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum." Şeklinde karşı oy yazısıyla, haklı sebebin eski Ticaret Kanunu döneminde gerçekleşmiş olsa da etkisinin devam etmesi, ihlalin süregelmesi halinde dava açılabilirliği ifade edilmiştir. Aynı yönde Bkz. Yarg. HGK'nin 7.6.2017 tarihli 2017/20E. 2017/1091K. sayılı kararı.

döneminde meydana gelmiş ve bitmiş, artık haklı sebep teşkil etmeyen bir durum nedeniyle TTK m. 531'e dayanılarak fesih talep edilmesi hakkın kötüye kullanımı olarak değerlendirilebilecektir.

1.4.6. Davanın Terditli Olup Olmadığı

Haklı nedenle fesih davası, eda davasıdır. Zira Mahkeme fesih ya da uygun gördüğü alternatif bir çözüme hükmetmektedir. Haklı sebeple fesih davasını terditli taleple açılan davalarla karıştırmamak gerekir.⁹⁹ Terditli davalar talepler arasında aslilik ferilik ilişkisi kurularak açılmaktadır. Mahkemeden birinci sırada sunulan talep kabul edilmezse diğer talebin kabul edilmesi talep edilmektedir. Ancak TTK m.531'deki haklı sebeple fesih davasında mahkeme haklı sebebin mevcudiyetini saptadıktan sonra vereceği kararda serbesttir. Mahkeme bundan sonra feshe karar verebileceği, uygun gördüğü diğer alternatif bir çözüme karar verebilecektir.¹⁰⁰ Buna karşın davacı azınlığın terditli talepte bulunmasına bir engel yoktur.¹⁰¹ Ancak mahkemenin davacıların terditli talepleriyle bağlı olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır.¹⁰²

Doktrinde davacının davayı açarken haklı sebebi belirtmek zorunda olsa da¹⁰³, alternatif çözümü dilekçesine yazma zorunluluğu bulunmadığı, çünkü TTK m.531'de davacıya bu şekilde bir şart getirilmediği savunulmaktadır.¹⁰⁴ Görüşün devamında davanın terditli olarak açılrsa dahi reddinin gerekmediği savunulmaktadır. Kanaatimizce de bu görüş yerindedir. Bu husus, davanın terditli olmadığının da bir diğer göstergesidir. Ancak taraflarca terditli olarak açılrsa dahi hakimin hukuku re'sen uygulaması gerektiğinden red kararı verilmesi gerekmez. Yargıtay içtihatlarına bakıldığında da, davacı her ne kadar talebini dava açarken dilekçesine yazsa da¹⁰⁵, mahkemenin hüküm konusunda takdir yetkisi olduğu vurgulanmaktadır.¹⁰⁶

⁹⁹ Ömür, s. 1385.

¹⁰⁰ Tekinalp Ünal, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları", Ersin Çamoğlu'na Armağan, İstanbul, 2013, s. 216.

¹⁰¹ Kılıç, "Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davasında Alternatif Bir Çözüm Olarak Bölünme", s. 426.

¹⁰² Semerci Vuraloğlu Tuğba, Sermaye Piyasası Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Ayrılma Hakkı, Kasım 2018, s. 107; Yurtbaşı, s. 174.

¹⁰³ Yıldız Şükrü, "Makale 25 TTK Tasarısına Göre Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi", Makalelerim, Aralık 2018, s. 642.

¹⁰⁴ Tekinalp, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları" s. 217; Hanağası, s. 252.

¹⁰⁵ Nomer Ertan Fusun, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -TTK m.531 Üzerine Düşünceler-"s. 434.

¹⁰⁶ İstanbul Anadolu 8. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2018/336, K. 2018/629, T. 18.7.2018; "Davacı vekili her ne kadar taleplerinin terditli olduğunu, fesih talebi uygun görülmez ise ortaklıktan çıkarılma

Bununla birlikte dava açarken fesih talep etmeksizin doğrudan alternatif çözümlere hükmedilmesine ilişkin talepte bulunulmasının mümkün olmayacaktır.¹⁰⁷ Nitekim kanun haklı sebeple fesih davası açılabilmesine imkan tanımıştır.

1.4.7. Haklı Sebeple Fesih Davanın Tahkime Elverişli Olup Olmaması

Anonim şirketin haklı sebeple feshi davasının tahkime elverişli olup olmaması noktasında doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Görüş ayrılıklarının temelinde dava konusu üzerinde tarafların serbestçe tasarruf özgürlüklerinin bulunup bulunmadığıdır. Bazı yazarlar, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği bir konu olduğu, mahkemenin yenilik doğurucu kararlarının herkesi etkilediği bu nedenle esas sözleşmede bulunan tahkim şartı veyahut hakem anlaşmasının geçerli olmayacağını ileri sürmektedir.¹⁰⁸ Ayrıca TTK m.340'da düzenlenen emredici hükümler ilkesi gereğince de tahkime başvurma imkanının bulunmadığı savunulmaktadır.¹⁰⁹ Nitekim TTK m.531'de anonim ortaklığın feshinin asliye ticaret mahkemelerinden talep edilebileceğinin düzenlendiği, yalnızca mahkemenin feshe veyahut da alternatif çözümlere hükmedebileceği, hakem tarafından görülemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Karşı görüşteki yazarlar ise, genel kurulda feshe ilişkin karar alınarak ortaklık sona erdirilebildiğinden, şirketin ve davacı pay sahibinin ortaklığın feshine ilişkin tasarrufta bulunabileceğini ileri sürmektedir.¹¹⁰ Alternatif çözümlere hükmetme yetkisi hakime tanındığından, fesih haricindeki çözümler hakkında tahkim yoluna gidilemeyecektir.

kararı verilmesini istediklerini beyan ile TTK 638/2 maddesinin uygulanmasını talep etmiş ise de söz konusu madde limited şirketlerde her ortağın haklı sebeplerin varlığı halinde şirketten çıkarılmak için dava açabileceğini düzenlemektedir. Anonim şirketlerde ortağın şirketten çıkma davası açmasını sağlayan bir düzenleme yoktur. Dolayısıyla limited şirket için getirilen bu düzenlemenin AŞ'ye uygulanması da mümkün değildir. TTK 531 maddesinin 2.cümlesi mahkemeye takdir hakkı vermiş olup, dava açmaları için yeterli orana sahip paydaş/paydaşlar tarafından açılan davada mahkemenin fesih yerine diğer çözümlere karar verilebileceğine ilişkindir. Yargıtay Hukuk Dairesinin 2016/527 esas 2017/3549 karar sayılı kararında da bu husus açıkça vurgulanmıştır.”.

¹⁰⁷ Semerci Vuraloğlu, s. 106.

¹⁰⁸ Erdem, s. 178; Hanağası s. 231-232; Yarg. 11. HD., E. 2014/141 K. 2014/6951 T. 9.4.2014 “Oysa, tahkim konusunda şirket ortakları arasındaki sözleşmede yer alan bir hüküm veya yapılacak hakem sözleşmesi geçersizdir. Tahkim, yalnız tarafların arzularına tabi olan, yani davalı ile davacının mahkeme kararına gerek olmaksızın aralarında anlaşarak sonuçlandırabilecekleri uyuşmazlıklar konusunda geçerlidir. Halbuki bir anonim şirketin feshine dair uyuşmazlığın ortaklar arasında yapılacak anlaşma ile sonuçlandırılması mümkün değildir. Ayrıca, 6102 sayılı TTK'nın 530 ve 531. maddelerinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesini yetkili kılan hükümleri de tahkim müessesesi ile bağdaşmamaktadır.” şeklinde karar tesis etmiştir.

¹⁰⁹ Hanağası, s. 232-233; Erdem s. 184.

¹¹⁰ Şahin Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2011, s. 316.

Ayrıca kanunda görevli ve yetkili mahkemenin düzenlenmesinin tahkime başvurma olanağını ortadan kaldırmadığını¹¹¹, şirketin feshinin genel kurulun devredilemez yetkilerinden olduğunu savunmaktadır.¹¹² Yine bu görüşe göre fesih davası açılması halinde ise şirketi yönetim kurulunun temsil edeceği, dolayısıyla kamu düzeninden ziyade organlar arasındaki fonksiyon ayrılığının mevcut olduğu ve tahkime başvurulabileceği ileri sürülmektedir. Ancak görüşe göre, fesih davasının davaya taraf olmayanları da etkileyebilecek yenilik doğuran kararlar verilmesinin davaya “kamusal” nitelik kazandırdığı¹¹³, birçok menfaat grubunu ilgilendirdiği için tahkime elverişliliğin azaldığını belirtmektedir. Nihayetinde ortaklığın feshi davasının tahkime elverişli olmadığı sonucuna varmaktadır.

Kanaatimizce de anonim şirketin haklı sebeple fesih davası tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabileceği bir dava olmayıp, gerek kamusallık niteliği, gerekse birçok menfaat grubunu ilgilendirmesi nedeniyle tahkime elverişli değildir.

1.4.8. Yargılama Gideri

Yargılama gideri, yargılama hizmetinin sunulması ve bunun işlerliğinin sağlanması için devlet tarafında hizmet talep eden kişilerden yargılamanın ön şartı olarak istenmiştir.¹¹⁴ Bu sebeple dava açarken davacı tarafından yargılama gideri yatırılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu’nda anonim şirkette haklı nedenle fesih davasında yargılama giderlerine ve harçlara ilişkin özel bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle HMK’nın ilgili hükümleri uygulanacaktır.¹¹⁵ Kural olarak işlemin yapılmasını talep eden tarafça yargılama gideri ve harçlar yatırılacaktır. Yatırılan bu masraf ve harç kalemleri HMK’nın 326 maddesi gereğince dava sonunda haksız çıkan tarafa yüklenecektir. Yargılama giderlerine re’sen hükmedilecek olup tarafların talepte bulunmasına gerek bulunmamaktadır.

¹¹¹ Bkz. Akıncı Ziya, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim, Mayıs 2018, s.27’de adi ortaklığın feshine ilişkin tahkime gidilip gidilemeyeceğine dair değerlendirmede “mahkeme” ifadesinin kanunda geçmesinin, tahkime elverişliliği ortadan kaldırmadığı belirtilmiştir.

¹¹² Şahin, s. 199.

¹¹³ Hanağası, s. 232.

¹¹⁴ Kazaz Gözde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yargılama Gideri Olarak Vekalet Ücreti, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2019, s. 3.

¹¹⁵ Kayhan Mustafa, Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davası, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2020, s. 209.

TTK'nın 555. maddesinde düzenlenen “şirket zararı” başlıklı maddede, pay sahibi tarafından açılan davada hukuki ve maddi sebepler haklı gösterdiği takdirde, mahkemenin dava giderleriyle avukatlık ücretini, bu giderler davalıya yükletilemediği hallerde davacı pay sahibiyle şirket arasında paylaştırılmasını düzenlemiştir. TTK m. 555'in gerekçesine bakıldığında bunun sebebinin pay sahibi, uğradığı zarar karşısında hareketsiz kalan davalı şirket yerine davayı açacağından, yargılama giderlerini düşünerek davayı açmaktan vazgeçmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.¹¹⁶

Her ne kadar TTK 555. maddesinin 2. fıkrasını azınlık tarafından açılan haklı sebeple fesih davasında kıyasen uygulamak mümkün değilse de, esasında koruma amacı güdülen azınlık lehine de bu şekilde düzenleme yapılması yerinde olacaktır. Bununla birlikte yargılama gideri asıl hüküm kesinleşmedikçe icraya konulamayacaktır.¹¹⁷

Doktrinde kötü niyetle dava açılmasını engellemek adına, kanuna davanın reddi halinde davacının mahkeme masrafı ve şirket zararlarından sorumlu olacağına ilişkin madde eklenmesi de önerilmiştir.¹¹⁸

1.4.9. Harçlar

Harçlar bakımından da TTK m.531'de herhangi bir açıklama yer almamaktadır. Harcın belirlenmesi için öncelikle, dava konusunun parayla değerlendirilip değerlendirilemediğine karar vermek gerekir. Bu konu hakkında doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Birinci görüş, haklı nedenle fesih davasının konusunun parayla değerlendirilemeyeceğine ilişkindir.¹¹⁹ Burada davacı azınlığın davadaki talebinin alacak veya ortaklıktan bir tazminat almak olmadığı, mahkemece alternatif çözüm yollarına hükmedilmesi halinde, hükmün belli bir tutar içermesinin davayı, konusu parayla ölçülebilen bir dava haline getirmedigi ileri sürülmektedir. Yine aynı görüşe göre, davanın konusu paraya ilişkin olmadığı için her dava bakımından istinaf ve temyiz kanun yolları açıktır. Dava açılırken maktu harç ödenecektir. Dava da hükmedilen vekalet ücreti de maktu olacaktır. Görüşe göre, davacının esas talebi anonim ortaklığın feshi talebi olduğu için maktu dava harcının alınması gerektiğini,

¹¹⁶ Bkz. TTK m.555 f.2 gerekçesi “İkinci fıkra: Paysahibi, uğradığı zarar karşısında hareketsiz kalan şirketin yerine davayı açacağı için, dava giderlerini düşünüp davadan vazgeçmesini önleme düşüncesiyle ikinci fıkra öngörülmüştür.”.

¹¹⁷ Kayhan, s. 211.

¹¹⁸ Çelik, s. 588.

¹¹⁹ Kayhan, s. 213.

pay bedelleri esas alınarak bir harç alınamayacağını savunmaktadır.¹²⁰ Bunun gerekçesinin ise kanunun, Mahkemeye hüküm konusunda verdiği takdir yetkisi olduğunu belirtmektedir. Aynı doğrultudaki bir diğer görüş ise, davayı genel kurul kararlarının iptali davası bakımından değerlendirmekte ve dava değerinin saptanamayacağını ileri sürmektedir.¹²¹ Bu görüşteki yazarlar dava konusunun parayla değerlendirilmesi halinde, bunun beraberinde pek çok sorunu getireceğini, ayrıca ilamın kesinleşmeden icraya konulması mümkün olmadığından, şahsın hukukuna ilişkin bir dava olduğu yönüyle de görüşlerini desteklemektedirler.

Konuyu, limited ortaklığın haklı sebeple feshi davasında değerlendiren diğer görüşe göre ise, davacı azınlığın fesih davası açması doğrudan parasal bir hakkı ifade etmese de, sermaye ortaklıklarında bu hakkın malvarlıksal temel üzerine kurulmuş bir hukuki ilişkiyi ifade ettiğini ileri sürmektedir.¹²² Bu görüşe göre dava konusunun belirlenmesinde, davacı ortağın payları toplamının gerçek değerinin esas alınması gerekmektedir. Dava da hükmedilen vekalet ücreti maktu değil nispi nitelikte olacaktır.

Ancak kanaatimizce, anonim şirketin haklı nedenle fesih davasında esas talep edilenin fesih olması, diğer alternatif çözümlere hükmedilmesi halinde ise mahkemenin takdir yetkisinin bir sonucu olması nedeniyle davada maktu harç alınması gerekecek ve maktu vekalet ücretine hükmedilecektir.

1.4.10. Teminat

6100 sayılı HMK'nın 84 ila 89. maddelerinde düzenlenen teminat kurumu kural olarak tüm hukuk davalarında uygulanabilmektedir.¹²³ 6102 sayılı TTK'da anonim şirketin feshi davasına ilişkin özel olarak bir teminat düzenlemesi bulunmamaktadır. Bu nedenle HMK'da düzenlenen genel kurallar, bu davada da uygulama alanı bulabilecektir. Doktrinde dava açma hakkını kötüye kullanmasının engellenmesi için azınlıktan teminat alınması gerektiğini ileri süren görüşler de mevcuttur.¹²⁴ Her davada

¹²⁰ Tekinalp, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları", s. 216.

¹²¹ Hanağası, s. 261.

¹²² Yıldırım, s. 383-384.

¹²³ Arslan Aziz Serkan, "HMK Kurumlarına Göre Teminat Kurumu ve Dava Şartı Niteliği", DEÜHFD, C. 16, 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, s. 946.

¹²⁴ Yurtbaşı Fatih, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Özellik Arz Eden Hususları Hakkında Bir Değerlendirme", Yarg. 11. HD. Başkanı Merhum Mehmet Kılıç'a Armağan, Ağustos 2020, s. 176-178.

somut olaya göre bir değerlendirme yapılacaktır. Ancak bu görüşün kabul edilmesi halinde azınlığın dava açma ihtimali güçleştirilecektir ve menfaatler dengesine uygun olmayacaktır. Bu nedenle bu görüşe katılmıyoruz.

1.4.11. İhtiyati Tedbir

TTK'da limited şirketler için TTK m.636/4'te fesih davası açıldığında mahkemenin taraflardan birinin istemi üzerine gerekli tedbirleri alabileceği düzenlenmiştir. Fakat anonim şirkette haklı sebeple fesih davası için tedbirlere ilişkin özel bir düzenleme yapılmamıştır. Bu durumda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki genel düzenlemelerin uygulanması gerekecektir.¹²⁵ Doktrinde TTK m.530/2'de yer alan mahkemenin taraflardan birinin talebi üzerine gerekli önlemleri alabileceğine ilişkin düzenlemenin anonim şirketler için de uygulanmasının önünde bir engel olmadığı ileri sürülmüştür.¹²⁶

İhtiyati tedbir, yargılama sonuçlanıncaya dek tarafların menfaatini korumaya hizmet eden geçici nitelikte tedbirlerdir. Yargılamada ihtiyati tedbire hükmedilmesi halinde genellikle bu durum bir tarafın lehine iken diğer tarafın aleyhine sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle ihtiyati tedbirler, tedbir isteyen davacının, hakkının yargılama sonunda elde edilmesinin zorlaşacağı, ortadan kalkacağı veya zararının doğacağını yaklaşık olarak ispat ettiği takdirde verilecektir.¹²⁷ Yaklaşık ispat için davacının mahkemeye somut deliller sunması gerekmektedir. Aksi halde soyut şüphe veya endişe dikkate alınmayacaktır.

¹²⁵ Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi'nin 7.4.2023 tarihli 2023/759E. ve 2023/757K. sayılı kararında "Kanunun böyle bir düzenlemeye gitmemesi, özellikle az ortaklı veya aile şirketi niteliğinde olan Anonim şirketlerde şirketin haklı sebeplerle feshinin istendiği durumlarda mahkemenin gereken ihtiyati tedbir kararını veremeyeceği anlamına gelmez. Bu takdirde HMK. nun 389 ve devamı maddeleri gözetilerek tarafların menfaatleri dikkate alınmak suretiyle gereken ihtiyati tedbir kararı verilebilir." şeklinde karar verilmiştir.

¹²⁶ Aker Halit, s. 132.

¹²⁷ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi'nin 7.7.2022 tarihli 2022/1357E. ve 2022/992K. sayılı kararında "HMK'nın 390/3. maddesinde yaklaşık ispat koşulu aramıştır. Ancak bu ispat koşulunun mutlak bir ispat olarak anlaşılmaması gerekir. İddia, savunma ve dosyaya sunulan belgelere göre, davacı, ve diğer ortak davalı şirkette yakın oranda hisseye sahiptir. Davacı ile diğer yönetici hissedarlar arasında ciddi anlamda uyuşmazlık bulunduğu iddia ve savunmadan anlaşılmaktadır. Ancak cevap dilekçesinde ileri sürülen beyanlarla dava dilekçesindeki buna ilişkin açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, uyuşmazlık hakkında ihtiyati tedbir kararı verilmesini gerektirir kadar, yaklaşık ispat ölçüsünde delil bulunmadığı anlaşılmıştır. Yargılamanın ilerleyen aşamasında yeni delillerin elde edilmesi ve talep halinde ilk derece mahkemesince tedbir talebinin her zaman değerlendirilmesi mümkündür" şeklinde karar verilmiştir.

Genellikle çoğunluğun azınlığın haklarını engellemesi nedeniyle açılan bu davada, çoğunluk pay sahiplerinin şirket mallarını hortumladıkları, şirketin muhasebesinin çoğunluğa tabi olduğu, şirket mallarını azaltma kastıyla taşınmazları elden çıkardıkları, kendi lehlerine para transferleri yaptıkları görülmektedir. Bu noktada uygulamada genellikle, azınlık pay sahiplerinin dava sonunda çıkarılmalarına hükmedilebileceği ihtimali de dikkate alınarak şirket mallarının üzerine tedbir konulmaktadır.¹²⁸ Tedbir hükmü sadece şirketin gayrimenkulleri ile sınırlı değildir.

Şüphesiz ki verilen tedbir kararı, davalı şirketin faaliyetini durma noktasına getirmemelidir.¹²⁹ Nitekim haklı nedenle fesih davasında güdülen amaç, şirketteki haklı sebebin ortadan kaldırılması, bunu yaparken de çoğunluk ile azınlık arasındaki menfaat dengesinin korunmasıdır. Uygulamada genellikle, aynı zamanda yönetimde de bulunan çoğunluk pay sahiplerinin kendi lehine şirketin içini boşaltmaları, şirket menfaatini göz ardı edip kendi lehlerine usul ve yasaya aykırı işlem yaptıkları, fesih davasında ileri sürülse de, bu durum fesih davasında mahkemece dikkate alınmamaktadır. Fesih davasında yargılama daha ziyade haklı sebebin olup olmadığının tespiti ile çözüme yönelik hüküm vermekten ibarettir. Çoğunluğun usul ve yasaya aykırı işlemleri için örneğin yönetim kurulu üyesinin sorumluluğu davası veya tazminat davası açma yoluna gidilebilecektir.

¹²⁸ Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi'nin 7.4.2023 tarihli 2023/759E. ve 2023/757K. sayılı kararında "Mahkeme itiraza konu kararında sonuç olarak; ihtiyati tedbir talebinin kabulüne ve 200.000,00TL'lik nakdi teminatın veya kesin ve süresiz banka teminat mektubunun mahkemeye ibrazı halinde davalı A.Ş adına kayıtlı taşınır ve taşınmaz mal varlıkları üzerine 3. kişilere satış ve devri ile üzerinde ipotek veya rehin tesisini önlemeye yönelik ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir. Mahkeme İstinafa konu kararında özetle; davacı ortakların davalı şirketin taşınır ve taşınmaz mal varlığının el değiştirmesi halinde dava sonunda temin edebilecekleri haklarının önemli ölçüde zorlaşacağı veya tamamen imkansız hale geleceğinin, dosya kapsamına sunulan belgelerle yaklaşık olarak ispatlandığı, taşınır ve taşınmazların devrini önleyici nite- likteki tedbir kararının, davacı ortakların şirketteki payları ve menfaatleri gözetildiğinde dava konusu hak ile davalı tarafın hukuku arasında orantılı ve ölçülü bir tedbir olduğu belirtilerek verilen ihtiyati tedbir kararına yapılan itirazın reddine karar vermiştir." denilmiştir.

¹²⁹ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi'nin 21.1.2021 tarihli 2021/26E. ve 2021/28K. sayılı kararında "Alınacak tedbirler davalı şirketin ticari faaliyetini engelleyecek ve iflasına neden olacak mahiyette olmamalıdır. Somut olayda, davalı ... A.Ş.'nin kuruluş ve faaliyet konusu gözetildiğinde davalı şirketin menkul ve gayrimenkulleri üzerine ihtiyati tedbir kararı konulması, şirket faaliyetlerinin kısıtlanması, ticari faaliyet yapılmasını engellemektedir. Yöneticilerin sorumluluğu davasına konu olabilecek hususlar, davanın konusu itibariyle istenilen ihtiyati tedbir kararlarının verilmesinin gerekçesi olamaz. Şirketi yönetenlerin şirkete ve paydaşlara verdikleri zararların tazmini, açılacak bir sorumluluk davasında her zaman hükme bağlanabilir. Bu durumda davalının ticari faaliyetini engellemeyecek veya kısıtlamayacak ve amacına uygun diğer önlemlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. "

2. BÖLÜM

FESİH DAVASINDA VERİLEBİLECEK HÜKÜMLER VE MAHKEMENİN TAKDİR YETKİSİ

2.1.Genel Olarak

6102 sayılı TTK'nın anonim şirkette haklı nedenle feshi düzenleyen 531'inci maddesiyle mahkemeye davada verilebilecek kararlar yönünden geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Bu kapsamda mahkemece öncelikle önüne gelen somut olayda haklı sebebin var olup olmadığı tespit edilecektir. Haklı sebep halleri ise ya anonim ortaklığın durumuna odaklanarak ya da azınlığın haklarının devamlı olarak ihlal ve bertaraf edildiğine vurgu yapılarak ortaya konulacaktır.¹³⁰ Haklı sebebin varlığını tespit eden mahkeme, davalı şirketin feshine karar verecek veya haklı sebebi ortadan kaldıracak alternatif çözümlere hükmedecektir. Mahkemenin davalı şirketin feshi yerine alternatif çözümlere hükmedebilmesi için, haklı sebebin feshi gerektirecek ağırlıkta olması aranmayacaktır. Doktrinde de, mahkemenin alternatif çözümlere hükmedebilmesi için haklı sebebin, feshi gerektirecek ağırlıkta olması gerekmeyeceğini ileri süren görüşler bulunmaktadır.¹³¹

Son çare olarak başvurulmuş fesih kararı inşai hüküm mahiyetinde olup, mahkemenin takdir yetkisi esasında sınırlıdır. Mahkemenin takdir yetkisi daha çok, fesih yerine haklı sebebi ortadan kaldırmak için hükmedilen alternatif çözümlerde kendisini göstermektedir. Belirtmek gerekir ki mahkeme, takdir yetkisine dayalı hüküm verirken tamamen serbest değildir. Mahkemenin alternatif çözüme hükmederken, “duruma uygun düşme” ve “ilgililer tarafından kabul edilebilir” olmaya ilişkin değerlendirmesi,

yetlere katlanarak rüçhan hakkını kullanmaya zorlayacaktır. Azınlık finansal açıdan rüçhan hakkını kullanma imkânına sahip değil ise, sermaye artırımının iptalini sağlayamadığı sürece haklı nedenle fesih davasının reddedilmesine de engel olamayacaktır. Bu tablonun haksız ve adaletsiz sonuçlar yaratacağı ve TTK m. 531 hükmünün, çoğunluğun gücünü kötüye kullanmasını önleme yönündeki ratio legis'i ile bağdaşmayacağı ortadadır.” şeklinde ifade etmiştir.

¹³⁰ Tekinalp, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları”, s. 217.

¹³¹ Tekinalp, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları”, s. 218.

TTK m.340 gereğince emredici ilkeler ve anonim şirketlerdeki temel ilkelerle de örtüşmelidir. Bununla birlikte taraflar onaylamasa bile çözüm duruma uygun düşüyorsa anonim ortaklıktaki haklı sebebin yarattığı probleme çözüm getiriyorsa ve menfaatler dengesini kuruyorsa “kabul edilebilir” niteliktedir.¹³² Mahkeme birden çok alternatif çözümü birlikte karara bağlayabilir. Her halükarda mahkemenin kararı icra edilebilir nitelikte olmalıdır.¹³³

2.2. Feshe Hükmedilmesi

Yargılama neticesinde haklı nedenlerin bulunması halinde, mahkemece şirketin feshine de karar verilebilecektir. Yargıtay kararlarına bakıldığında, feshin son çare olarak değerlendirildiği, ancak şirketin devamında hukuki yarar bulunmaması halinde feshe ilişkin karar verildiği¹³⁴ görülmektedir. Bu hususta, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin tek bir fabrika binası kalmış, uzun süreden beri faaliyet göstermeyen, ortaklar arasındaki güven ilişkisi çöken bir şirketin, haklı sebeple feshine ilişkin açılan davada, şirketin feshine karar verildiği görülmektedir.¹³⁵ Ancak mahkeme, fesih kararı vermeden önce, mutlaka duruma uygun düşen ve taraflarca kabul edilebilir bir çözümün olup olmadığına bakmalı ve alternatif diğer çözümleri değerlendirmelidir. Mahkemece alternatif çözümlerin değerlendirilmesi esasında bir zorunluluktur.

¹³² Tekinalp, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları”, s. 219.

¹³³Yarg. 11. HD.’nin 13.04.2015 tarihli 2014/14907E. 2015/5115K. sayılı kararında “Mahkemece çıkarılan ortağın payının gerçek değeri belirlenerek, ödenmesine karar verilmeksizin infazı kabil olmayacak şekilde "Davalı ...Ltd. Şti. yönünden ise davanın kabulü ile; dosyada mevcut 26.09.2011 havale tarihli bilirkişi raporu yerinde görülmekle 6102 sayılı TTK’nın Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki 6103 sayılı Yasa’nın 3.maddesi ile 6102 sayılı yasanın 636/3 maddesi uyarınca davacı ortak ...’in şirketteki ortaklık payının gerçek değerinin kendisine ödenmesi ile bu ortağın şirketten çıkarılmasına" şeklinde karar verilmesi doğru olmamış kararın bu nedenlerle bozulması gerekmiştir.” şeklinde karar verilmiştir.

¹³⁴ Karahan Sami, Şirketler Hukuku, B. 2, Kasım 2013, s. 761; Bu hususta Yarg.11. HD., E. 2017/3460 K. 2019/2407 T. 28.3.2019 tarihli kararın karşı oy yazısında; “Somut olayda, davalı şirketin kurulduğu tarihten bu yana ana sözleşmesinde yer alan konuda ticari faaliyetinin bulunmadığı, şirketin tek taşınmazının dahi kendisi tarafından işletilmeyip kiraya verildiği, sürekli zarar ettiği, şirketin tek taşınmazı üzerinde, şirketin ana faaliyet konusunun dışında rüzgar değirmeni kurulmasına karar verildiği, uzun yıllar genel ./..kurul toplantısı yapmadığı hususları birlikte düşünüldüğünde, sürekli zarar eden şirketin devamında her hangi bir yarar bulunmadığı, şirketin fesih ve tasfiyesinin tüm ortakların yararına olduğu, Bölge Adliye Mahkemesi çoğunluk heyeti tarafından davanın kabulüne karar verilmesinin yerinde olduğu ve onanması gerektiği kanaatinde olduğumdan, aksi düşünceyle Bölge Adliye Mahkemesi kararını bozan Dairemiz sayın çoğunluk görüşüne katılmıyorum.” denilmiştir.

¹³⁵ Yarg. 11. HD., E. 2021/6211 K. 2023/1588 T. 15.3.2023 tarihli kararında “İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile haklı sebeplerin oluştuğu, uzun bir süredir ortak olmanın ana gayesi olan kâr elde etme ve kâr payı alma hakkından yoksun olan davacıların bu duruma daha fazla katlanamayacakları, bu nedenle de şirketin yaşatılmasında da fayda görülmediği ve yine tek mal varlığı olan fabrika binası kaldığından şirketin bölünmesine de imkan olmadığı gerekçesi ile davacıların şirketin feshi ve tasfiyesi talebinin kabulü ile Ersu Mak. San...A.Ş. ’nin haklı sebeple fesih ve tasfiyesine karar verilmiştir....ONANMASINA...” şeklinde karar verilmiştir.

Nitekim diğ er çözüm yolları araştırılmaksızın verilen fesih kararlarının Yargıtay tarafından bozulduğu görülmektedir.¹³⁶

Mahkemenin feshe ilişkin karar vermesi halinde bu karar, inşai bir nitelik taşır ve karar herkes açısından geleceğe etkili sonuç doğurur. Haklı nedenle feshe karar verilmesi, özellikle şirketin ekonomik olarak sürekli borç ilişkisine girmesini sonlandırma halinde veya ortaklar arasındaki güven ilişkisinin çökmesi halinde olumlu sonuçlar doğurmaktadır.¹³⁷

Fesih kararı verilmesi ile artık şirket yalnızca tasfiye amacıyla, tasfiye tamamlanana dek faaliyetlerine devam edecektir. Feshine karar verilen şirket yalnızca tasfiye amacına uygun olarak, malları daha iyi yönetebilmek adına faaliyetlerini s rd recek tir.¹³⁸ Bu durumda ortaklara tasfiye payına mahsuben kar payı dağıtılması olanağı da yoktur. Azınlık haklarını elde edebilmek için tasfiye sonucunu bekleyecektir. Tasfiye payı alma hakkı, doktrinde zayıflatılmış bir hak olduğu ileri sürülmektedir.¹³⁹ Nitekim tasfiye payı alma hakkı TTK m.507/1’de belirtildiği üzere esas sözleşmede sona eren şirketin mal varlığının kullanılmasına ilişkin başka bir hüküm bulunmadığı takdirde, pay oranında dağıtılacaktır. Aynı maddenin 2. fıkrasında da imtiyazlı pay sahiplerinin hakkı saklı tutulmuştur. Dolayısıyla fesih kararı neticesinde tasfiyeden alınabilecek düşük pay oranının davacı azınlığı tatmin etmeme ihtimali de her zaman vardır.

Fesih kararının hangi andan itibaren hüküm ve sonuç doğurduğu, doktrinde tartışılmıştır. Doktrindeki bazı yazarlar feshin mahkemece karar verildiği tarihten

¹³⁶ Yarg. 11. HD.’nin 3.3.2016 tarihli E. 2015/9088 K. 2016/2352 sayılı kararında “Dava konusu şirketin ana sözleşmesinde yer alan faaliyet amaçlarını gerçekleştirmeye yarar bir kısım taşınmazlarını elinden çıkardığı, 2006 yılından beri gayri faal durumda olduğu, ortaklar arasında yaşanan ihtilaflar nedeniyle davaların süregeldiği ve bu itibarla davada haklı nedenlerle fesih koşullarının gerçekleştiği sabit ise de; dosya içerisinde yer alan bilirkişi raporları ve belgelerden aile şirketi vasfındaki davalı şirketin halen elinde bulundurduğu malvarlıklarıyla şirket anasözleşmesinde yer alan amaçları rahatlıkla gerçekleştirebilecek durumda olduğu, davacı ortakların ortaklıktan ayrılması halinde şirket anasözleşmesinde yapılacak değişiklikle şirketin amaçlarının değiştirilebileceği, esasen davacı ortakların da ortaklıktan çıkmayı isteyip sadece ödenecek pay bedeli hususunda diğer ortaklarla anlaşamadıkları hususu gözetildiğinde şirketin, haklı nedenle feshi yerine davacı ortakların pay bedellerinin taraflarına  odenmesi suretiyle ortaklıktan çıkarılmalarına karar verilmesinin somut olaya uygun olacağı gözetilmeksizin yazılı gerekçeyle bu yöndeki talebin reddi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.” şeklinde bozma kararı verilmiştir.

¹³⁷ Sümer A şe, Anonim Ortaklıkta Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, Doktora Tezi, Marmara  niversitesi, 1991, s. 93.

¹³⁸ Bilgili/Demirkapı, s. 575.

¹³⁹ Sümer, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi”, s. 94.

itibaren hüküm ve sonuç doğuracağını ileri sürmüştür.¹⁴⁰ Aksi görüşe göre ise, fesih kararın kesinleşmesi tarihinden itibaren hüküm doğuracağını ileri sürmüştür.¹⁴¹ Kanaatimizce, fesih kararı şirketin hukuki niteliğinde değişiklik getirmesi, bozucu yenilik doğuran bir hüküm olması nedeniyle ancak kesinleşme ile birlikte hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır.

Fesih kararının kim tarafından tescil edileceği hususunda TTK'nın 532'nci maddesinde bakmak gerekir. TTK m.532'de şirketin sona ermesinin iflas veyahut mahkeme kararından başka bir sebepten gerçekleşmişse, feshin yönetim kurulu tarafından tescil ettirileceği düzenlenmiştir. Anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında fesih mahkeme kararı ile gerçekleştiği için fesih yönetim kurulu tarafından tescil ettirilmeyecektir. Davanın niteliği gereğince de, haklı sebep genel olarak yönetimi elinde bulunduran çoğunluğun gücünü kötüye kullanması neticesinde doğduğundan, yönetim kurulu tarafından feshin tescilinin beklenilmesi doğru olmayacaktır. Zira yönetim kurulunun tescili geciktirerek davacı pay sahiplerini mağduriyetine sebep olma ihtimali vardır. Bu nedenle TTK m.532'nin mefhumu muhalifinden anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında verilen fesih kararının mahkeme tarafından ticaret sicil müdürlüğüne bildirileceği sonucu çıkmaktadır.¹⁴² Mahkeme tarafından yapılması zorunlu bir işlem olduğundan herhangi bir talebe gerek olmaksızın mahkemece re'sen bildirme işlemi yapılacaktır.¹⁴³ Fesih kararının tescili esasen açıklayıcı niteliktedir.¹⁴⁴ Aynı zamanda iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tescil tarihinden itibaren fesih ileri sürülebilecektir.

Mahkemenin fesih kararı vermesiyle şirket, tasfiye haline girecektir. Tasfiye sürecinde de şirketin tüzel kişiliği, tasfiye işlemi sona erip ticaret sicil müdürlüğü silme işlemi yapıp ilan edene dek devam edecektir. Bu süreçte şirket ticaret unvanını ise önüne “tasfiye halinde” ibaresi eklenmiş bir şekilde kullanacaktır (TTK m.533). Şirketin ticaret sicilden silinmesini tasfiye işlerini yürüten tasfiye memurunun talebi üzerine yapılacaktır.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Şahin, s. 220.

¹⁴¹ Şahin, s. 325; Erdem, s. 230; Hanağası, s. 248.

¹⁴² Bilgili/Demirkapı, s. 574.

¹⁴³ İlbasmış Hızlısoy, s. 221.

¹⁴⁴ Şahin, s. 384; Erdem, s. 226.

¹⁴⁵ Kayış Ferhat, “Usul Hukuku ve Ticaret Sicili Açısından Ek Tasfiyeye İlişkin Bazı Sorunlu Noktalar”, BATİDER, Mart 2023, C. 39, S. 1, s. 169.

Genel olarak tasfiye, iflas neticesinde yapılmıyorsa, TTK'nın 536. ve devamı hükümleri uygulanarak yapılır. Fakat mahkeme kararı ile şirketin feshinde tasfiye memurlarının özellik arz eden duruma değinmemiz gerekmektedir. Buna göre, tasfiye memuru esas sözleşmeyle veya genel kurul kararı ile eğer atanmadıysa yönetim kurulu tarafından atanır (TTK m.536/1-c). Ancak anonim şirketin haklı sebeple fesih davasında TTK m.536/f.3 gereğince tasfiye memurunu bizzat mahkeme atayacaktır. Buradaki amaç, madde gerekçesinde, birinci fıkradaki normal usullerle tasfiye memuru atanamayacağı ve tasfiye işlerinin yönetim kurulu veya genel kurulun toplanmasını mümkün olmayacağından yerine getirilmesinin güçleşeceği, atamanın yerine getirilemeyeceği haller için düzenlendiği belirtilmiştir. Bu nedenle atama, hakim tarafından re'sen atama yapılacaktır. Bizce de haklı sebeple fesih davasında tarafların, anlaşma zemini oluşturması güç olacağından işlemlerin hızlı ve doğru bir şekilde çözümlenmesi, tarafsız bir tasfiye memurunun atanması için mahkemece re'sen atama yapılması önemlidir.

Tasfiye memuru esasında mahkeme tarafından atanmış olsa da yapacağı işlemlerde, hukuki niteliğinde bir farklılık yoktur. Bununla birlikte tasfiye memurunu görevden almaya kimin yetkili olacağı hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Görüşlerden ilkinde göre, mahkemece atanan tasfiye memuru ancak mahkeme tarafından azledilebilir.¹⁴⁶ Bu görüşe göre, genel kurulun mahkeme tarafından atanan tasfiye memurunu azletme yetkisinin bulunmamaktadır. Aksi görüşe göre ise, mahkemece atanan tasfiye memurunun mahkeme tarafından veya oy birliği ile alınan bir kararla genel kurul tarafından azledilebilecektir.¹⁴⁷

Bir diğer görüş ise; Mahkeme kararıyla veya genel kurulda alınacak oy birliği bir kararla veyahut da davacı azınlık pay sahiplerinin olumlu oy vermesi ile alınan bir genel kurul kararıyla azledilebileceğini ileri sürmektedir.¹⁴⁸ Ancak kanaatimizce, mahkemece atanan tasfiye memuru yine mahkeme tarafından azledilebilecektir. Bu tasfiye işlemlerinin engellenmesi ve menfaatler dengesinin sağlanması açısından önem teşkil etmektedir.

¹⁴⁶ Şahin, s. 330.

¹⁴⁷ Erdem s. 232; Tekinalp(Poroy/Çamoğlu), s. 858.

¹⁴⁸ İlbasmış Hızlısoy, s. 225.

Doktrinde ayrıca, tasfiye memurlarının azli davasında pay sahipliği sıfatının davanın sonuna kadar korunması gerektiği, aksi halde davayı açan pay sahibinin davaya devam edemeyeceği, bu pay sahibinin tasfiye memurunun azli davasına devam etmekte de hukuki yararının kalmadığı ifade edilmektedir.¹⁴⁹ Kanaatimizce de tasfiye memurunun azli davası sonuçlanıncaya kadar pay sahipliği sıfatının korunması gerekmektedir. Aksi takdirde yazar tarafından da belirtildiği üzere davanın devamında, hukuki yarar kalmayacaktır.

Tasfiyeye ilişkin farklılık arz eden bir diğer husus ise, genel kurulun alacağı bir kararla tasfiyeyi kaldırma imkanının bulunup bulunmadığıdır. Bilindiği üzere TTK m. 548’de şirketin süresinin dolması halinde veya şirket genel kurul kararıyla sona ermişse, şirketin malvarlığı dağıtılmaya başlanmış olmadıkça genel kurul, şirketin devamına karar verebilecektir. Ancak haklı sebeple fesih davasında genel kurul kararıyla şirketin sona ermediğinden genel kurul tasfiyeyi kaldıramayacaktır.¹⁵⁰ Aksi halde genel kurulun tasfiyeyi kaldırarak fesih kararını etkisiz kılma yetkisi olurdu ve bu durum da davanın niteliği ile bağdaşmazdı. Bu nedenle davacı azınlık muvafakat etse de genel kurulun tasfiyeyi sonlandırma yetkisi yoktur.¹⁵¹ Hakime verilen geniş takdir yetkisi de, azınlığın talepleriyle bağlı olmaması ve tarafların haklı nedenle fesih davasının konusu üzerinde serbestçe tasarruf edememesi bunun bir göstergesidir.¹⁵²

2.3.Red Kararı

Mahkemece, açılan davada haklı sebebin bulunmadığına karar verdiği takdirde¹⁵³ veya azınlığın yargılama boyunca koruması gereken %10 pay nisabını yitirdiği takdirde davanın reddine karar verilebilecektir.¹⁵⁴ Bu durumda davanın reddi kararı tespit

¹⁴⁹ Şener Oruç Hami, Anonim Ortaklıklarda Tasfiye Memurunun Mahkemece Azli ve Atanması (TTK 442/II), DEÜHFD, 2002, C. 4, S. 1, s. 169.

¹⁵⁰ Şahin, s. 388.

¹⁵¹ İlbasmış Hızlısoy, s. 227.

¹⁵² Hanağası, s. 259.

¹⁵³ Şener Oruç Hami, “Anonim Ortaklıklara İlişkin Emsal Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”, 2023, B. 3, s. 635; Bu hususta İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi’nin 17.3.2022 tarihli 2019/1876E. 2022/312K. sayılı kararında “Azınlığın haklarını korumak için getirilen bu maddeye göre bir karar verilebilmek için azınlık haklarının ihlal edilmesi gerekir. Haklı fesih sebeplerinin varlığı ispat edilmediği gerekçesi ile mahkememizce haklı fesih şartlarının oluşmadığı kabul edildiğinden maddedeki diğer seçeneklerden dava dilekçesinde yer alan ortaklıktan ayrılma gibi çözüm önerilerinin uygulanmasına da gerek görülmemiştir. Zira bu çözüm önerileri fesih için haklı sebebin bulunması şartına bağlı olup, haklı fesih koşullarının bulunmadığı, anonim şirketlerde doğrudan doğruya ortaklıktan çıkma davası açılmasının mümkün olmadığı...” gerekçesiyle, davanın reddine” şeklinde verilen ilk derece mahkemesi kararını uygun bulmuştur.

¹⁵⁴ Şahin, s. 333.

hükmü niteliği taşıyacaktır. Red kararı nedeniyle, şayet azınlık tehdit unsuru yaratmak için kötü niyetli olarak bu davayı açıtsa, davalı şirket ve diğer pay sahipleri azınlık aleyhine tazminat davası açabilecektir. Doktrinde bazı yazarlar, azınlığın kötü niyetle fesih davası açmasının engellenmesi amacıyla, davanın reddi halinde tazminat ödenmesi hususunda kanunda düzenleme yapılması gerektiğini savunmaktadırlar.¹⁵⁵ Davanın reddi durumunda diğer pay sahiplerince tazminat davası açılması halinde, TTK m.555 gereği tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebileceklerdir. Dava masrafları, dava nedeniyle uğranılan zararlar, davalı şirketin itibar kaybı varsa bundan dolayı meydana gelen zararlar da tazminat davasına konu edilebilecektir.¹⁵⁶ Tazminat davasının açılmasına ilişkin TTK'da herhangi bir zamanaşımı süresi düzenlenmediğinden TBK'da yer alan genel zamanaşımı süresi bu hususta da uygulanabilecektir. Buna göre TBK m.72'ye göre tazminat istemi zararı ve tazminat yükümlüsü öğrenildiği tarihten itibaren 2 yıl ve her halükarda 10 yıl içerisinde istenebilecektir. Açılacak tazminat davası TTK m.3 gereği ticaret mahkemelerinde açılacaktır.

2.4. Alternatif Çözüme Hükmedilmesi ve Bunun İçin Bulunması Gereken Koşullar

Alternatif çözümler hakkında 6102 sayılı TTK madde 531'in gerekçesinde, mahkemenin fesih yerine davacı azınlık ortakların paylarının gerçek değerlerinin ödenmek suretiyle ortaklıktan çıkarılmasına veya duruma uygun düşen kabul edilebilir diğer alternatif çözümlere hükmedebileceği düzenlemiştir. Buna göre alternatif çözümleri araştırmak hususunda mahkemeye açıkça zorunluluk getirildiği sonucuna ulaşılmaktadır.¹⁵⁷ Nitekim yargılamada alternatif çözümler değerlendirilmeksizin doğrudan davalı şirketin feshine karar verilmesi durumu, Yargıtay tarafından bozma sebebi yapılmaktadır.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Çelik, s. 588.

¹⁵⁶ Sümer, s. 95; Çelik Aytekin, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebep Feshi", s. 587.

¹⁵⁷ Erdem, s. 223.

¹⁵⁸ T.C. Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi E. 2021/1089 K. 2022/625 T. 22.3.2022 tarihli kararında "yasal düzenleme uyarınca hakime tanınan takdir yetkisi çerçevesinde, somut olayın özellikleri gözetilerek, 1 aydan daha fazla süre verilmek suretiyle organ eksikliğinin giderilmesi konusunda gerekli yasal prosedür çalıştırılmak üzere ve şirket genel kurulunu organ teşekkülü gündemi ile toplantıya çağırarak üzere, temsil kayyımına organ eksikliğinin giderilmesi konusunda gerekli yasal prosedür çalıştırılmak ve şirket genel kurulunu organ teşekkülü gündemi ile toplantıya çağırarak üzere yetki verilmesi ya da halihazırdaki temsil kayyımının, yönetim kayyımı olarak yetkilendirilmesi, şirketin feshine karar vermeden önce yasada öngörülen, davacı ortağın şirketten çıkarılması veya

Alternatif çözümlere hükmedilebilmesi için, somut olayda haklı sebebin duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir çözümle ortadan kaldırılabilir olması gerekir. Haklı sebebin, ya şirketin feshini gerektirecek nitelikte olması ya da şirketin feshini gerektirecek nitelikte olmasa da alternatif çözümü gerekli kılması gerekir.¹⁵⁹ Mahkeme, haklı sebebi ortadan kaldırılmak için bir veya birden fazla alternatif çözüme karar verebilir.

Doktrinde bir grup yazar, TTK m.531’de feshe karar vermek yerine davacı pay sahiplerine paylarının gerçek değerinin ödenmesi suretiyle ortaklıktan çıkarılmasına karar verilebileceğine ilişkin düzenlemeden yola çıkarak alternatif çözümler arasında sıralama olduğunu ileri sürmüştür.¹⁶⁰ Bu görüşe göre ortaklığın feshine karar verilmediği takdirde mahkemece ilk olarak değerlendirilmesi gereken alternatif çözüm davacı ortakların şirketten çıkarılmaları çözümüdür. Karşı görüşteki yazarlar ise, madde metninde örneklendirme yapılmasının alternatif çözümler arasında bir sıralama yaratmadığı yönündedir.¹⁶¹

Hatta bazı yazarlar davacı azınlık ortağın şirketten çıkarılmasına yönelik alternatif çözümün, diğer alternatif çözümlere göre ikincil nitelikte olduğu ve öncelikle daha hafif nitelikte olan alternatif çözümlere hükmedilmesi gerektiği yönündedir.¹⁶² Fesih kararı ile alternatif çözümler arasında olan talilik ve ölçülülük ilkesinin alternatif çözümler arasında da gözetmek gerektiği ileri sürülmektedir.¹⁶³ Doktrinde bir görüşte, anonim şirketin haklı sebeple fesih davası açan davacı pay sahibinin çoğu zaman temel gayesi ortaklıktan çıkarılma olmadığını ileri sürmüştür.¹⁶⁴

duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer çözümlerin de tartışılıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, sırf ortakların şirkete müdür atanması hususunda anlaşılamaması nedeniyle, yasal düzenlemeye uygun değerlendirme yapılmaksızın, eksik inceleme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi isabetli görülmemiştir.” Şeklinde karar tesis edilmiştir. Aynı yönde Yarg.11. HD., E. 2019/4836 K. 2021/4728 T. 3.6.2021 “Esasen, anonim şirketin haklı sebeple feshi daha çok, çoğunluğun şirketteki hakim pozisyonunu istismarına yönelik olarak azınlık haklarını korumak için getirilmiş bir hukuki çare yöntemidir. Bununla birlikte, şirketin yaşatılmasında ortakların dışında, üçüncü kişilerin (şirket çalışanları, şirketle iş yapan tacirler, kamu) de menfaati olduğundan aslolan şirketin yaşatılması olup, azınlık pay sahiplerinin hakları alternatif çözüm yöntemleri ile (gerçek pay bedelinin ödenip şirketten çıkartılması, şirketin bölünmesi vs.) korunabiliyorsa fesih yerine bu çözüm yolları denenmelidir.” şeklinde karar verilmiştir.

¹⁵⁹ İlbasmış Hızlısoy, s. 67.

¹⁶⁰ İlbasmış Hızlısoy, s. 229; Erdem, s. 261.

¹⁶¹ Çamoğlu Ersin, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi”, BATİDER, Mart 2015, C. 31, S.1, s. 10-11.

¹⁶² Şahin, s. 263.

¹⁶³ İlbasmış Hızlısoy, s. 229.

¹⁶⁴ Sulu Muhammed, “Şirketler Topluluğunda Satın Alma Hakkı, Ayrılma Akçesi ve Anonim Şirketten Çıkarma Üzerine Düşünceler”, İÜHFM, 2022 C. 80, S. 1, s. 231.

Elbette ki mahkemece çıkarılmaya karar verilmesi, davacı ortaklar neticesinde de ağır sonuçlar doğurabilecek, yatırım yaptıkları şirketten ayrılmaları gerekecektir. Ancak geniş takdir yetkisine haiz mahkeme, somut olay çerçevesinde problemi ortadan kaldıracabilecek, taraf menfaatlerine uygun en makul çözüme karar vermelidir. Makul çözüm değerlendirmesinde, diğer alternatif çözüm yöntemleri ile haklı sebep kalıcı olarak ortadan kaldırılamıyorsa, o halde makul çözüm olarak davacı azınlık pay sahiplerinin şirketten çıkarılmaları yönünde karar verilmelidir. Nitekim yargıya yansıyan pek çok olayda haklı sebep teşkil eden sorun nedeniyle ortaklar arasındaki ipler iyice gerilmekte, birbirleri arasındaki güven problemi şirketin işleyişini aksatmakta, şirketin devamına zarar vermektedir. Bu durumda eğer davacı pay sahibi bakımından şirkette kalması kendisi açısından çekilmez hale geldiyse mahkemece çıkarılma kararı verilmesi en yerinde ve en kalıcı çözüm olacaktır. Hatta davacıların çoğu zaman dava açarken, davalı şirketin feshine, bu talep kabul edilmediği takdirde kendilerinin çıkarılmalarına karar verilmesi talepli dava açıldığı görülmektedir. Mahkemenin somut dava özelinde, şirketteki haklı sebep halini ve tarafların iradelerini de göz ardı etmeden karar tesis etmesi en hakkaniyetli çözüme ulaştıracaktır.

Konu bağlamında vurgulanacak bir diğer husus ise, mahkemece alternatif çözümlere ilişkin verilen kararlar yenilik doğurucu niteliktedirler. Bu nedenle ancak kesinleşmeyle birlikte herkes açısından hüküm ve sonuç doğururlar.

TTK m.531'in düzenlemesine göre hakim tarafından hükmedilecek alternatif çözümler “duruma uygun” ve “kabul edilebilir” olmalıdır. Kanunun lafzında “duruma uygunluk” ve “kabul edilebilir” olma durumuna vurgu yapılsa da, aranılan koşullar bunlarla sınırlı değildir.

2.4.1. Duruma Uygun Olma

Duruma uygun olma halinden, alternatif çözümün, haklı sebep teşkil eden durumu ortadan kaldıracabilecek nitelikte olması gerektiği anlaşılmaktadır.¹⁶⁵ Bazı yazarlara göre ise duruma uygunluk, azınlığın haklarını koruma elverişlilik ve somut olayın şartına en uygun düşen çözüm olarak ifade edilmektedir.¹⁶⁶ Aynı zamanda bu husus, haklı sebeple fesih davasından etkilenen şirketin, diğer pay sahiplerinin, alacaklıların,

¹⁶⁵İlbasmış Hızlısoy, s. 232.

¹⁶⁶ Erdem, s. 246.

intifa senedi sahiplerinin, borçlanma senedi sahiplerinin ve şirket çalışanlarının da menfaatinin gözetilmesi gerektiği anlamına gelmektedir.¹⁶⁷ Duruma uygun olan çözümün haklı sebep teşkil eden sorunu ortadan kalıcı olarak kaldırması gerekir. Bu karar, tek başına uygulanabilir ve aynı zamanda icra edilebilir nitelikte de olmalıdır.¹⁶⁸

Davada fesih gibi ağır bir sonuç yerine haklı sebep teşkil eden sorunu ortadan kaldırmaya yönelik alternatif çözümlere de karar verilebilmesi önemlidir. Mahkeme alternatif çözümlere hükmederken, ortakların, şirketin, alacaklıların ve diğer menfaat sahiplerini dengelemeli herkesin menfaatini gözetmelidir. Yargılamada da bu nedenle aktif, faaliyet gösteren bir şirketin feshine karar verilmekten kaçınılmaktadır. Zira şirketin ülkeye olan olumlu katkıları, bünyesinde çalıştırdığı işçilere sağladığı istihdam gibi pek çok faktör, fesih kararı alınmasının önüne geçmektedir. Bu noktada menfaatler dengesinin gözetilmesi önem arz etmektedir.

Bunun yanı sıra alternatif çözümün davaya sebep olan haklı sebep halini ortadan kaldırmaya yönelik elverişli bir çözüm olması gerekir. Dolayısıyla hakimin vereceği alternatif çözüm kararı hem haklı sebep teşkil eden olay ile ilgili olmalı, hem de sebebi ortadan kaldırmaya yetecek nitelikte olmalıdır. Haklı sebeple ilgisi olmayan bir hususta karar verilmesi halinde haklı sebep ortadan kalkmayacağından şirket içindeki uyuşmazlıklar devam edecektir. Örneğin haklı sebeple fesih davasında uyuşmazlık kar payının uzun süre dağıtılmamasından kaynaklanıyorsa, hakim gerekli tedbirleri alarak kar payı dağıtılmasına ilişkin alternatif çözümlere hükmedebilecektir. Ancak şirkette kar payı dağıtılsa dahi ortaklar arasında bir güven ilişkisi kalmamışsa, bu durumda kar payı dağıtılmasına ilişkin çözüm yetersiz kalacağından davacı azınlık ortakların çıkarılmasına da karar verebilecektir. Bu yönde bir karar tarafların menfaatini gözetken ve haklı sebep teşkil eden sorunu ortadan kaldıran bir karar olacaktır.

Alternatif çözümlerin aynı zamanda haklı sebebi ortadan kalıcı bir şekilde ortadan kaldırması gerekmektedir. Mahkemenin fesih kararında nasıl ki problem tamamen ortadan kaldırıyorsa, alternatif çözümlerinde bu kalıcılıkta bir çözüm getirmesi beklenir.¹⁶⁹ Yargıtay kararlarına baktığımızda kalıcı çözüm olarak genellikle dava

¹⁶⁷İlbasmış Hızlısoy, s. 232.

¹⁶⁸ Tekinalp, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Bazı Usuli Sorunları”, s. 220.

¹⁶⁹ Erdem, s. 249.

açan ortakların şirketten çıkarılmalarına karar verildiği görülmektedir. Bu halde azınlık ve çoğunluk arasındaki uyuşmazlık kalıcı bir şekilde çözülmektedir. Mahkeme kar payı dağıtılması, yönetim kurulu üyesinin değiştirilmesi gibi diğer çözümlere de hükmedebilecektir. Bu çözümlerin kalıcılığını sağlamak için ise, somut olaya göre mahkemece tedbirlere de hükmedebilecektir.

2.4.2 Kabul Edilebilirlik

Kabul edilebilirlik ile, tüm menfaat sahiplerince kabul edilebilecek tarzda, orantılı bir çözüm olması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁷⁰ Karar verilirken pay sahiplerinin yanı sıra ortaklıkta çalışanlar, alacaklılar, yatırımcılar gibi diğer ilgililerinde menfaati dikkate alınmalıdır. Doktrinde bazı yazarlar alternatif çözümün öncelikle davanın tarafları olan davacı azınlık ile davalı şirket tarafından kabul edilebilirliği dikkate alınması gerektiğini, diğer ilgililer bakımından kabul edilebilirliğin daha sınırlı olarak dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedirler.¹⁷¹ Bir diğer görüşteki yazarlar ise, öncelik sonralık gibi hiçbir sıralama yapılmadan tüm ilgililerce kabul edilebilirliğin dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedirler.¹⁷² Mahkeme, tüm ilgililerin menfaatini gözeterek adil bir denge kurmalıdır.¹⁷³ Kanaatimizce tüm menfaat gruplarının aynı ölçüde memnun edecek karar tesis edilmesi mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlarda haklı sebep halinin ortadan kaldırılması için menfaatler dengesini en az zarar verecek şekilde sağlaması gerekmektedir.

2.4.3 Emredici Hükümler ile Temel İlkelerle Uygun Olma

Mahkeme tarafından hükmedilecek alternatif çözümler aynı zamanda hukukun temel ilkelerine, anonim şirketlere özgü temel hükümlere ve emredici hükümlere uygun olmalıdır. Mahkeme alternatif çözümlere karar verirken, anonim şirkette gözetilen temel prensip ve ilkeleri, TTK m.340'ta yer alan emredici düzenlemeleri de dikkate alarak bir karar verecektir. Bu ilke ve kurallara bağlılık şüphesiz ki menfaatler dengesini sağlamak içindir.¹⁷⁴

¹⁷⁰ İlbasmış Hızlısoy, s. 235; Aynı yönde Bkz. Erdem, s. 247; Çelik, s. 578-579.

¹⁷¹ Erdem, s. 240.

¹⁷² Tekinalp, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları" s. 218; Şahin, s. 504.

¹⁷³ Çamoğlu Ersin, "Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay Kararları", Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Haziran 2017, Sempozyumu tarihi: 23.12.2016, s. 64.

¹⁷⁴ Erdem Nuri, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2012, s. 243.

Alternatif çözümlere hükmederken mahkeme, pek çok durumda şirketin genel kurul veya yönetim kurulu yerine geçerek karar almaktadır. Bu gibi durumda mahkemenin anonim şirketlere ilişkin temel ilke ve prensipleri gözetmesi, sermayeye ilişkin hükümlere dikkat etmesi gerekir. Bu hususta örneğin mahkemenin genel kurul veya yönetim kurulu yerine geçerek hükmettiği alternatif çözümlerde, TTK'nın genel kurul(TTK m.447) veya yönetim kurulu kararlarının(TTK m.391) butlanına ilişkin maddelere dikkat edilmesi gerekmektedir. Bir diğer örnek olarak, mahkemenin karar verirken anonim şirketlerdeki "eşit işlem" ilkesine de dikkat etmesi gerekir. Ancak alternatif çözüm haklı sebebi ortadan kaldıracıyorsa, şirketin amacı ve pay sahiplerinin menfaati gözetilerek eşit işlem ilkesinden sapılabilecektir. Buna yönelik kararların, aynı zamanda duruma uygun ve kabul edilebilir olması da gereklidir.

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus, tek borç ilkesine uygun olma durumudur. Kanunda öngörülen istisnalar hariç olmak üzere esas sözleşmeyle pay sahiplerine pay bedelini veya payın itibari değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemez. Bu nedenle mahkemece, pay sahiplerine doğrudan veya dolaylı olarak ek yükümlülük getirecek alternatif çözümlere hükmedilmemesi gerekir. Yine TMK m.2 gereğince azınlığın çoğunluğa tahakkümü sonucuna neden olacak kararlarında verilmemesi, şirketteki kontrol mekanizmasına mahkemenin bu denli müdahale etmemesi gerekir. Ayrıca hakların sakınılarak kullanılması ilkesi gereğince, pay sahiplerine daha az zarar veren bir çözüm varken hakimin daha ağır nitelikte bir çözüme hükmetmemesi gerekir.

Alternatif çözümle, davanın tarafı olmayan diğer pay sahiplerine yükümlülük yüklenip yüklenemeyeceği doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bu husustaki bir görüşe göre, diğer pay sahiplerine yükümlülük yüklenebilmesi mahkemenin davacı pay sahibinin çıkarılmasına karar verdiği durumlarda elverişli bir çözüm olabilecektir.¹⁷⁵ Nitekim görüşe göre alternatif bir çözüm olarak çıkarılmasına hükmedilen davacıya payının gerçek değerinin ödenmesi, ya şirketin sermaye azaltma yoluna gitmesi, ya şirketin payı iktisap etmesi ya da ortaklığın üçüncü bir kişiye devri suretiyle olacaktır. Ancak şirketin kendi payını iktisap etmesi kanuni sınırlar çerçevesinde ve belli bir orana kadar alabilecektir. Sermaye azaltılması ise şirketin öz kaynaklarını azaltacak ve şirkette kalan diğer azınlık pay sahipleri için veyahut da şirketin faaliyetleri için zarar teşkil

¹⁷⁵ Yıldırım, s. 235.

edebilecektir.¹⁷⁶ Bu gibi durumlarda çoğunluk pay sahiplerine azınlığın paylarını satın alabileceğinin kabulü halinde sorun daha elverişli bir şekilde çözülebilecektir. Bu sayede şirketin malvarlığı da korunmuş olacaktır. Bilhassa yarı yarıya hissedar olunan ortaklıklarda bilhassa diğer ortağın çıkarılmasına karar verilmesinin, şirketin sermayesinin yarısının elden çıkarılması sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle mahkemenin ortaklara yükümlülük yükleyebileceği savunulmaktadır.¹⁷⁷

Doktrindeki bir diğer görüş ise, yükümlülüğün sadece ortaklığa yüklenebileceği, onun haricinde diğer ortaklara yüklenemeyeceği yönündedir.¹⁷⁸ Görüşün dayanaklarından biri, davanın tarafı olmayan bir üçüncü kişiye, diğer ortaklara yükümlülük yüklenmesinin usul bakımından da mümkün olmamasıdır. Diğer itiraz noktası ise, anonim ortaklara özgü tek borç ilkesidir. Buna göre kanunda öngörülen istisnalar dışında pay sahibine pay bedelini veyahut da payın itibari değerini aşan ek yükümlülükler getirilemeyecektir. Bize göre de, mahkeme davanın tarafı olmayan kişilere yükümlülük yükleyecek şekilde karar veremeyecektir.

2.5. Şirket Organlarının Yetki Alanına Giren Konularda Alınabilecek Alternatif Çözümler

2.5.1 Genel Kurulun Yetki Alanına Giren Konularda Karar Alınmasını Gerektiren Alternatif Çözümler

Mahkemece alternatif çözüm olarak genel kurulun yerine geçerek karar alınabilecektir.¹⁷⁹ Doktrinde bu husus daha ziyade genel kurul kararlarının iptali davasında tartışılmıştır. Yargıtay tarafından da istikrarlı bir şekilde mahkemenin genel kurul yerine geçerek karar alamayacağı şeklinde kararlar verilmiştir.¹⁸⁰ Ancak haklı sebeple fesih davasında mahkemenin çözüme dair takdir yetkisi ayrıca

¹⁷⁶ Bozkurt Tamer, Şirketler Hukuku, 2023, B. 15, s. 523.

¹⁷⁷ Yıldırım, s. 239.

¹⁷⁸ Nomer Ertan, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası- TTK m.531 Üzerine Düşünceler”, s. 431.

¹⁷⁹ Hanağası, s. 252.

¹⁸⁰ Yarg. 11. HD.’nin 9.3.2020 tarihli 2018/4050E. ve 2020/2455K. sayılı kararında “Ancak, iptal edilen genel kurul kararında kârın tamamının dağıtılmamasına ve yedek akçeye aktarılmasına karar verilmemiş %5’lik kısmının dağıtılması kararlaştırılmıştır. Genel kurulda alınan kâr dağıtım kararının mahkemece oran olarak uygunluğunun tartışılması mümkün değildir. Aksi halin kabulü mahkemenin genel kurul yerine geçip, dağıtılacak kârın miktarının belirlenmesi sonucunu doğurur ki, böyle bir karar hukuken korunmaz.” Şeklinde karar verilmiştir.; Aynı yönde Bkz. Yargıtay 23. Hukuk Dairesi’nin 5.3.2012 tarihli 2011/2569E. 2012/1627K. sayılı kararında “Kural olarak bütün ortakları temsil eden en yetkili organ olan kooperatif genel kurulunca karar altına alınması gereken konularda mahkeme genel kurul yerine geçerek karar alamaz.” denilmiştir.

değerlendirilmelidir. Zira her iki davanın amacı farklıdır. Genellikle azınlık aleyhine ağır ihlallerin bulunmadığı durumlarda, bu alternatif çözüm yollarına başvurulabileceği ileri sürülmektedir.¹⁸¹

Haklı sebeple fesih davasında mahkemenin genel kurulun yetki alanına giren bir hususta karar alması halinde, bu karar ile doğrudan genel kurulun yerine geçip geçmediği doktrinde tartışılmıştır. *Erdem*'e göre, mahkemece yalnızca alternatif çözüme hükmedilmeli, kararın uygulanması için genel kurulca ayrıca karar alınmalıdır.¹⁸²Yazara göre, mahkemece hükmedilen alternatif çözüme ilişkin bir an önce genel kurul tarafından karar alınmalıdır. Kararın alınmaması veya geciktirilmesi halinde ise, şayet karar mahkemece nihai karar olarak verilmişse, bu durum azınlığa haklı sebeple feshe ilişkin yeni bir dava hakkı doğuracaktır. Fakat bunun usul ekonomisi gereğince elverişli olmayacağını belirten yazar, mahkemenin ara karar niteliğinde, kararın yerine getirilebilmesi için belirli bir süre vermesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Doktrinde *Şahin*'e göre, TTK m.531'de hakime tanınan geniş takdir yetkisi gereğince mahkemenin genel kurulun veyahut da yönetim kurulunun yetkisine giren hususlarda karar alması, alternatif çözümlere hükmetmesi kaçınılmaz olacaktır.¹⁸³ Yazarın esas dikkat çektiği husus, mahkemenin şirketin davalı şirkette yapısal değişiklikler gerektiren, şirkette kontrolün değişmesine neden olan esas sözleşme değişikliklerinde veya şirketin işletme politikasına, işletme ekonomisine dayanan konularda karar yetkisinin bulunmadığını savunmaktadır.¹⁸⁴Yazara bu konularda karar almasını mahkemenin müdahale sınırlarını aşması olarak nitelendirmiştir. Bununla birlikte yazar, şayet şirket faaliyetinin sürekliliği için zaruri ise, şirket menfaati gerektiriyorsa mahkemenin bu konularda istisnai olarak karar alabileceğini de ifade etmiştir.¹⁸⁵

İlbasmış Hızlısoy'a göre ise, mahkemenin genel kurulun yerine geçip karar verebilmesi mümkündür. Mahkemenin TTK'nın m.531 ile kendisine tanınan takdir

¹⁸¹ Erdem, s. 265.

¹⁸² Erdem, s. 262; Aynı yönde Bkz. Nomer Ertan, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası- TTK m.531 Üzerine Düşünceler", s. 434.

¹⁸³ Şahin, s.445; Nomer Ertan Füsün, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -TTK m. 531 Üzerine Düşünceler-", İÜHF C. LXXIII, S. 1, s. 421-440.

¹⁸⁴ Şahin, s. 445.

¹⁸⁵ Şahin, s. 445.

yetkisi çerçevesinde bu şekilde karar alabilmesi mümkün olmalıdır.¹⁸⁶ İlgili organlarca ayrıca karar alınmasına gerek yoktur.¹⁸⁷ Mahkemenin kararı yenilik doğurucu niteliktedir. Mahkeme bu şekilde karar aldığı takdirde sonradan şirket tarafından değiştirilmesinin önlenmesini sağlayacak şekilde karar alması gerektiği savunulmaktadır. Yazara göre mahkeme, çözümün daha etkili ve kalıcı olabilmesi için bunu esas sözleşmeye ekleyebilecektir.¹⁸⁸ Mahkemenin hükmettiği alternatif çözümün yine mahkeme tarafından değiştirilebilecek şekilde olmasına¹⁸⁹ veya ağırlaştırılmış yeter sayılarla değiştirilebileceğine veya da belirli bir süre değiştirilmeyeceğine de karar verebilmelidir. Fesih yerine tercih edilen çözümün fesih gibi kalıcı bir çözüm teşkil etmesi gerekmektedir.¹⁹⁰

Çamoğlu ise, kural olarak şirketin organlarının yetkilerine müdahale edilmemesi gerektiği, ancak sürekli ihlallerin olması halinde menfaatler dengesi gözetilerek ihlali kaldıracak nitelikte mahkemenin müdahale edilebileceği yönündedir.¹⁹¹ Bununla birlikte yazar, mahkemece şirketin esas sözleşmesinde değişiklik yaratacak bir alternatif çözüme hükmedilemeyeceğini savunmaktadır.¹⁹²

Kanaatimizce de mahkeme doğrudan genel kurulun yerine geçerek kanunun çizdiği takdir sınırları içerisinde karar alabilecektir. Haklı sebebi ortadan kaldırmaya yönelik alternatif çözüme hükmeden mahkemenin kararı doğrudan genel kurul veya yönetim kurulu kararı yerine geçecektir. Zira halihazırda uyuşmazlık içerisinde olan bir ortaklıkta yeniden genel kurul veya yönetim kurulunda karar alınmasını beklemek ihtilafı çözmeye engel olacaktır. Bazı durumlarda şirkette yeniden karar alınması mümkün olmayabilir. Örneğin şirkette kilitlenme hali varsa, yarı yarıya ortaklı ise, şirket organlarınca karar alınmasını beklenemeyecektir. Bu durumda doğrudan mahkemenin müdahalesi, bilhassa da esas sözleşmenin değiştirilmesine yönelik kararlarda daha etkin bir çözüm olacaktır. Ancak, mahkemenin müdahalesi haklı sebebi ortadan kaldırma gayesi ile sınırlı olduğundan, mahkemece şirketin ekonomik politikalarına, faaliyetlerine ilişkin karar alınması mümkün olmayacaktır.

¹⁸⁶ İlbasmış Hızlısoy, s. 301.

¹⁸⁷ İlbasmış Hızlısoy, s. 236.

¹⁸⁸ İlbasmış Hızlısoy, s. 282.

¹⁸⁹ Karşı görüş olarak Bkz. Yıldırım, s. 324.

¹⁹⁰ Erdem, s. 249.

¹⁹¹ Çamoğlu Ersin, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Mart 2015, C. 31, S.1, s. 16.

¹⁹² Çamoğlu Ersin, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi”, s. 16.

Bununla birlikte mahkemece yapılan değişikliğin yine mahkeme tarafından değiştirilebileceği görüşüne katılmamaktayız. Nitekim bu şekilde bir kısıtlama uzun vadede şirketin işleyişine zarar verebilecek ve amacından sapmış olacaktır.

2.5.1.1 Kar Dağıtmaya İlişkin Karar Alınması

Çoğunluğun azınlık aleyhine sürekli kar dağıtılmamasına ilişkin karar almaları somut olaya göre haklı nedenle fesih sebebi olarak değerlendirilebilecektir. Mahkeme bu durumda alternatif çözüm olarak şirkette zorunlu olarak kar dağıtımına karar verebilecektir.¹⁹³ Ancak mahkeme, bilirkişi marifetiyle şirketin finansal tablolarını, bilançolarını şirkete ait verileri tetkik ettikten sonra dağıtılabılır karın tespit edilmesi, şirketin faaliyet yapısına ve işlevselliğine zarar vermediği müddetçe zorunlu olarak kar payı dağıtımına karar verebilmelidir. Haklı sebep teşkil eden problemin ortadan kaldırılması için esas sözleşmeye asgari bir kar ödemesine ilişkin hüküm konulması da çözümü kalıcı hale getirebilecektir.¹⁹⁴ Şüphesiz ki burada ortaklık karının dağıtımına ilişkin hükümler çerçevesinde bu kararın verilebilmesi mümkündür.¹⁹⁵

Mahkemenin zorunlu kar payı dağıtımına karar vermesinin, sürekli kar payı dağıtımını yapmayarak azınlığı yıldırma politikası güden çoğunluk eylemlerine mani olduğu bu nedenle haklı sebebi ortadan kaldırmaya yönelik elverişli bir çözüm olduğu savunulmaktadır.¹⁹⁶ Bu görüşe göre kar payı dağıtılmamasına ilişkin haklı sebeple dava açan pay sahiplerinin çıkarılmasına karar verilmesinin, geçmişteki kar payı haklarının elde edilmesini de sağlamayacağı gerekçesiyle de savunulmaktadır.

2.5.1.2 Azınlık Temsilcisinin Yönetim Kurulu Üyesi Olarak Tayin Edilmesi

Mahkeme azınlık pay sahibini yönetim kurulu üyesi olarak atayarak, şirket içerisindeki haklı neden teşkil olayı çözümleyebilecektir. Fakat bu hal, istisnai durumlar haricinde kalıcı çözüm olmayacaktır. Nitekim yönetim kurulu TTK m. 390.f.1 de belirtildiği üzere yönetim kurulu çoğunluk esasına göre karar alacaktır. Bu yöntemin daha çok kilitlenme gibi hallerde faydalı bir çözüm olacağı savunulmaktadır.¹⁹⁷ TTK m.360

¹⁹³ Nomer Ertan Fusun, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -TTK m.531 Üzerine Düşünceler-”, s. 436.

¹⁹⁴ Yıldırım, s. 318.

¹⁹⁵ Erdem, s. 263.

¹⁹⁶ Şahin, s. 441.

¹⁹⁷ Erdem, s. 265; Yıldırım, s. 316.

gereği mahkemenin azınlığın yönetimde temsili için ana sözleşmede değişiklik yapması gerekir. Bu şekilde çözüme aynı zamanda kalıcılık da sağlayacaktır¹⁹⁸. Azınlık yönetim kurulunda olması halinde aynı zamanda şirket işleyişi hakkında daha fazla bilgi sahibi olacaktır.

Hakim esas sözleşmeye müdahale ederek yönetim kurulu üye sayısını değiştirebilecek, yönetim kurulunda halihazırda buluna üyeyi görevden alarak yerine azınlık üyeyi de atayabilecektir.¹⁹⁹ Böyle bir çözüm yöntemi, çoğunluk gücünü kötüye kullanan yönetim kurulu üzerinde bir baskı unsuru teşkil edecektir.²⁰⁰

2.5.1.3 Yönetim Kurulu Üyelerinin Azli

Mahkeme yeteneksiz veya kendi menfaatleri lehine hareket eden yönetim kurulu üyelerinin de azline karar verebilecektir. Mahkeme azli yapıp yeni üyenin seçimini genel kurula bırakabilecektir, yine kendisi de atayabilecektir. Ancak aynı problemlerin tekrarlanmaması adına mahkemenin yeni üyeyi kendisinin seçmesi gerektiği savunulmaktadır. Bununla birlikte doktrinde mahkemenin yönetim kurulu üyelerinden birkaçının azline karar vermesi geçici bir çözüm teşkil edecektir. Nitekim ortaklık pay sahipliği, genel kuruldaki oy yapısının değişmemesi halinde haklı sebep yaratan durumların tekrar yaşanabileceği ileri sürülmüştür.²⁰¹

2.5.1.4 Esas Sözleşme Değişikliği

Haklı sebeple fesih davası kapsamında mahkemenin şirketin esas sözleşmesinde değişiklik yapıp yapamayacağına dair doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrinde bazı görüşlere göre, mahkemenin kural olarak esas sözleşme değişikliğine karar veremeyeceği ileri sürülmüştür.²⁰² Bu görüşe göre Mahkeme yalnızca alternatif çözüm kapsamında şirketin esas sözleşmesine davaya özgü prensipler ve sınırlar dahilinde şirketin işlerliğini sağlamak üzere müdahale edebileceği yönündedir. Görüşe göre mahkemenin değişikliğe ilişkin vereceği karar ortaklığın ve diğer pay sahiplerinin zararına olmamalı, şirket üzerinde kontrolün değişmesine neden olmamalıdır.

¹⁹⁸ Erdem, s. 264.

¹⁹⁹ Nomer Ertan Fusun, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -TTK m.531 Üzerine Düşünceler-”, s. 434.

²⁰⁰ Erdem, s. 266.

²⁰¹ Sevi Ali Murat, “Anonim Ortaklık Organlarında Kilitleme Hâli ve Hukukî Çözüm Yolları”, Ocak 2021, s. 386.

²⁰² Şahin, s. 492.

Aksi yöndeki görüş ise, mahkeme şirketin esas sözleşmesini değiştirebilecek şekilde hüküm tesis edebileceğini savunmaktadır.²⁰³ Bu görüş, kanunda mahkemeye verilen alternatif çözümlere hükmedebilme yetkisine dayanmaktadır. Yine mahkemenin şirketin feshine karar da verebildiği gözetildiğinde, duruma uygun, kabul edilebilir ve sorunu ortadan kaldırmaya elverişli ise mahkemenin esas sözleşmeyi değiştirmesinin kanunun amacına hizmet edeceği savunulmaktadır.²⁰⁴ Mahkemece esas sözleşmede değişiklik yapabilmesinin amacı, çoğu zaman azınlık haklarının güçlendirilerek haklı sebep teşkil eden problemlerin yok edilmesidir. Yine ortaklık genel kurul ve yönetiminde eşit paylara sahip ortakların veya grupların neden olduğu tıkanmanın da önüne geçilebileceği savunulmuştur.²⁰⁵

Şirket esas sözleşmesinde mahkemece değişiklik yapılması, çözümün sürekli olmasını da sağlayacaktır. Mahkemenin genel kurul yerine geçerek verdiği kararların kalıcı olabilmesi ve sorunu ortadan kaldırabilmesi için esas sözleşmeye hüküm konulması, alınan kararın daha işlevsel hale gelmesine hizmet edebilecektir²⁰⁶. Nitekim mahkemece yalnızca bir defalığına kar dağıtımına hükmedilmesi, azınlığı bir defalığına yönetim kuruluna ataması gibi çözümlerde anonim şirket içerisinde devam eden haklı sebeplerin, uyuşmazlıkların süreceği aşıkardır.²⁰⁷ Yine bu görüşe göre, mahkemenin esas sözleşme değişikliği yapması halinde azınlığın şirket üzerindeki kontrol güç haline gelmesine ihtiyatlı yaklaşılması gerektiği belirtilmektedir.²⁰⁸ Kanaatimizce de mahkeme esas sözleşme hükümlerini değiştirebilecektir. Ancak ortaklıktaki kontrol mekanizmasına müdahale edecek şekilde karar tesis etmemelidir. Nitekim alternatif çözüm yalnızca haklı sebebi ortadan kaldırma amacıyla sınırlı olarak verilmektedir.

Mahkemenin esas sözleşme değişikliği yapma yolunu tercih ettiği hallerde “ölçülülük” ilkesini dikkate alarak karar vermesi gerekmektedir. Yine TTK m.340’da öngörülen emredici hükümler çerçevesinde genel kurulun yerine geçerek karar alabilecektir. Mahkeme, genel kurul toplantı veyahut karar yeter sayılarında daha ağırlaştırılmış oranlar öngörülebilir. Örneği genel kurulda mutlak çoğunlukla karar alınması yerine

²⁰³ Erdem, s. 261; Aynı yönde Bkz. İlbasmış Hızlısoy, s. 288.

²⁰⁴ Yıldırım, s. 298.

²⁰⁵ Yıldırım, s. 298.

²⁰⁶ Erdem, s. 263.

²⁰⁷ İlbasmış Hızlısoy, s. 288.

²⁰⁸ İlbasmış Hızlısoy, s. 290.

daha yüksek bir nisap belirleyebilir. Karar yeter sayıları artırılarak azınlık lehine bir durum sağlanabilir. Çoğunluğun karar almasını imkan tanıyan durumların sınırlandırılmasına ilişkin tedbirler öngörebilir.²⁰⁹ Ancak mahkeme burada ölçülülük ilkesini göz ardı etmemelidir. Yani tüm kararlar için oybirliği veya oy çoğunluğu olmasına dair bir düzenleme yapamamalıdır. Yine mahkeme yeter sayıların indirilmesine de karar verebilecektir. Ancak mahkeme kanunda öngörülen asgari yeter sayıların altına indirilmesine karar veremeyecektir. Nitekim burada TTK m.340'nın emredici niteliği sınır oluşturmaktadır.

Mahkeme tarafından yapılan esas sözleşme değişikliğinin kim tarafından tescil edilmesi gerektiği kanunda düzenlenmemiştir. Doktrindeki bir görüşe göre Mahkemenin çoğunluk aleyhine aldığı kararları çoğunluk tarafından seçilen yönetim kurulunun tesciline bırakmanın tescili sürüncemede bırakabileceğini savunmaktadır.²¹⁰ Bu görüşe göre, kararı kimin tescil ettireceğine ilişkin kanun boşluğu bulunduğu TTK m.532'nin kıyasen uygulanması suretiyle esas sözleşme değişikliği kararlarının mahkeme tarafından tescil edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Aynı görüşteki bir diğer yazara göre de, mahkemenin esas sözleşme değişikliği yenilik doğurucu bir karardır. Dolayısıyla genel kurulun tekrardan bir karar alması gerekli değildir. Yine Mahkemenin kararını ticaret siciline tescil ettirmek bakımından her ne kadar kanun boşluğu olsa da gecikmelerin önlenmesi için mahkemece tescil ettirilmesi gerektiği savunulmaktadır.²¹¹ Kanaatimizce de, kararın tescilinin sürüncemede bırakılmaması adına tescil mahkeme tarafından re'sen yapılmalıdır.

Değinilmesi gereken bir diğer husus, hakim tarafından yapılan değişikliğin sonradan ortaklar tarafından kaldırılmaması için hakimin ek tedbirlerde alması gerekmektedir.²¹² Bu kapsamda; değişikliğin belirli bir süre değiştirilemeyeceğine, sözleşme değişikliği için oy birliğinin gerektiğine hükmedebilir. Ancak bu sürenin makul bir süre olması gerektiği ileri sürülmüştür.²¹³ Karara rağmen değişiklik yapılırsa yaptırımı butlan olacaktır.

²⁰⁹ Erdem, s. 264.

²¹⁰ İlbasmış Hızlısoy, s. 220.

²¹¹ Yıldırım, s. 321.

²¹² Yıldırım, s. 322.

²¹³ Yıldırım, s. 322.

2.5.1.5 Yapısal Değişiklikle İlgili Kararlar

Bu yola genellikle şirket organlarının kilitlenmesi halinde başvurulabilecektir. Yapısal değişiklikle ilgili kararlar birleşme, bölünme ve tür değiştirme ihtimallerine göre incelenmiştir.

2.5.1.5.1 Birleşme

Mahkemenin istisnai hallerde şirketlerin birleşmesine hükmedebileceği savunulmaktadır. Doktrinde bir görüşe göre mahkeme, davalı şirket ile dava dışı üçüncü bir şirketin birleşmesine karar verebilecek ve devralan şirket kanundan dolayı davanın tarafı olarak davaya devam edebilecektir.²¹⁴

Bir diğer görüşe göre mahkemenin vereceği kararın dava dışı şirketlerde de birleşme kararı alınması gerektiğinden, dava dışı üçüncü kişiler hakkında hüküm tesisinin usul hukukumuz bakımından uygun olmayacağı savunulmaktadır. Usul hukukuna göre davada verilecek hüküm yalnızca davanın tarafları arasında hüküm doğuracaktır. Davada verilecek hükmün, dava dışında üçüncü kişilere kural olarak bir etkisi yoktur. Yine bu görüşe göre hakimin birleşme ve devralma kararları gibi birçok işlem tesis etmesi gerekeceğinden bu şekilde bir çözümün hakimin müdahale yetkisinin sınırlarını aştığı şeklinde değerlendirilmektedir.²¹⁵ Diğer yandan davalı şirketin yavru şirket olması halinde, haklı sebebin hakim şirketin kötüye kullanımları sonucunda meydana geldiği durumlarda dahi mahkemenin bağlı şirketin hakim şirketle birleşmesine karar verememesi gerektiği savunulmaktadır. Zira hakim şirket davanın tarafı değildir.

2.5.1.5.2 Bölünme

Bölünme, sermaye ortaklıklarının ve kooperatiflerin işletme yapısının, malvarlığının tamamının veya bir kısmının parçalanması suretiyle kendi ortaklarına pay ve ortaklık hakları verilmesi karşılığında başka sermaye ortaklıklarına devredilmesine dair bir süreç olarak tanımlanmaktadır.²¹⁶ TTK m. 459'a göre şirket tasfiyesiz olarak tam bölünmede sona ererken, kısmi bölünmede varlığını korur. Her iki bölünmede de ortaklığın malvarlığı diğer şirketlere (kısmi) külli halefiyet yoluyla geçer. Bölünen şirketin malvarlığını yeni ortaklıklar veya mevcut ortaklıklar tarafından devralınır.

²¹⁴ İlbasmış Hızlısoy, s. 168.

²¹⁵ Şahin, s. 496.

²¹⁶ Şener, s. 138.

Bölünen ortaklığın pay sahipleri devralan veya yeni kurulan ortaklıklarda pay sahipliğine devam eder.²¹⁷

Kısmi bölünme yavru ortaklık kurma yoluyla da gerçekleştirilebilecektir. Yavru ortaklık kurmada şirket malvarlığının belli bir kısmını devralan şirkette, devrettiği mallar oranında pay elde ederek yavru şirket oluşturmaktadır. Kısmi bölünmede ortaklık, simetrik(oranların korunduğu) veya asimetrik(oranların korunmadığı) şeklinde bölünebilecektir. Simetrik bölünme, bölünen şirket ortaklarının pay oranları aynen korunarak devralan şirketlerde de aynı oran üzerinden pay sahibi olmalarıdır. Asimetrik bölünmede ise, bölünen şirket ortaklarının payları devralan şirketlerde farklı oranlar üzerinden belirlenmektedir ve malvarlığını devralan tüm ortaklıklarda da pay sahibi olamamaları da söz konusu olabilmektedir.²¹⁸

Şirket bölünmelerinin ekonomik büyümenin sağlanması, pay sahipleri arasındaki uzlaşmazlıkların giderilmesi, şirket faaliyet kollarında uzmanlaşmanın sağlanması gibi pek çok olayda değerlendirildiği görülmektedir. TTK'nın 158. madde gerekçesinde bölünmenin düzenleniş amaçlarına baktığımızda, *“Bölünme; aile ortaklıklarında, mirasın paylaşımında, iki veya üç gruplu ortaklıklarda sorunları (ihtilâfları) çözmek amacıyla da kullanılabilir.”* ifadesi anonim şirketin haklı sebeple fesih davasında bölünmenin de alternatif çözüm yolu olarak değerlendirilebileceği göstermektedir.²¹⁹

Haklı sebep teşkil eden olayın mahkemenin şirketin bölünmesine karar vermesiyle giderilip giderilemeyeceği doktrinde tartışılmıştır. Bir görüşe göre mahkemenin kısmi olarak dahi bölünmeye karar vermesi söz konusu olamayacaktır.²²⁰ Zira, bölünme halinde mahkemenin kuruluş işlemlerine dair genel kurul ve yönetim kurulu yerine geçerek birçok işlem tesis etmesi gerektiği, bölünmenin şirketin işlem ve politikalarına uygunluğunu tespit etmesi gerektiği, bunun mahkemenin ortaklığın yapısına müdahale sınırlarını aştığı yönündedir.²²¹

²¹⁷ Şener, s. 140.

²¹⁸ Erdem, s. 252-253.

²¹⁹ Kılıç, “Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davasında Alternatif Bir Çözüm Olarak Bölünme” s. 421 ; Aynı yönde Bkz. Sümer Ayşe, “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, MÜFHAD, 2012, C. 18, S. 2, s. 847.

²²⁰ Şahin, s. 502.

²²¹ Kılıç, “Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davasında Alternatif Bir Çözüm Olarak Bölünme”, s. 425.

azınlık pay sahiplerinin bölünen pay sahipliği haklarının sona erdirilerek, kısmi bölünmeyle yeni kurulan ortaklıkta pay sahibi olabilecekleri, bununda haklı sebep teşkil eden problemlerin ortadan kaldırılması bakımından daha elverişli olacağı savunulmaktadır.²²⁸ Zira azınlık ile çoğunluğun tekrar aynı ortaklıkta pay sahibi olmalarının sorunu çözmeyeceği aşıkardır.²²⁹

Mahkemenin devralma veya yeni kuruluş yoluyla bölünmeden hangisine karar verebileceği de doktrinde değerlendirilmiş olup, devralma halinde dava dışı şirkete yükümlülük yükleneneğinden ancak yeni kuruluş yoluyla bölünmenin olabileceği ileri sürülmüştür.²³⁰ Bir diğer görüşe göre ise kısmi bölünme yavru şirket kurma yoluyla değil, paralel şirket kurma yoluyla yapılabilecektir.²³¹ Görüşe göre paralel şirket kurma yoluyla yapılan kısmi bölünme, bölünen şirketin pay sahiplerinin yeni kurulan şirketin paylarını ve haklarını iktisap etmesi şeklinde olabilir.²³² Zira yavru şirket kurmanın haklı sebep teşkil eden durumları ortadan kaldıramayabileceği belirtilmektedir.

Mahkemenin bölünmeye karar verebilmesi için şirketin ekonomik durumu da bölünmeye uygun olmalıdır.²³³ Mahkemece bölünmeye hükmedildiği takdirde, bölünme işlemlerini kimin yürüteceği problemi ortaya çıkmaktadır. Doktrinde bir görüşe göre mahkemenin bu işlemleri şirkete kayyım veya kayyımlar atamak suretiyle gerçekleştirilmesinin duruma daha uygun bir çözüm olacağı savunulmaktadır.²³⁴ Mahkemenin kararında önemli noktaları da belirtebileceği ileri sürülmektedir. Mahkeme özellikle alacaklıların durumunu, şirketin kuruluş masraflarını vergisel yükümlülüklerini nasıl paylaştırılacağına da kararında hükmedebilecektir.

2.5.1.5.3 Tür Değişirme

Tür değişirme, ortaklığın tasfiye edilmeksizin hukuki özdeşliğini koruyarak aynı veya temelde aynı ortaklarla mevcut hukuki biçiminden farklı bir hukuki biçime geçirilmesi

²²⁸ Kılıç, “Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davasında Alternatif Bir Çözüm Olarak Bölünme”, s. 423

²²⁹ Erdem, s. 257.

²³⁰ İlbasmış Hızlısoy, s. 304.

²³¹ İlbasmış Hızlısoy, s. 304.

²³² İlbasmış Hızlısoy, s. 304.

²³³ Çamoğlu, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi”, s. 17.

²³⁴ Kılıç, “Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davasında Alternatif Bir Çözüm Olarak Bölünme” s. 427.

olarak tanımlanmaktadır.²³⁵ Dolayısıyla yalnızca biçim değişikliğinin söz konusu olduğu, temelde aynı ortakların yeni biçimde de yer alması, azınlık ile çoğunluk arasındaki husumetin ortadan kaldırılması işlevini görmeyecektir.

Doktrinde de şirketteki kilitlenmeyi anonim şirketin limited şirkete dönüştürmek suretiyle giderip gideremeyeceği tartışılmıştır.²³⁶ Bu konuda üzerinde durulan temel noktalar anonim şirket ile limited şirket pay sahiplerinin sorumluluklarının kapsamı noktasında olmuştur. Bilindiği üzere anonim şirketlerde pay sahiplerinin yalnızca sermaye koyma borcu (tek borç ilkesi) söz konusudur. Buna karşın limited şirkette pay sahiplerinin sermaye koyma borcuna ilaveten esas sözleşmeyle ek ödeme ve yan yükümlülüklerin getirilebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca limited şirkette pay sahiplerinin kamu borçlarından dolayı şahsi sorumluluklarına da gidilebilmektedir.

Doktrinde bir görüş, mahkemenin alternatif çözüm yolu olarak anonim şirketin limited şirkete dönüştürülebileceğini ileri sürmüştür.²³⁷ Bu görüşe göre, mahkemenin anonim şirket ortaklarına ek ödeme ve yan yükümlülüklerin getirilmeyeceğini esas sözleşmeye derç ederek yapısal değişikliğe gidilebileceği savunulmaktadır.²³⁸

Aksi görüşe göre ise, anonim şirketin limited şirkete dönüştürülmesine karar verilmesinin mümkün olmadığı savunulmuştur.²³⁹ Görüşe göre anonim şirketlerde tek borç ilkesinin bulunması, limited şirkette ise hem sorumluluğun kapsamının geniş olması ve ek ödeme yükümlülükleri olması bu tür bir değişikliğe engeldir. Mahkemenin ortakların rızası olmaksızın anonim şirketin limited şirkete dönüştürülmesine karar verilemeyeceği savunulmaktadır. Yine tür değiştirme kararı alındığı takdirde sözleşme hazırlanması gerektiği bunda hakimın yetkisini aştığı değerlendirilmektedir.

Mahkemenin anonim şirketin kooperatife dönüşmesine karar verip veremeyeceği de değerlendirilmiştir. Fakat anonim şirket ile kooperatifin farklı amaçlar gütmesi, ilgililerce kabul edilebilir bir çözüm olmayacağı yönüyle yetersiz bir çözüm olacağı ileri sürülmektedir.²⁴⁰ Örneğin fabrika işletmek ve kar elde etme amacıyla kurulan bir

²³⁵ Şener Oruç Hami, “Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku”, Ankara, 2017, B. 3, s. 154-155.

²³⁶ İlbasmış Hızlısoy, s. 299.

²³⁷ İlbasmış Hızlısoy, s. 299.

²³⁸ İlbasmış Hızlısoy, s. 299.

²³⁹ Semerci Vuraloğlu, s. 283; Aynı yönde Bkz. Şahin, s. 497.

²⁴⁰ Yıldırım, s. 220; Aynı yönde Bkz. Şahin, s. 497.

şirketin üyelerinin ihtiyaçlarını yardım ve dayanışmayla karşılamaya yönelik bir kooperatife dönüştürülmesini faydasız olacağı değerlendirilmektedir.

2.5.2. Yönetim Kurulunun Yetki Alanına Giren Konularda Karar Alınmasını Gerektiren Alternatif Çözümler

Alternatif çözüm kapsamında mahkemenin yönetim kurulu yerine geçerek doğrudan karar alıp alamayacağı doktrinde tartışılmıştır. Doktrindeki bir görüşe göre mahkemenin ortalığın işletme politikasına yönelik konularda karar alamayacağı, mahkemenin yönetim kurulu yerine geçerek karar almasının haklı sebep teşkil eden sorunu ortadan kaldırmakta elverişsiz olacağı yönündedir.²⁴¹Bu görüşe göre mahkemenin şirketin ekonomi politikaları, üst düzey yönetimi hakkında kararlar alması, şirket politikalarına yön verecek şekilde kararlar alması TTK m.531 kapsamındaki yetkisini aşması anlamına gelecektir.²⁴²

Diğer bir görüşe göre ise, mahkeme doğrudan yönetim kurulunun yetkisine giren bir konuda karar alabilecek ve alınan karar yönetim kurulu kararı yerine geçecektir.²⁴³ Bu görüşe göre şirket politikalarına yön vermenin, şirketin üst düzey yönetiminin mahkemenin uzmanlık alanına girmeyeceği, fakat daha önceden alınmış ve haklı sebep teşkil eden problemin oluşmasına sebebiyet vermiş kararlara müdahale edebileceği, değiştirebileceği savunulmaktadır. Mahkeme bu kapsamda yönetim kurulunun denetim ve faaliyetlerinin raporlanması kapsamında hüküm verebileceği, mahkemenin şirket stratejilerini belirlemeyeceği, ancak bu stratejilerin uygulanmasına karar verebileceği ileri sürülmektedir. Bu görüş, mahkemenin şirketin finansal verilerine bakarak kar payı dağıtımına da karar verebileceği, ekonomik değerlendirmeyi alanında uzman bilirkişilerce yaptığı, mahkemenin şirket stratejilerini belirlemek gibi bir amacının olmayacağını yalnızca haklı sebep teşkil eden problemin ortadan kaldırılması çerçevesinde karar vereceğini ileri sürmektedir.²⁴⁴ Ayrıca Mahkemenin yönetim kurulu üyelerini atayabileceği kabul edip yönetim kurulu kararlarına karışamayacağını ileri sürmenin çelişkili ve anlamsız olacağı ileri sürülmektedir.

²⁴¹ Şahin, s. 473.

²⁴² Şahin, s. 473.

²⁴³ İlbasmış Hızlısoy, s. 291.

²⁴⁴ İlbasmış Hızlısoy, s. 294.

Kanaatimizce de alternatif çözüm kapsamında mahkemece yönetim kurulu yerine geçerek, haklı sebebi ortadan kaldırmaya ilişkin karar tesis edilebilecektir. Mahkemenin yönetim kurulunun yetki alanına girerek verdiği hükmün sonradan yönetim kurulu tarafından değiştirilme, çözüme yönelik hükmün ortadan kaldırılması tehlikesi mevcuttur. Bu nedenle mahkemenin verdiği hükmün makul süre boyunca yönetim kurulunca değiştirilmesini önleyen düzenlemeler de yapmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre mahkemenin verdiği kararın yine mahkeme kararıyla değiştirilebileceği düzenlenmelidir.²⁴⁵ Aksi yöndeki görüşe göre ise, değişikliğin yine mahkeme kararıyla değiştirilebileceğinin düzenlenmesi şirketin fonksiyonlarını yerine getirmesine engel teşkil edebilecektir. Mahkemenin alacağı başkaca tedbirlerle değişikliğin kalıcı olmasını sağlaması mümkündür.²⁴⁶

Bir diğer husus mahkemenin yönetim kurulunun yetkisini devretmesi, geri alması hususuna müdahale edip edemeyeceğidir. Doktrinde bazı yazarlara göre mahkemenin yönetim yetkilerinin tamamının veya bir kısmının bir veya birden fazla yönetim kurulu üyesine veya üçüncü bir kişiye devrine karar verilebilmesinin mümkün olmadığı yönündedir.²⁴⁷ Bu görüşe göre mahkemenin bu şekilde bir karar vermesi halinde şirketin gelecekteki kararlarına da müdahale içereceği için mahkemenin yetki sınırını aşacağını ileri sürmektedir.

Aksi yöndeki bir diğer görüşe göre ise fesih yerine yönetim kurulu üyelerinden birinin değiştirilmesi yeterli bir çözüm olacak ise mahkemece değiştirmeye yönelik hüküm verilebilecektir.²⁴⁸ Bununla birlikte bazı yazarlar, azınlığı teşkil eden davacı pay sahibinin yönetim kuruluna atanmasına da karar verilebileceği fakat bu yola istisnai hallerde başvurulması gerektiğini ifade etmektedir.²⁴⁹ Kanaatimizce, haklı sebebi ortadan kaldıran duruma uygun ve kabul edilebilir çözüm olması halinde, mahkemece yönetim kurulu üyelerinden birinin değiştirilmesine hükmedilebilecektir.

²⁴⁵ İlbasmış Hızlısoy, s. 292.

²⁴⁶ Yıldırım, s. 324.

²⁴⁷ Şahin, s. 474.

²⁴⁸ Erdem, s. 265; Aynı yönde Bkz. İlbasmış Hızlısoy, s. 297.

²⁴⁹ Nomer Ertan Füsün, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -TTK m.531 Üzerine Düşünceler-”, s. 434.

3. BÖLÜM

ALTERNATİF ÇÖZÜM OLARAK ORTAĞIN ÇIKARILMASINA HÜKMEDİLMESİ VE ÖZELLİKLE ÇIKARILMA PAYI

3.1. Alternatif Çözüm Olarak Mahkemenin Davacı Pay Sahibinin Çıkarılmasına Hükmetmesi

6762 sayılı eski Ticaret Kanunu döneminde, anonim şirketin haklı sebeple feshine ilişkin dava açmaya imkan veren bir düzenleme bulunmamaktaydı. Eski Ticaret Kanunu döneminde eski Ticaret Kanunu'nun "infisah sebepleri" başlıklı 434. Maddesine dayanılarak anonim şirketin feshi talebiyle açılan davalarda mahkemeler ya davanın kabulü ile şirketin feshine karar vermek durumundaydı ya da davanın reddine karar vermek durumundaydı.²⁵⁰ Kanunda mahkemeye, anonim şirketin haklı sebeple feshine olanak tanımadığı gibi fesih dışında alternatif çözümlere hükmedebilmesi için takdir yetkisi de tanımamaktaydı. Bu durumda mahkemenin şirketteki problemleri ortadan kaldırma imkanları kısıtlıydı. Bu nedenle açılan davalar çoğu kez red kararı ile sonuçlanıp, şirket içerisindeki uyuşmazlık hali devam etmekteydi. Yargıtay kararlarında da bu husus açıkça görülmekteydi.²⁵¹

²⁵⁰ Yarg. 11. HD., E. 1989/3337 K. 1990/4327 T. 29.05.1990; "Mahkemece, ortakların muhik sebeplere dayanarak şirketin feshini dava etme hak ve olanağı bulunmadığı, infisahın, karar alınmasına veya ihbarda bulunulmasına gerek olmaksızın anonim ortaklığın kendiliğinden sona ermesi olduğu ve ileriye dönük sonuçlar doğurduğu, ortaklığın infisah edip etmediği hususunda uyuşmazlık doğarsa ortaklığın feshi değil infisahın saptanmasının dava edilebileceği, davada TTK'nun 434/2. maddesine dayanılmış ise de şirketin kötü yönetimi, kar ve zarar hesapları ile ilgili hususların dayanan 2. fıkranın kapsamına giremeyeceği, bunların şirketin iç bünyesine ilişkin hususlar olduğu, şirketin amacının gerçekleşmemesi veya gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesinin yönetim dışındaki olaylarla mümkün olduğu, davada ileri sürülen hususlarla ortak olan davacıların bu davayı açmalarının mümkün olmadığı, genel kurulca toplanıp fesih kararı almaları gerektiği, infisahın tesbiti davası da açmadıkları, tüm bu nedenlerle davacıların davanın açılış şekli itibarıyla bu davayı açmaya hakları bulunmadığı sonucuna varılarak, dava reddedilmiştir."

²⁵¹ Yarg. 11. HD, 30.11.2005, E. 2006/4471, K. 2007/7105 sayılı kararında; "Yukarıda değinilen ihraçla ilgili olarak diğer şirketler bakımından ayrıntılı düzenlemeler dikkate alındığında, kanun koyucunun anonim şirketler bakımından yapılan kişisel durumdan kaynaklanan haklı sebebe dayalı ihraç imkanı tanımamasının bilinçli bir düzenleme olduğu ve bir yasa boşluğunun bulunmadığının kabulü gerekir. Kaldı ki, dava konusu olayda anonim şirketin anasözleşmesinde dahi bu konuda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum karşısında, uyuşmazlığın MK'nun 2 nci maddesi çerçevesinde çözümlenmesi de mümkün görülmemiştir." Şeklindeki gerekçesiyle bozma kararı verilmiştir.

Nitekim, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin, E. 2003/13059 K. 2004/7206 T. 28.06.2004 tarihli kararına da yansıdığı üzere, mahkemece öncelikle şirkette organ eksikliğinin bulunup bulunmadığı, eski Ticaret Kanunu'nun 434. maddesinde düzenlenen infisah koşullarının somut olayda bulunup bulunmadığı incelenip, davacının anonim ortaklıklarda haklı sebeple fesih davası açmasının mümkün olmadığına vurgu yapılarak, davanın reddine karar verilmiştir.²⁵²

Açılan davalarda Yargıtay, anonim şirketin haklı sebeple feshine ilişkin kanunda düzenleme bulunmadığından davanın reddine hükmetmekteydi. Haklı sebeplerin anonim şirkette feshine neden olmayacağı, anonim şirketin feshine karar verme bakımından yalnızca genel kurulun yetkili olduğu, davada taraflarca şirketin feshine yönelik iradeleri beyan edilse de mahkemenin genel kurul yerine geçerek feshe karar veremeyeceğine dair Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 1989/3337E. 1990/4327K. sayılı 29.05.1990 tarihli ilamı da buna bir örnektir.²⁵³ Bir diğer Yargıtay kararında ise, şirket esas sözleşmesinde çıkmaya ilişkin bir düzenleme olması halinde ancak, bu talebin kabul edildiği görülmüştür.²⁵⁴

²⁵² Yarg. 11. HD., E. 2003/13059 K. 2004/7206 T. 28.06.2004 tarihli kararı “Mahkemece, toplanan deliller ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, şirketin yasal organlarının mevcut olduğu ve anonim ortaklıklarda haklı nedenlerle şirketin feshini talep etmenin mümkün olmadığı gerekçesiyle, şartları oluşmayan davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacılar vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacılar vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir....ONANMASINA...”.

²⁵³ Yarg. 11. HD., E. 1989/3337 K. 1990/4327 T. 29.05.1990 tarihli ilamında “Dava, iki ortak tarafından açılmış anonim şirketin fesih istemine ilişkindir. Mahkemece davacıların bir takım haklı sebepler ileri sürdükleri, ancak anonim şirketlerde haklı sebeplerin şirketin feshi nedeni olamayacağı, davanın daha ziyade şirket maksadının, bu sebeplerle elde edilmesinin imkansızlığına dayandığı, bu imkansızlığın şirket yönetici veya ortaklarının fiillerinin dışında bir nedenle meydana gelmesi gerektiği gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Dairemiz çoğunluk kararında ise, mademki ortaklar feshte birleşmişlerdir, o halde bu durumun şirket genel kuruluna ve TTK.nun 434/9. maddeleri gereğince alınmış bir fesih kararı olarak kabulü ile şirketin münfesihi olduğunun tesbitine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle mahkeme kararı bozulmuştur. Anonim şirketlerde genel kurulların nasıl toplanacağı, çağrı şekli, gündem toplantı ve karar alma usul ve şekilleri gösterilmiştir. Bunlara riayetsizlik butlan veya iptal sonuçlarını doğurabilir. Sadece TTK.nun 370. maddesi ile bütün ortakların toplantıda hazır bulunmaları kaydı ile davet hakkındaki merasime uyulmaksızın genel kurulun toplanabileceğine dair istisnai bir hüküm getirilmiştir. Ancak bu istisnai hükme dayanılarak yapılan genel kurullarda dahi, TTK.nun 378. maddesinin yollaması ile TTK.nun 297. maddesi hükmü gereğince bakanlık komiserinin hazır bulunması ve tutanağı imza etmesi gerekir ki bu da genel kurulda alınan kararların muteberlik şartıdır (Prof. Dr. Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar, 1989, sh: 125; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 4. Bası, 1988, sh: 326). Bu durumda ortaklar mahkeme huzurunda feshte birleşmeler dahi komiserin yokluğu nedeni ile verilecek fesih kararı geçersiz olacaktır. Mahkeme komiserin yerine geçemez. Bir kere çoğunluk görüşü bu nedenle benimsenemez.” şeklinde karar tesis edilmiştir.

²⁵⁴ Nomer Ertan Fusun, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası-TTK M.531 Üzerine Düşünceler”, s. 421.

Dolayısıyla şirketin yönetiminde de söz hakkı oldukça kısıtlı olan azınlığın, çoğunluğun politikalarına boyun eğmesi, mevcut duruma katlanması gerekmektedir. Bu da esasında çalışmamızın başında yer verilen haklı sebep hallerinin her ne kadar azınlık açısından çekilmez hale gelse de, örneğin ortaklar arası uyuşmazlıklar söz konusu olsa da, sürekli kar payı dağıtılmasa da azınlığın buna katlanması gerektiği sonucunu doğurmaktaydı.

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nda ise, 531'inci madde ile, açıkça azınlığa anonim şirketin haklı sebeple feshini talep edebilme imkanı tanınmıştır. Söz konusu TTK m.531' bakıldığında, yalnızca dürüstlük kuralının görünümünden ibaret olmadığı dikkat çekmektedir.²⁵⁵ Bu hüküm aynı zamanda kişilik haklarının korunması ile de ilgilidir. Nitekim haklı sebep hali ortaklar arası şahsi ilişkilerden veya ortaklık dışı sebeplerden kaynaklansa da, kimsenin kendisi açısından çekilmez hale gelen duruma katlanması beklenemeyecektir.²⁵⁶ TTK m.531'deki düzenleme ile çoğunluğun politikaları altında ezilen azınlık, artık kendisi için çekilmez hale gelen haklı sebep hallerine ilişkin anonim şirketin haklı sebeple feshi davası açabilme hakkına kavuşmuştur.

Kanun değişikliğinin akabinde yargıya yansıyan pek çok olayda, çekilmezlik halinde azınlığa çıkarılmasına verilmesinin hem azınlık açısından hem de şirketin ve diğer menfaat sahiplerinin korunması açısından önem arz ettiği daha görülür hale gelmiştir.²⁵⁷ Örneğin biri %60 hisseye, diğeri %40 hisseye sahip iki ortaklı şirkette, %60 hisseye sahip ortağın vefatının ardından diğer ortak ile vefat eden ortağın mirasçıları arasındaki uyuşmazlığın, şirketteki iş barışını bozduğu, çalışanların

²⁵⁵ Pınar Hamdi, "Anonim Şirketlerde Sona Erme ve Tasfiye", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinin "Şirketler Hukuku Kitabı", B. 2, s. 759.

²⁵⁶ Bakırköy 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2017/1065 K. 2021/415, T. 1.4.2021 "Yargıtay, konuyla ilgili verdiği bir kararında, bir aile şirketinin haklı sebeple feshi talebi ile ilgili olarak "... Dava konusu şirketin ana sözleşmesinde yer alan faaliyet amaçlarını gerçekleştirmeye yarar bir kısım taşınmazlarını elinden çıkardığı, 2006 yılından beri gayri faal durumda olduğu, ortaklar arasında yaşanan ihtilaflar nedeniyle davaların süregeldiği ve bu itibarla davada haklı nedenlerle fesih koşullarının gerçekleştiği sabit ise de..." demek suretiyle, ortaklığın, anasözleşmesinde yer alan faaliyet amaçlarını gerçekleştirmeye yarar bir kısım taşınmazlarını elinden çıkarmış olmasını, 2006 yılından dava tarihi olan 2011 yılına kadar gayri faal durumda olmasını ve ortaklar arasında ihtilaf yaşanmasını aile şirketleri bakımından haklı sebep olarak kabul etmiştir (Yarg. 11. HD 02.06.2014, E. 2014/3669 K. 2014/10238). Sürekli hukuki ilişkilere son verme imkanı sağlayan haklı sebeple fesih kavramının temelinde, dürüstlük kuralı ve kişilik haklarının korunması ilkesi bulunmaktadır. Zira, hiç kimseden kendisi için çekilmez bir hale gelen bir hukuki ilişkiye devam etmesi beklenemez. Bu nedenle, tarafların şahsını ilgilendiren veya taraflar dışındaki olaylar, sözleşme ilişkisini taraflardan birisi için çekilmez hale getiriyorsa, haklı sebeple fesih hakkı doğmaktadır."

²⁵⁷ Nomer Ertan Fusun, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -TTK m.531 Üzerine Düşünceler-", s. 437.

gereksiz yere işten çıkarıldığı, şirketin bayileri ile sıkıntılar yaşadığı, şirket alacaklarının ortağa temlik edildiği gibi bir dizi problem yaşanan bir olayda, haklı sebebin bulunduğu, davacı pay sahibi açısından şirketteki durumun çekilmezlik noktasına geldiği, haklı sebebin meydana geldiği ve dolayısıyla dava açabileceği değerlendirilmiştir.²⁵⁸

Yeni düzenlemeyle aynı zamanda mahkemelere tanınan takdir yetkisi ile haklı sebebi ortadan kaldırmaya yönelik verilebilecek karar çeşitleri artırılmıştır. Bu sayede mahkemelere de fesih kararına alternatif olarak davacı pay sahiplerinin çıkarılmasına karar verilebilmesi büyük kolaylık sağlanmıştır. Çünkü anonim şirketin haklı sebeple feshi talebiyle açılan davada, haklı sebep hali şirketin feshini gerektirmese de dahi, artık dava açan azınlığın, kendisi açısından çekilmez hale gelen bu durum karşısında çıkarılmasına karar verilebilecektir. Doktrinde bazı yazarlar, davacının talebi veyahut da iradesinin şirketten çıkarılması yönünde olmadığı takdirde mahkemece davacı pay sahibinin çıkarılmasına karar verilemeyeceğini ileri sürmüşlerdir.²⁵⁹ Fakat kanaatimizce, dava açan azınlığın talebi veyahut da iradesi dava neticesinde şirketten çıkarılması yönünde olmasa da kanunun verdiği takdir yetkisi ile mahkeme, davacının çıkarılmasına karar verebilecektir. Davacı da esasen çıkarılmasına ilişkin karar verilmesi ihtimalini göze alarak dava açmaktadır.

Kanun değişikliğinden sonra verilen Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 3669E. 10238K. sayılı 02.06.2014 tarihli kararında, davacı pay sahibinin çıkarılması yerine fesih kararı verilmesini bozma sebebi yapmıştır.²⁶⁰ Kararda davalı şirketin amacını gerçekleştirmeye yönelik varlıklarını elden çıkardığı, şirketin 2006 yılından bu yana faal olmaması, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesinin artık mümkün olmadığına, davacıların da şirketten çıkarılmalarının uygun bulunmadığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesince şirketin feshine karar verilmiştir. Fakat Yargıtay, şirketin kalan varlığı ile faaliyetlerine devam edebileceği, davacıların şirketten çıkarılmalarına ilişkin karar verilebilecek iken, şirketin feshine karar verilmesi uygun görülmemiş ve bozma kararı verilmiştir. Karar her ne kadar şirketin devamına karar verilmesi feshin son çare olması ilkesine uygun olsa da, somut olayda şirketin fesih koşulları mevcut

²⁵⁸ Yıldız Şükrü, “Hukuki Mütalaalar-4”, Aralık 2020, B. 1, s. 201-205.

²⁵⁹ Çamoğlu, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimın Takdir Yetkisi”, s. 11.

²⁶⁰ Yılmaz Abdüssamet, “Yargıtay 11. HD., 02.06.2014 T., 3669E./10238K. Kararının İsviçre Doktrini ve Federal Mahkeme Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, Cevdet Yavuz’a Armağan, 2012, s. 3083.

olduğu halde mahkemenin şirketin feshinden kaçınması da haklı olarak eleştirilmiştir.²⁶¹ Zira davada feshi istenen şirket, uzun zamandan beri gayri faal olup, şirketin amacını gerçekleştirmeye yönelik malvarlığının bir kısmını da elden çıkarmıştır. Doktrinde, uzun zamandan beri gayri faal olan bir şirketin devamlılığını esas alınarak fesih talebinin reddedilmesinde hukuki yarar bulunmadığı, Yargıtayın şirketin devamlılığını her şeyin önüne koymaması gerektiği ifade edilmektedir.²⁶² Kanaatimizce de, şirket uzun zamandan beri gayri faal ise, şirket amacını gerçekleştiremeyecek durumda ise şirketin devamında hukuki yarar kalmadığı söylenebilecek ve feshine karar verilebilecektir.²⁶³ Unutulmamalıdır ki, her somut olay, dava ayrı bir değerlendirmeye tabii tutulmalıdır. Dolayısıyla şirketin devamında hukuki yarar var ise, fesih kararı verilmemeli, mahkemece takdir yetkisi kapsamında diğer alternatif çözümler, bilhassa davacı ortağın çıkarılmasına ilişkin çözümler araştırılmalıdır.

Mahkemece somut olaya göre, diğer alternatif çözüm yollarına da karar verilebilecektir. Ancak diğer alternatif çözüm yöntemleri, örneğin genel kurul yerine geçerek veya yönetim kurulu yerine geçerek alınması, veyahut da yapısal değişikliklerle ilgili karar alınması, çıkarılma kararına nazaran çok daha zor, çok daha karmaşık çözümlerdir. Aynı zamanda bu çözümler, mahkemenin müdahale yetkisi kapsamında bazı tartışmaları da beraberinde getirmektedir.

Mahkemece somut dava özelinde haklı sebep halini kalıcı olarak çözümlemeye yönelik karar verilmelidir. Haklı sebep hallerinde ise, genellikle davalı şirkette ortaklar arası güven ilişkisi çökmekte²⁶⁴, haklı sebep teşkil eden durumlar bir silsile halinde meydana gelmektedir. Örneğin, bir şirkette yönetimi de elinde bulunduran çoğunluk

²⁶¹ Yılmaz Abdüssamet, s. 3084.

²⁶² Yılmaz Abdüssamet, s. 3087.

²⁶³ İstanbul 9. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/140 K. 2021/645, T. 14.10.2021; “TTK.nın 531.maddesinde haklı sebeplerin varlığı halinde anonim şirketin feshinin sermayenin en az 1/10’ni ve halka açık şirketlerde 1/20’ni temsil eden pay sahipleri tarafından istenebileceğinin düzenlendiği, davacıların şirkette % 66 oranında pay sahipleri olduğu, ... Cumhuriyet Başsavcılığı dosyası, icra dosyası, vergi dairesi kayıtları, banka kayıtları, noter ihtarnameleri, kayıyımın beyanı ve tüm dosya kapsamına göre şirket içi anlaşmazlıkların bulunması nedeni ile şirketin çalışamaz durumda olduğu ve herhangi bir faaliyetinin bulunmadığı, bu nedenle davacıların haklı nedenle şirketin feshi talebinin de yerinde olduğu anlaşılmıştır.”.

²⁶⁴ Aker Halit, s.134; Yarg. 11. HD., E. 2016/211 K. 2016/8872 T. 17.11.2016 “Mahkemece ayrıca, ortaklar ve şirket arasında çok sayıda ihtarlaşıma ve devam eden çok sayıda dava olduğu ileri sürülmesine rağmen, bu durumun ortaklar arasında güven duygusunun zedelenmesine yol açıp açmayacağı yönünden de bir inceleme ve değerlendirme yapılmamıştır. Taraflarca şirket kayıtlarına dayanıldığına göre, bilirkişi tarafından, şirket ortakları arasında ve en azından şirketin taraf olduğu davaların ve ihtarlaşımların incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekirdi.”.

azınlığı cezalandırma amacıyla sürekli kar payı dağıtmamaya yönelik politikalar izlemesi, bunun akabinde genel kurula çağrıda veya genel kurul toplantısında usulsüzlükler yaşanması, ortağın bilgi alma ve inceleme hakları ihlal edilmesi, şirketten çoğunluk lehine para hortumlanması gibi bir dizi problem yaşanabilmektedir. Bu durumda davacı azınlık da, kanundaki düzenlemeye binaen payının gerçek değerini alıp şirketten ayrılmak istemektedir. Nitekim açılan davalarda da, davacı azınlık pay sahiplerinin dava açarken şirketin feshine, mahkeme aksi kanaatte ise çıkarılmalarına karar verilmesi taleplerine vurgu yaparak dava açtıkları görülmektedir. Mahkemelerce de çoğu zaman, haklı sebebi ortadan kaldırmaya ilişkin kalıcı çözüm olarak çoğu zaman davacı ortağın çıkarılması yönünde kararlar verilmektedir.²⁶⁵

3.2 Çıkarılma Kavramı

TTK'da anonim şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin dava açma olanağı bulunmamaktaydı. Dolayısıyla anonim şirket ortağının çıkarılmasına imkan veren için bir düzenleme de bulunmamaktadır. Ancak çıkma ve çıkarma hallerine benzeyen bazı haller TTK'nın çeşitli hükümlerinde ve SerPK'da²⁶⁶ düzenlenmiştir. TTK'da "ayrılma akçesi" başlıklı 141'nci madde, "hakimiyetin hukuka aykırı kullanılması" başlıklı 202'nci madde, "satın alma hakkı" başlıklı 208'nci madde örnek gösterilebilecektir. Anonim şirketin haklı nedenle feshe ilişkin TTK m.531'in ifadesine bakıldığında ise, "çıkarılma" denildiği görülmektedir. Çıkma ve çıkarılma arasındaki temel fark, rızanın olup olmamasıdır. Çıkma da ortak kendi rızası ile çıkarken çıkarılmada rızası bulunmamaktadır. Bu nedenle TTK'da "çıkarılma" kelimesinin kullanılması, doktrinde tartışılmıştır. Doktrinde *Erdem*, çıkarılma yerine şirketten çıkmaya izin verilmesi durumu söz konusu olduğunu, kanunun lafzından sanki haklı sebebi

²⁶⁵ Yarg. 11. HD., E. 2015/9088 K. 2016/2352 T. 3.3.2016; "Dava konusu şirketin ana sözleşmesinde yer alan faaliyet amaçlarını gerçekleştirmeye yarar bir kısım taşınmazlarını elinden çıkardığı, 2006 yılından beri gayri faal durumda olduğu, ortaklar arasında yaşanan ihtilaflar nedeniyle davaların süregeldiği ve bu itibarla davada haklı nedenlerle fesih koşullarının gerçekleştiği sabit ise de; dosya içerisinde yer alan bilirkişi raporları ve belgelerden aile şirketi vasfındaki davalı şirketin halen elinde bulundurduğu malvarlıklarıyla şirket anasözleşmesinde yer alan amaçları rahatlıkla gerçekleştirebilecek durumda olduğu, davacı ortakların ortaklıktan ayrılması halinde şirket anasözleşmesinde yapılacak değişikliklerle şirketin amaçlarının değiştirilebileceği, esasen davacı ortakların da ortaklıktan çıkmayı isteyip sadece ödenecek pay bedeli hususunda diğer ortaklarla anlaşamadıkları hususu gözetildiğinde şirketin, haklı nedenle feshi yerine davacı ortakların pay bedellerinin taraflarına ödenmesi suretiyle ortaklıktan çıkarılmalarına karar verilmesinin somut olaya uygun olacağı gözetilmezsiniz yazılı gerekçeyle bu yöndeki talebin reddi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir." denilerek, davacı ortakların çıkarılmalarının haklı sebep teşkil eden sorunu kalıcı olarak ortadan kaldırmaya elverişli olduğu değerlendirilmiştir.

²⁶⁶ Bkz. SerPK m. 24, m. 25, m.27, m.26 ve m.33 örnek olarak sayılabilecektir.

yaratanın davacı azınlık olduğu gibi anlaşıldığını ifade etmiştir.²⁶⁷ Çıkarılma denilmesinin kanunun amacıyla çeliştiğini ve esasen çıkmaya izin verilmesi şeklinde ifade edilmesi gerektiğini ileri sürülmüştür.²⁶⁸ Şahin, azınlığa her ne kadar çıkma hakkı tanınmış olsa da, kanundaki düzenlemenin azınlığın ayrılma talebinde bulunmasına imkan vermediğinden tam anlamıyla çıkma hakkından bahsedilemeyeceği, bu nedenle azınlığa “ayrılma hakkı” şeklinde nitelendirmenin yapılması gerektiğini savunmuştur.²⁶⁹

İlbasmış Hızlısoy ise, çıkma veya çıkarma ifadelerinde önemli olanın rıza olduğunu, fakat haklı sebeple fesih davasında davacıların rızasının değil mahkemenin takdir yetkisinin söz konusu olduğu, bu nedenle kanunda “ayrılma” ifadesinin tercih edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.²⁷⁰ Sümer’e göre ise, davacının iradesinden değil, mahkemenin iradesi söz konusu olduğu için “çıkarılma” teriminin kullanılması gerektiğini ileri sürmüştür.²⁷¹ Kanaatimizce de “çıkarılma” terimi davacı ortağın ortaklık ilişkisinin sonlandırılması durumuna daha uygun bir ifadedir.

3.3. Çıkarılmanın Hüküm ve Sonuçları

3.3.1. Çıkarılma Kararının Etkileri

Mahkeme yargılama neticesinde alternatif çözüm olarak, davacı pay sahibinin ortaklıktan çıkarılmasına karar verebilecektir.²⁷² Doktrinde, TTK m. 531’in verdiği takdir yetkisi ile mahkemenin dava açmayan diğer pay sahiplerinin de ortaklıktan çıkarılmasına karar verilebileceğini savunulmuştur.²⁷³ Mahkemenin bu kararı verirken davacı olmayan pay sahiplerinin görüşünü alarak buna karar verebileceği ileri sürülmüştür. Bir diğer görüşe göre ise, mahkeme davanın tarafı olmayan pay sahipleri hakkında çıkarmaya ilişkin karar veremeyecek, yalnızca iki kişilik şirketlerde haklı

²⁶⁷ Erdem, s. 271.

²⁶⁸ Erdem, s. 271.

²⁶⁹ Şahin, s. 338.

²⁷⁰ İlbasmış Hızlısoy, s. 242.

²⁷¹ Sümer Ayşe, “Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi”, s.845; Semerci Vuraloğlu, s. 110.

²⁷² Ankara 2. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2016/44 K. 2022/133, T. 2.3.2022; “TTK 531 maddesinde fesih şartları oluştuğu takdirde fesih yerine mahkemece davacı pay sahibine payının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerinin ödenip davacı pay sahibinin şirketten çıkarılmasına karar verme konusunda takdir yetkisi verildiğinden ve davacı şirket yönünden fesih veya çıkma kararı arasında bir fark bulunmaması ve diğer ortakların varlığı dikkate alınarak davacı şirkete çıkma payı ödenerek şirketten çıkmasına dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.”.

²⁷³ Çelik Aytekin, “Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, B. 4, s. 326.

sebeup diğerk ortağın şahsından kaynaklanıyorsa mahkemenin davacı dışındaki diğerk ortağın çıkarılmasına hükmedebileceğı görüşü ileri sürülmüştür.²⁷⁴

Ancak kanaatimizce bu karara katılmak mümkün değildir. Nitekim davada kural olarak davanın tarafları hakkında hüküm tesis edilecektir. Ayrıca mahkemece fesih kadar olmasa da davacı pay sahibinin ortaklıktan çıkarılması da ağır nitelikte bir çözümdür. Bu ağır çözüme davacı dahi olmayan diğerk pay sahiplerini de dahil etmek hakkaniyete aykırı, menfaatler dengesini göz ardı edebilen bir karar olacaktır.

Bununla birlikte mahkemece davacı pay sahibinin çıkarılmasına karar verilmesinin en birincil sonucu davacı pay sahibin şirketle olan ortaklığının sona ermesidir.²⁷⁵ Bir diğerk ifadeyle, çıkarılma ile davacı pay sahibi ile diğerk pay sahipleri arasındaki ortak amacın gerçekleştirilmesi ilkesi(*affectio societatis*) sona erer.²⁷⁶

Bir diğerk sonucu ise, şirketin feshine karar verilmemesi ve şirketin devam etmesidir. Davacı pay sahibinin çıkarılmasına karar verilmesi ile şirketteki haklı sebep teşkil eden durumlarda sona erdirilmiş bir şekilde şirket devam edecektir. Bu kararla hem davacı pay sahipleri tasfiye payı almaktan ziyade payının gerçek değerini alabilecek, hem diğerk pay sahipleri feshe nazaran daha olumlu etkilenecek hem de şirketin faaliyetini sürdürecektir.

Davacı ortağın çıkarılmasına karar verilmesinin hem iç ilişki de hem de dış ilişkide etkileri doğmaktadır.

3.3.1.1 İç İlişkiye Etkileri

Davacı ortağın çıkarılması, mahkeme kararının kesinleşmesi halinde hüküm ve sonuçlarını doğurur. Çıkarılma kararıyla birlikte her durumda şirket esas sözleşmesinde değişiklik yapılması gerekmemektedir. Ancak çıkarılma kararıyla birlikte şirket esas sermayesinin azaltılması gerekiyorsa, esas sözleşmede değişiklik yapılması, mevcut duruma uyarlanması gerekir.²⁷⁷ Bununla birlikte eğer çıkarılan

²⁷⁴ Bahtiyar Mehmet, “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkarma Davası ve Yargıtay Kararları”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Haziran 2017, Sempozyumu tarihi: 23.12.2016, s. 124.

²⁷⁵ Çelik Aytekin, “Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, s. 326.

²⁷⁶ Semerci Vuraoğlu, s. 109.

²⁷⁷ Eren, s. 162.

ortak şirketin yönetim kurulunda ise, temsil görevine haiz bu ortağın çıkarılmasıyla şirket esas sözleşmesinde değişiklik yapılmalıdır.²⁷⁸

3.3.1.2 Dış İlişkiye Etkileri

Doktrinde çıkarılma kararının üçüncü kişiler nezdinde etki doğurabilmesi, ileri sürülebilmesi için her ne kadar kanunda tescili zorunlu olan hususlar arasında belirtilmese de, çıkarılma kararının da tescilinin edilmesi gerektiği belirtilmiştir.²⁷⁹

3.3.2. Ortağın Payının Sahipsiz Kalması

Mahkemenin ortağın çıkarılmasına hükmetmesine dair kararının kesinleşmesi ile ortaklık sonra erer. Bu durumda çıkarılmasına karar verilen ortağın payının akıbetinin ne olacağı problemi ortaya çıkmaktadır. Bu durum doktrinde genellikle üç ihtimal üzerinden tartışılmıştır. Bunlar;

-ortağın payının şirket tarafından iktisap edilmesi,

-payın sahipsiz kalması ve pay üzerindeki tasarruf hakkının ortaklığa ait olması,²⁸⁰

-ortağın şekli olarak ortaklıkta kalması fakat ortaklık payı üzerinde tasarruf yetkisinin olmamasıdır.²⁸¹

Bu üç farklı olasılıktan hangisinin kabul edilebileceği ortaklıktan çıkarılmanın mümkün olup olmadığını doğrudan etkileyecektir.²⁸² Bu olasılıklar hakkında doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Doktrinde birinci görüşe göre, çıkarılma ile birlikte ortaklık mevkii devam eder.²⁸³ Paylar mevcut olduğu sürece, paya bağlı haklar ve yükümlülükler yok olmamaktadır. Ancak çıkarılan ortak pay sahipliğini ve paya bağlı haklarını kaybeder.²⁸⁴ Sona eren bu hakların canlanabilmesi için çıkarılan ortağın payının başkası tarafından iktisabı gerekir.²⁸⁵ Çıkarılma ve payın yeniden iktisap

²⁷⁸ Eren, s. 162.

²⁷⁹ Eren, s. 162.

²⁸⁰ Yıldırım, s. 245.

²⁸¹ Yıldırım, s. 245.

²⁸² Yıldırım, s. 245.

²⁸³ Cenkcı Esra, “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)”, ABD, 2018/4, s. 11.

²⁸⁴ Özdamar Emine, “Ayrılma Akçesinin Hesaplanması Bakımından Gerçek Değer Kavramı”, AHBVÜ-HFD, C. XXVII, 2023, S. 3, s. 162.

²⁸⁵ Yıldırım, s. 246.

edilmesi arasındaki süreçte pay sahipsiz kalır ve tasarrufta bulunma yetkisi şirkettir.²⁸⁶

İkinci görüşe göre, göre ise ayrılan ortağın şekli olarak ortaklık sıfatı devam eder.²⁸⁷ Ortaklık sıfatının şekli olarak sona ermesi payın üçüncü kişi tarafından iktisabı ile mümkün olur. Çıkarılmayla payın yeniden iktisabı arasındaki süreçte çıkarılan ortak, ortaklık haklarını kullanamaz.

Üçüncü görüşe göre ise, çıkarılan ortağın payları şirket tarafından iktisap edilir. Şirket kanuni sınırlar çerçevesinde çıkarılan ortağın payını iktisap edebilecektir(TTK m.379). Çıkarılan ortağın paylarının şirkete geçmesiyle ortaklık mevkii ve ortak olmaya tanınan haklar ortadan kalkmaz.²⁸⁸

Öncelikle ortaklığın şekli olarak devam etmesi görüşü, çıkarılmanın bir bütün olarak gerçekleşmesine ilişkin ilkeye aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle eleştirilmiştir.²⁸⁹ Doktrinde bazı yazarlar çıkarılan ortağın payının sahipsiz kalacağını kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir.²⁹⁰ Buna göre şirket, sahipsiz kalan payları diğer pay sahipleri veya üçüncü kişilere devredebileceği gibi, koşulların mevcudiyeti halinde kendisi de iktisap edebilecektir. Yine şirket, sermaye azaltımı yoluyla sahipsiz kalan payları yok etmesi de söz konusu olabilecektir. Kanımızca da mahkemenin ortağın çıkarılmasına hükmetmesiyle ortağın payları sahipsiz kalır ve sahipsiz kaldığı bu dönemde tasarruf yetkisi şirkete aittir.²⁹¹ Şirket sahipsiz kalan payları kanundaki üst sınırlara kadar iktisap edebileceği gibi üçüncü kişiye de devredebilecektir. Şüphesiz ki şirketin payı iktisap edebilmesi için yeterli özsermaye sahip olması gerekir.

²⁸⁶ Yıldırım, s. 246.

²⁸⁷ Yıldırım, s. 246.

²⁸⁸ Yıldırım, s. 247.

²⁸⁹ Yıldırım, s. 249.

²⁹⁰ Yıldırım s. 250.

²⁹¹ Şahin, s. 393.

3.3.3. Çıkarılmanın Ortağın Ortaklık Haklarına, İmtiyaz ve Akdi Haklara Etkileri

3.3.3.1. Çıkarılmanın Ortağın Ortaklık Haklarına Etkileri

3.3.3.1.1 Malvarlığı Haklarına Çıkarılmanın Etkileri

Mahkemece davacı azınlığın ortaklıktan çıkarılmasına dair verilen kararın kesinleşmesiyle, ortağın mali hakları sona erer.²⁹² Örneğin çıkarılmadan sonra tasfiye payı alacağı, yeni pay alma hakkı, kar payı alma hakları sona erer. Ancak ayrılan ortak alacak hakkına dönüşen haklarını talep etme hakkı vardır.²⁹³ Buna ilişkin olarak, eğer çıkarılmasına karar verilen pay sahibinin ortaklığı sona ermeden önce alınan genel kurul kararıyla kar dağıtımına karar verilmişse, kar payının talep edilmesi mümkündür.²⁹⁴ Ortaklık payının ödenmiş olup olmaması, ortaksal hakların devam edip etmeyeceği hususunda ve ticaret sicil müdürlüğüne tescil edilme hususunda önem arz etmemektedir.²⁹⁵

3.3.3.1.2 Malvarlığı Hakları Dışında Diğer Haklara Çıkarılmanın Etkileri

Malvarlığı niteliğinde olmayan haklarda ortaklığın sona ermesiyle birlikte sona erer. Örneğin genel kurula katılma, görüş bildirme, oy kullanma hakları da sona erer. Mahkemenin davacı ortağın çıkarılmasına karar vermesi oy oranları bakımından da tüm ortakları etkileyecektir.²⁹⁶

3.3.3.2 Çıkarılmanın Ortağın İmtiyaz ve Akdi Haklarına Etkileri

Anonim ortaklıkta imtiyaz kural olarak paya tanınır.²⁹⁷ Dolayısıyla gerçek ya da tüzel kişinin adının belirtilerek imtiyaz tanınması mümkün olmamaktadır.²⁹⁸ İstinası TTK'nın 360. maddesinde düzenlenmiş olup, belirli pay gruplarına, özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine ve azlığa yönetim kurulunda temsil edilme hakkı verilmek suretiyle de imtiyazlı pay grupları olabilecektir. TTK'nın

²⁹² Şahin, s. 398.

²⁹³ Tekinap(Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku, C. 1, B. 13, s. 603.

²⁹⁴ Eren, s. 167.

²⁹⁵ Yıldırım, s. 250.

²⁹⁶ Ömür, s. 1383.

²⁹⁷ Besen Murat, Anonim Ortaklıkta İmtiyazlı Paylar, Mart 2018, s. 109.

²⁹⁸ Tekinalp Ünal, "İmtiyazlı Paylar", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, BATİDER, Aralık 1996, Sempozyumu tarihi: 05.04.1996, s. 7.

478. maddesinde imtiyazın kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda, paya tanınan üstün bir hak veya kanunda öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkı olduğu ifade edilmiştir. Tanımdaki sayım tahdidi olmayıp farklı konularda da imtiyaz tanınabilecektir. İmtiyazlı paydan bahsedilebilmesi için esas sözleşmede düzenleme olması gerekir. Şirketin kurulu aşamasında esas sözleşmede düzenlenebileceği gibi genel kurulda alınan bir kararla sonradan da esas sözleşmeye eklenebilecektir.

Ortağın çıkarılmasıyla bu imtiyazlar payı iktisap edene geçer.²⁹⁹ İmtiyazlar esas sermaye payına bağlı olup, ortakların şahsından ayrı olarak varlığını sürdürür. İmtiyazlı payları şirket iktisap etse dahi, esas sermaye payları ortadan kalkmadığı için paylar imtiyazlı olarak şirkete geçer. Ancak şahsa tanınmış imtiyazlar pay sahibinin çıkarılmasıyla sona erecektir.

3.3.4. Çıkarılmanın Ortağın Yükümlülüklerine Etkileri

3.3.4.1 Çıkarılmanın Ortağın Sermaye Koyma Borcu Bakımından Etkileri

Anonim ortaklıkta, ortakların sorumluluğu sadece şirkete taahhüt edip ödemedikleri sermaye kadardır. Bunun dışında ortaklık alacaklıların karşı sorumlulukları bulunmamaktadır. Anonim şirkette ortağın sermaye taahhüdü asli bir yükümlülüktür. Bunun yerine getirilmemesi halinde çeşitli yaptırımlar düzenlenmiştir. TTK'nın 482/1 maddesi gereğince ortak temerrüde düşer ve temerrüt faizi ödemekle yükümlü olur.³⁰⁰ TTK m.483'te sermaye ödeme borcunu yerine getirmeyen pay sahibi için ıskat usulü öngörülmüştür. Bununla birlikte anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında sermaye borcunu yerine getirmemiş davacı ortakla karşılaştırılması halinde takas usulü uygulanması gündeme gelebilecektir. Aynı zamanda temel yükümlülüğünü yerine getirmemiş birin haklı sebeple davası açması kötü niyet olarak değerlendirilebilecektir.

²⁹⁹ Yıldırım, s. 251.

³⁰⁰ Kayış Ferhat, “Anonim Ortaklıkta Tek Borç İlkesi Çerçevesinde TTK 421/2-a Bendinin Değerlendirilmesi”, SÜHFD, 2022, C. 30, S. 3, s. 1212.

3.3.4.2 Çıkarılmanın Ortağın Sadakat Yükümü ve Bu Yükümlülüğten Kaynaklanan Diğer Yükümlülükler Bakımından Etkileri

3.3.4.2.1 Çıkarılmanın Sadakat Yükümü Bakımından Etkileri

Anonim şirkette özen ve bağlılık yükümlülüğü TTK'nın 369. maddesinde yönetim kurulu üyeleri ve yönetimle görevli üçüncü kişilerin, görevlerini tedbirli bir yönetici özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altında oldukları düzenlenmiştir. Buna göre azınlığın yönetim kurulunda görev alması ve temsil edilmesi halinde, azınlık tarafından öğrenilen şirket bilgilerini sır saklama yükümlülüğü olduğu ileri sürülebilecektir.

Sadakat yükümlülüğü ile beklenen ortak amaca ulaşmak için birlikte çabalama, birbirlerinin hukuki ilişkiden doğan menfaatlerini destekleme, ortak amaca zarar verici davranışlardan kaçınma, bağlılık halidir. Sadakat yükümlülüğüne göre pay sahipleri haklarını kullanırken sadece kendisinin değil, şirketin ve diğer pay sahiplerinin de menfaatini gözetecektir.³⁰¹ Nitekim sadakat yükümlülüğünün temelinde dürüstlük kuralı bulunmaktadır.

Doktrinde TTK'nın 128. maddesi yani anonim şirkette ortağın yükümlülüğünün yalnızca sermaye borcu olmasına dayanılarak sadakat yükümlülüğü bulunmadığı ileri sürülmektedir.³⁰² Ancak kanaatimizce, ortak amaç etrafında birleşen pay sahiplerinin dürüstlük kuralı gereğince sadakat yükümlülüğü bulunmaktadır.

3.3.4.2.2 Çıkarılmanın Sır Saklama Yükümü Bakımından Etkileri

Sadakat yükümlülüğünde kaynaklı anonim şirkette ortakların sır saklama yükümlülüğü de bulunmaktadır. Buna göre ortaklar, her ne suretle olursa olsun öğrendiği şirket sırrını gizli tutacaklardır. Ortaklıktan çıkarılmaları halinde dahi bu sırları üçüncü kişilere, şirketteki diğer ortaklara dahi aktarmamaları, şirket sırlarını gizli tutmak zorundadırlar.³⁰³ Sır saklama yükümlülüğü ortaklık sözleşmesiyle veya genel kurul kararıyla dahi ortadan kaldırılması mümkün olmayan bir yükümlülüktür. Söz konusu yükümlülüğün ne zamana kadar devam edeceği somut olaya bakılarak

³⁰¹ Ertan Füsün Nomer, Anonim Şirkette Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1998, s. 35.

³⁰² Erdem, s. 244.

³⁰³ Ertan, "Anonim Şirkette Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü", s. 126; Eren, s. 165.

değerlendirilmelidir.³⁰⁴ Mahkeme kararıyla çıkarılmadan sonra da sır saklama yükümlülüğü devam edecektir. Yine sermaye piyasasında faaliyet gösteren şirketlerde değerleri etkileyebilecek, kamudan gizli tutulan bilgilere ulaşan kişilerin bu bilgileri kullanarak sermaye piyasasında işlem yapanlar arasında dengeyi bozması, menfaat elde etmesi “içerden öğrenenlerin ticareti” olarak nitelendirilmiştir.³⁰⁵ Bu durumda açıkça sadakat yükümlülüğünün ihlalini teşkil edecektir.

3.3.4.2.3 Çıkarılmanın Rekabet Yasağı Bakımından Etkileri

Temelini sadakat yükümlülüğünden alan bir diğer durum ise rekabet yasağıdır. Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerine şirketle rekabet etme yasağı getirilmiştir. TTK m.396’da göre yönetim kurulu üyeleri şirketin işletme konusuna giren bir işlemi kendileri veya başkaları hesabına yapamayacakları, aynı tür ticari işlemlerle uğraşan bir şirkete sorumluluğu sınırsız ortak sıfatıyla da giremeyecekleri düzenlenmiştir. Amaç şirket içerisinde edinilen bilgi ve tecrübenin ortaklık menfaatini göz ardı ederek kullanımının engellenmesi, şirketin zarar görmesinin engellenmesidir. Rekabet yasağı ortaklık sıfatına bağlı olup, çıkarılmayla ortağın rekabet etme yasağı sona erecektir. Ancak ortaklık sıfatının sona ermesine rağmen esas sözleşme ile yapılacak bir düzenleme ile bir süre daha rekabet etme yasağının bulunacağı düzenlenebilir.³⁰⁶ Bu hususta bir anlaşma ortak ile pay sahibi arasında veya ortakların kendi aralarında bir yan anlaşmayla kabul edilebilecektir. Yapılan bu sözleşme 3. Kişi yararına yani şirket lehine yapılan bir sözleşmedir. Yine öngörülen rekabet etme yasağının 6098 sayılı TBK’nın 26. ve 27. madde sınırları içerisinde kalması gerekir.

Yönetici konumundaki pay sahipleri açısından rekabet yasağı söz konusu olmasına rağmen, diğer pay sahipleri bakımından bu hususta bir yasak düzenlemesi bulunmamaktadır. Diğer pay sahiplerinin her ne kadar sadakat yükümlülüğü olsa da bu yükümlülüğün rekabet etme yasağı da getirdiği söylenemeyecektir. Esasında yönetim kurulu haricindeki pay sahiplerinin, şirket sırlarını öğrenme ve şirket defterlerini inceleme yetkileri olmadığı, şirket yönetimine katılımlarının da oy hakkı

³⁰⁴ Eren, s. 165.

³⁰⁵ Ertan, “Anonim Şirkette Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü”, s. 127.

³⁰⁶ Karasu Rauf, “Limited Şirketlerde Şirketten Ayrılan Ortaklar İçin Sözleşme ile Öngörülen Şirketle Rekabet Etme Yasağı”, BATİDER, Aralık 2004, C. 22, S. 4, s. 83.

ile sınırlı olduğu dikkate alındığında pay sahiplerinin rekabet etme yasağı bulunmadığı ileri sürülmektedir.³⁰⁷

3.4. Çıkarılma Payı

Mahkeme takdir yetkisi kapsamında menfaatler dengesini, dosyada toplanan delillere göre şirketin devamında hukuki yarar olduğu kanaatindeyse, dava açan azınlığın şirketten çıkarılmasına karar verebilecektir. Uygulamada çoğunlukla mahkemenin fesih yerine davacı azınlık ortağın şirketten çıkarılmasına karar verdiği görülmektedir.³⁰⁸ Haklı sebeplerinin bulunduğu kanaat getiren mahkeme alternatif çözüm olarak davacı ortağın çıkmasına karar verecek ise, davacının çıkarılma payının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerini hesaplaması gerekecektir.

Çıkarılma payı, ortağın ortaklıktan ayrılması ile doğar. Bir anlamda, çıkarılmasına karar verilen ortağın ortaklık haklarının sona ermesi ile şirkette payına isabet eden kısma ilişkin olarak, şirketten alacaklı hale gelir³⁰⁹. Bu aynı zamanda çıkarılmasına karar verilen ortağın şirkete getirdiği esas sermaye payının kullanılmasının bir sonucudur. Alacak, her ne kadar ortağın çıkarılmasından kaynaklansa da borçlar hukuku karakteri taşır ve diğer alacaklar gibi haczedilebilir, devredilebilir, rehin edilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu edilebilir.³¹⁰ Ortaklık iflas ederse iflas masasına da katılır.

Çıkarılma payı, esas sermaye payının nominal değerinden farklıdır. Esas sermaye payı ortağın şirkete dahil olduğunda ortaklık sermayesini oluşturmak için üstlendiği değerleri ve bu değerler içindeki oranını ifade eder.³¹¹ Şirket esas sözleşmesinde yazılı bu değer, her zaman gerçek değeri ifade etmez. Nitekim şirket kar elde ettiyse, ortağın payının gerçek değeri esas sermaye payının değerinden fazla olurken, zarar ettiyse esas sermaye payının değerinden az olacaktır.

³⁰⁷ Ertan, “Anonim Şirkette Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü”, s. 182.

³⁰⁸ Erten, s. 197.

³⁰⁹ Eren Erkan, “Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarma ve Ayrılma Akçesi”, B. 1, İstanbul, Mart 2022, s. 105.

³¹⁰ Erkan, s. 106.

³¹¹ Erdem Ercüment/Göksoy Can, “Limited Şirkette Payın Rehni”, Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, İzmir 2000, s. 573.

3.5. Çıkarılma Payının Alacaklısı ve Borçlusu

3.5.1. Çıkarılma Payının Alacaklısı

Çıkarılma payının alacaklısı TTK m.531’de düzenlendiği üzere çıkarılmasına karar verilen ortaktır.

3.5.2. Çıkarılma Payının Borçlusu

TTK m.531’de kimin ödeyeceğine dair herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak TTK m.531’in gerekçesine bakıldığında, davacıya paranın kimin tarafından ve nasıl ödeneceği, payları geçici olarak şirketin iktisap edip edemeyeceğinin yargı kararları ve öğretideki görüşlerle belirleneceği ifade edilmiştir. Kanunda bu hususlara yer verilmemesi doktrinde bazı yazarlarca eleştirilmiş, kanunda ayrıntılı düzenleme yapılması gerektiği, en azından limited şirketlere ilişkin TTK m.641 ve devamındaki hükümlere atıf yapılması gerektiği ileri sürülmüştür.³¹²

Kanunda açık bir düzenleme olmaması nedeniyle, payın kim tarafından ödeneceği hususunda çeşitli ihtimaller ortaya çıkmaktadır. Kural olarak ödemekle yükümlü taraf davalı anonim şirket olacaktır.

3.5.2.1 Ortakların Çıkarılma Payının Ödenmesinden Sorumlu Tutulup Tutulamayacağı Sorunu

Ortaklıktan çıkarılmasına karar verilen pay sahibine payının gerçek değeri ya payların iktisabı ile ya da sermaye azaltılması yoluyla ödenebilecektir. Sermaye azaltılması TTK’nın 473-475 maddelerinde düzenlenmiştir. Esas olan şirketin sermayesinin korunması olduğu için sermaye azaltılmasına ihtiyatlı yaklaşmak gerekir. Nitekim davacı ortağın ortaklıktan ayrılmasına karar verilmesi halinde şirketin ve diğer pay sahiplerinin de menfaatleri gözetilmeli korunmalıdır.

Bazı ortaklık yapılarında sermaye azaltılması yoluna gidilmesi imkanı da bulunmamaktadır. Örneğin iki ortağa sahip bir şirkette, diğerinin çıkarılmasına karar verildiği takdirde sermaye azaltılmasına gidilebilmesi şirketin yarısının kaybedilmesi söz konusu olacaktır.³¹³ Bir diğer ihtimalde şirketin sermayesi asgari düzeyde ise

³¹² Oruç Murat, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeple Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma”, BATİDER, Mart 2011, C. 27, S. 1, s. 231.

³¹³ İlbasmış Hızlısoy, s. 245; Sevi, “Anonim Ortaklık Organlarında Kilitlenme Hâli ve Hukukî Çözüm Yolları”, s. 382.

ortağın paylarını iktisap etmesi mümkün olmayabilir. Yine çoğunluğun azınlığın paylarını alması, şirketteki davacı olmayan diğer azınlık pay sahiplerinin aleyhine sonuç doğurabilir.

Davacı azınlığın paylarının diğer pay sahiplerince devralınması, usul yönünden de doktrinde eleştirilmiştir.³¹⁴ İlk olarak davanın tarafı olmayan pay sahiplerine devralma yükümlülüğünün getirilemeyeceğini, davada verilen hükmün tarafları bağlayacağını ileri sürmüştür. Ayrıca, diğer ortaklara devralma yükümlülüğü getirilmesinin tek borç ilkesine aykırılık teşkil edeceği, mahkemenin alternatif çözümlere hükmederken anonim şirketin temel ilkelerine aykırı karar tesis edemeyeceğini ileri sürmüştür.

Davacı pay sahibinin çıkarılma payının ödenebilmesi için ortaklık, iktisap ettiği payları üçüncü kişilere de satabilecektir. Bu görüş doktrinde şirketin varlıkları azalmadığı, alacaklıların zarar görmediği için faydalı bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.³¹⁵ Bu durumda pay sahibi sayısı da azalmamaktadır. Şahıs unsuru ön plana çıkan kapalı anonim ortaklıklarda ortaklığa yabancı birinin girmesi istenmiyorsa payın diğer pay sahiplerine sayılması söz konusu olabilir. Ancak bu durumda şirketteki çoğunluk pay sahipleri, pay ediniminde daha avantajlı bir konumda olabilir. Bu da şirketteki diğer azınlığı oluşturan pay sahipleri aleyhine bir sonuç doğurabilir.

Doktrindeki bir diğer görüş ise, usul hukuku gereği davanın tarafı olmayan pay sahiplerine davacı pay sahiplerinin paylarını alma yükümlülüğü yüklenemeyeceğini savunmaktadır.³¹⁶ Görüşe göre, diğer pay sahiplerine bu şekilde yükümlülük yüklenmesi, anonim şirketin temel prensibi olan tek borç ilkesine aykırılık anlamına gelecektir.

Payların satış usulü ise TTK'da düzenlenmediğinden tarafların karşılıklı anlaşması yoluyla veya açık artırma yoluyla satış gündeme gelebilecektir.

İsviçre hukukunda tüm pay sahipleri arasında yapılacak bir açık artırma yapılmasının şirketten kaynak çıkışı olmayacağı, çoğunluk pay sahiplerine de devralma yükümlülüğü getirilmeksizin açık artırmaya katılma yükümlülüğünün getirilmesini

³¹⁴ Hanağası, s. 256.

³¹⁵ Şahin, s. 392.

³¹⁶ İlbasmış Hızlısoy, s. 246.

daha uygun olacağına dair görüşler ileri sürülmüştür.³¹⁷ Fakat bu görüş, davacı ortak dışında diğer pay sahiplerine teklif verme yükümlülüğü getirmesi nedeniyle tek borç ilkesine aykırılık teşkil ettiği ve düşük fiyat verilmesi halinde de davacı ortağa kanunda düzenlenen gerçek payının verilmesinin tehlikeye gireceği yönünde eleştirilmiştir.³¹⁸ Ayrıca teklif verilmemesi ihtimali de bulunmaktadır. Bu nedenle açık artırma usulünün çözüm teşkil etmeyeceği değerlendirilmiştir.

Kanaatimizce de, mahkemece davanın tarafı olmayan pay sahiplerine satın alma yükümlülüğü hem maddi hukuk hem de usul hukuku bakımından getirilemez. Açık artıma usulü ise, hiç teklif verilmemesi veya düşük teklif verilmesi halinde kanundaki payın gerçek değerinin verilmesine ilişkin düzenlemeye aykırılık teşkil edilecektir.

3.5.2.2 Borçlunun Şirket Tüzel Kişiliği Olması

Mahkeme diğer pay sahiplerine payı satın alma yükümlülüğü getirmeyeceğinden, davalı şirket tarafından ödenmesine karar verilecektir.³¹⁹ Anonim şirketin kendi paylarını satın alması özellikle, düşmanca devralmaları engellemek³²⁰, kapalı ve aile şirketi niteliği olan şirketlerde mevcut yapıyı korumak³²¹ gibi avantaj sağladığı da söylenebilir.

Mahkemenin, şirketin ödemeyi hangi kaynaktan yapacağına³²² ilişkin karar verip veremeyeceği konusunda ise, doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı yazarlar mahkemenin davacı pay sahibinin çıkarılma payının nasıl ödeneceğine karar veremeyeceğini, hangi kaynaktan ödeme yapılacağına ilişkin takdir yetkisinin davalı anonim şirkette olduğunu ileri sürmüşlerdir.³²³ Yine bu görüşe göre kanun koyucunun limited ve kollektif şirketlerde, ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler mevcut iken, anonim şirkette ayrıntılı düzenleme yapılmamasının hatalı olduğu yönünde eleştirilmiştir.³²⁴

³¹⁷ Şahin, s. 362.

³¹⁸ Şahin, s. 363.

³¹⁹ Oruç, s. 227.

³²⁰ Aydın Alihan, Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi, 2007, s. 77.

³²¹ Aydın, s. 80.

³²² Hanağası, s. 255.

³²³ Oruç, s. 226.

³²⁴ Oruç, s. 226.

Aksi görüşe göre ise, davacı pay sahiplerinin paylarının gerçek değerinin şirketin serbest öz kaynaklarından ödenebilmesinin mümkün olduğu durumlarda serbest öz kaynaktan ödeme yapılmasına karar verilmesi gerektiği görüşündedir.³²⁵ Bu görüşe göre, öz kaynakların pay bedellerinin iktisap sınırını aşması durumunda bilirkişi raporunda sermayenin azaltılmasının mümkün olduğu belirtilmişse de, mahkemece finansman kaynağı belirtilmeksizin yalnızca çıkarılan ortağın payının şirket tarafından ödenmesine karar vermesi gerektiği belirtilmiştir.³²⁶ Bu durumda şirket ya sermaye azaltacak ya da payları satarak paraya çevirme yoluna gidecektir. Kanaatimizce de şirketin serbest öz kaynakları ile ödeme yapabilmesinin mümkün olduğu durumlarda mahkemece bu yönde karar tesis edilebilecektir.

Şayet yargılama sırasında TTK m.379'daki şartların şirket tarafından davacıların payların devralınmasını engellemek için ortadan kaldırılması söz konusu olursa, bu durum ihtiyati tedbir kararı ile engellenebilecektir.³²⁷

3.6. Çıkarılma Payının Ödenmesi Yolları

3.6.1 Çıkarılma Payının Şirketin Serbest Özkaynaklarından Ödenmesi

Çıkarılma payının şirketin serbest öz kaynaklarından karşılanması halinde, şirketin sermaye azaltılmasına gerek bulunmamaktadır. Serbest özkaynaklardan ödeme yapılması daha çok, diğer pay sahiplerinin çıkarılan ortağın payını satın alamamaları durumunda veyahut da şirkete yabancı ortak girmesi istenmemesi halinde başvurulmaktadır.

Şirketin serbest öz kaynaklarından ödeme yapılabilmesi için şirketin çıkarılan ortağın payını iktisap etmesi gerekmektedir.³²⁸ Şirketin kendi paylarını iktisabı ise TTK'nın 379. maddesinde düzenlenmiştir. Şirket, çıkarılan ortağın payını TTK m.379 maddesindeki sınırlar dahilinde, serbestçe tasarruf edilebilir aktiflerinin bulunması halinde iktisap edebilecektir. Ayrıca TTK m.382'de, şirketin kendi payını iktisabında TTK m.379'daki sınırlamaların aranmayacağı haller düzenlenmiş olup, konu bağlamında ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

³²⁵ Şahin, s. 443.

³²⁶ Şahin, s. 418.

³²⁷ İlbasmış Hızlısoy, s. 314; Eren, s. 148.

³²⁸ Şahin, s. 385.

3.6.1.1 Şirketin Esas veya Çıkarılmış Sermayesinin Onda Biri Kadarını İktisap Etmesi

TTK m.379'a göre ilk koşul, şirketin esas veya çıkarılmış sermayesinin onda birini aşan veya bir işlem sonunda aşacak olan miktardan fazlasını iktisap edemeyeceği düzenlenmiştir(TTK m.379/1). Buna göre şirket, en fazla esas veya çıkarılmış sermayesinin onda biri kadarını kendi adına iktisap edebilecektir. Şirketin esas veya çıkarılmış sermayenin onda biri kadarını iktisap etmesi kanuna dayalı bir iktisap olup, geçici iktisaptan farklıdır. Geçici iktisap halinde şirket, payları mümkün olur olmaz veya iktisap tarihinden en geç 3 yıl içerisinde elden çıkarma zorunluluğu vardır. Eğer paylar elden çıkarılamazsa yönetim kurulunun sermaye azaltılmasına giderek payları itfa etmesi gerekir. Ancak şirket kanunda ön görülen %10 oranıyla çıkarılan ortağın paylarını iktisap ettiği takdirde payları elden çıkarma zorunluluğu yoktur.

Dava açan azınlığın tam anlamıyla %10 oranıyla dava açması halinde herhangi bir problem olmayacaktır. Ancak davacı azınlığın paylarının %10 aşması halinde, %10'luk kısmın şirket tarafından TTK m.379'a dayanarak iktisap edilirken, %10'u aşan kısım bu hüküm kapsamında iktisap edilemeyecektir. Aşan kısmın şirket tarafından TTK m.382'ye göre geçici olarak iktisap edilip edilemeyeceği doktrinde tartışılmıştır. *Erdem*'e göre, şirketin kendi paylarını iktisabının istisnalarını düzenleyen TTK m.382 maddesinin c bendindeki istisna gereğince, burada kanundan doğan bir satın alma yükümlülüğü vardır.³²⁹ Şirket, kanunda düzenlenen %10'luk sınırı geçse dahi çıkarılan ortağın payını iktisap edebilecektir. Yazarın görüşü şirketin sınırlamaya bağlı olmadan iktisap edebileceği yönünde olsa da, mahkemenin kanuni sınırlar(%10) çerçevesinde şirketin çıkarılan ortağın payının iktisabına da verebileceğini belirtmektedir. Bu halde %10'luk oranı aşan kısım için ise TTK m. 384-385 gereğince geçici olarak iktisap edebileceğini, payları kanunda öngörülen sürelerde elden çıkaramazsa itfa etmesi gerektiğini de ifade etmiştir.

Şahin'e göre ise, TTK m.382'nin a bendinde yer alan esas veya çıkarılmış sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümlerin uygulanması kapsamında şirket %10'luk sınırı aşan

³²⁹ Erdem, s. 278; Aynı görüşte Bkz. Oruç, s. 229, Erdem s. 268; Tekinalp/Poroy/Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku, C.I s. 599; Çapa Mehmet Sadık; "6102 TTK'na göre Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi", Kasım 2013, s. 117-118; Tekinalp Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 115.

payları iktisap edebilecektir.³³⁰ Sermaye azaltılmasına ilişkin hükümlerin uygulanması sonucunda %10'u aşan paylar itfa edilebilecektir. Yazara göre, şirketin %10'u aşan payları başkası hesabına iktisap etmesi halinde de yasal sınır uygulanmayacaktır.³³¹ Bu durumda şirket, sermaye azaltılmasına gerek kalmaksızın kendi adına ancak başkaları hesabına tasarrufta bulunarak payları 3. Kişilere veyahut da diğer pay sahiplerine sayabilecektir.

İlbasmış Hızlısoy ise, anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında, davacı ortağın çıkarılmasına ilişkin kararın TTK m.382/1-c bendindeki istisna kapsamında olmadığını savunmuştur.³³² Yazara göre burada kanuna dayalı bir satın alma yükümlülüğü söz konusu olmayıp, mahkeme kararına dayalı bir satın alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Yazar, halka açık anonim şirketlerin kendi paylarını iktisabını SerPK hükümleri çerçevesinde yapılacağından bunu ayırık tutarak, halka kapalı anonim şirketlerde şirketin, TTK m.379 vd. hükümler çerçevesinde iktisap yapabileceğini ileri sürmüştür.

Kanaatimizce de şirket, TTK m.379'a düzenlenen sınırlar dahilinde %10'luk kısmını iktisap edebilecek, %10'luk oranı aşan kısmını ise TTK m.382/1-a gereğince sermaye azaltımına bağlı olarak geçici olarak iktisap edebilecektir.

3.6.1.2 Genel Kurulun Yönetim Kurulunu Yetkilendirmesi Haklı Sebeple Feshi Davası Kapsamında Aranacak Mıdır?

Şirketin kendi paylarını iktisap etmesinde doktrinde tartışılan bir diğer husus, TTK m.379'da düzenlenen, şirketin kendi payını iktisap için genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirmesinin anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında aranıp aranmayacağıdır. TTK m.379/2'ye göre pay alımı konusunda genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirmesi gerekmektedir. Bu koşula göre genel kurul yönetim kurulunu en fazla beş yıl için yetkili kılabilir ve yetki verirken de iktisap veya rehin olarak kabul edilecek payların itibarî değer sayıları belirtilerek toplam itibarî değerleriyle söz konusu edilecek paylara ödenebilecek bedelin alt ve üst sınırı gösterecektir. Yönetim kurulunda her izin talebinde kanuni şartların gerçekleştiğini

³³⁰ Şahin, s. 388.

³³¹ Şahin, s. 388; Aynı yönde Bkz. İlbasmış Hızlısoy, s. 254.

³³² İlbasmış Hızlısoy, s. 256.

belirtecektir. Fakat haklı sebeple fesih davasında genel kurulun karar almasını sağlamak mümkün olmayabilir, duruma uygun da düşmeyebilir.

Doktrinde bazı yazarlar, mahkemenin çıkarılan ortağın payının şirket tarafından devralınacağına ilişkin karar vermesinin, ortaklığa bir zorunluluk getirdiği ve genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirme kararının yerine geçtiğini ileri sürmüşlerdir.³³³ Aksi görüşe göre ise, genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirmesi gerekmektedir.³³⁴

Kanaatimizce, anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirme için karar alınmasını beklemek duruma uygun düşmeyecektir. Mahkeme kararı, genel kurulun yönetim kurulunu yetkilendirmesi kararı yerine geçecektir.

3.6.1.3 Serbestçe Tasarruf Edilebilir Öz Kaynağın Bulunması Gerekliliği

TTK m.379/3’de öngörülen bir diğer koşul ise, şirketin ancak tasarruf edilebilir serbest öz kaynaklarının bulunması halinde kendi payını iktisap edebilmesidir.³³⁵ Buna göre, iktisap edilecek payların bedelleri düşüldükten sonra, kalan şirket net aktif, en az esas veya çıkarılmış sermaye ile kanun ve esas sözleşme uyarınca dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerin toplamı kadar olmak zorundadır. Kanun “net aktif” ile, esas sözleşmesel ve olağanüstü yedek akçeler ile kanunî yedek akçelerin kullanılabilir bölümü ve geçen yıllardan aktarılan kâr’ı ifade etmektedir.³³⁶ Ayrılma akçesi tüm net aktiflerden değil, ortaklığın serbestçe tasarruf edebileceği kısımdan ödenebilecektir.³³⁷ Bu koşul esasen doğrudan sermayenin korunması ilkesi ile ilgilidir. Nitekim şirket serbestçe tasarruf edebileceği varlığından değil de, esas sermayesinden pay bedellerini ödemesi halinde, bu sermayenin iadesi anlamına gelecektir.³³⁸ Ayrıca alacaklıların teminatı olan öz sermaye korunmamış olacaktır.

³³³ İlbasmış Hızlısoy, s. 257; Şahin, s. 389.

³³⁴ Sümer Ayşe, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2010, C. XXVIII, S. 1, s. 177.

³³⁵ Çapa Mehmet Sadık, “Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi”, s. 150.

³³⁶ Eren, s. 175; Ayrıca Bkz. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçeleri m.379/3; “İktisap edilecek hisse senetlerinin bedeli şirketin net aktifinden ödenebilir. Net aktif şirket sermayesini aşan malvarlığı değeridir. “Kanun ve esas sözleşme uyarınca dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçeler” ibaresiyle şirketin iradesiyle ayrılmış bulunan, esas sözleşmesel ve olağanüstü yedek akçeler ile kanunî yedek akçelerin kullanılabilir bölümü ve geçen yıllardan aktarılan kâr kastedilmiştir”.

³³⁷ Şahin, s. 390.

³³⁸ Pulaşlı Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. II, B. 3, Ankara 2018, s. 1783.

Çıkarılma payının yedek akçelerden ödenebilmesi ise yine ortaklığın bunlar üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesine bağlıdır. Bilindiği üzere kullanım serbestisi veya tahsis edildikleri amaca göre yedek akçeler; genel amaca bağlı yedek akçeler ve belirli amaca bağlı yedek akçeler olarak ayrılmaktadır.³³⁹ Genel amaca bağlı yedek akçeler, herhangi bir ihtiyaç halinde kullanıma ayrılmış ihtiyari ve olağanüstü yedek akçelerdir. İhtiyari ve olağanüstü yedek akçelerinde esas sözleşme veya genel kurul kararıyla belirli bir amaca özgülenmeleri mümkündür. Ancak bu şekilde bir belirleme yoksa TTK m.523 çerçevesinde genel amaçlar doğrultusunda kullanılabilirler. Eğer serbest yedek akçelerin kullanımı belirli bir amaca özgülenmişse, çıkarılan ortağın payının ödenmesinde kullanılması mümkün değildir.³⁴⁰

Belirli amaca bağlı yedek akçeler kapsamında kanuni yedek akçeler değerlendirilebilecektir. Kanunu yedek akçeler TTK m.519'a göre olağan veya olağanüstü yedek akçelerden ancak esas sermayenin yarısını aşmadığı takdirde ancak kanunda sayılan haller çerçevesinde kullanılabilirler.³⁴¹ Kanunda anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında yedek akçelerin kullanılmasına ilişkin bir düzenleme olmadığından, kanuni akçelerden çıkarılan ortağın pay bedeli ödenemeyecektir.

Mahkemece hüküm verilirken şirketin serbest öz kaynağının bulunduğu gözetilerek şirket tarafından ödemeye hükmedilmelidir. Zira şirketin, diğer pay sahiplerinin, alacaklıların ve diğer ilgililerin de menfaatleri gözetilmesi gerekir. Aynı şekilde davacı azınlığında payının gerçek değerini alabilmesi gerekir. Aksi halde kabul edilebilir ve duruma uygun bir çözüm teşkil etmeyecektir. Şirketin serbest öz kaynağının bulunup bulunmadığı, Mahkemece atanan bilirkişi tarafından tespit edilmesi hakkaniyete uygun olacaktır.³⁴²

3.6.1.4 Pay Bedelleri Ödenmiş Olan Payların İktisap Edilebilmesi

Bir diğer koşul ise, TTK m.379/4'de şirket tarafından iktisabın, ödemenin yalnızca bedellerinin tümü ödenmiş paylar için yapılabileceğidir. Aksi halde sermayenin

³³⁹ Çağırğan Tuncer Senar/Ulusoy Yasin, “Yedek Akçeler”, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, C. 19, S.2017, s. 1980.

³⁴⁰ Şahin, s. 391.

³⁴¹ Çağırğan Tuncer/Ulusoy, s. 1981.

³⁴² Eren, s. 177; Şahin, s. 412

korunması ilkesine aykırılık teşkil eder.³⁴³ Şirketin kendi paylarını iktisabı, bir anlamda pay sahiplerinin şirkete getirmiş oldukları kaynakların onlara iadesi anlamına gelmektedir.³⁴⁴ Henüz sermaye borcunu dahi yerine getirmeyen bir ortağa şirketin varlıklarından ödeme yapılması düşünülemez. Nitekim bu durumda şirketin ödenmemiş bir payı iktisap etmesi ile kendi kendine borçlu hale geleceği alacaklı ile borçlu sıfatının birleşeceği ve sermayenin karşılıksız kalması söz konusu olacaktır.³⁴⁵

3.6.1.5 Pay İktisabı İçin Yedek Akçe Ayrılması Gerekip Gerekmediği Sorunu

TTK m.520'ye göre, şirketin kendi paylarını iktisap etmesi halinde, iktisap değerini karşılayan yedek akçe ayırması gerekmektedir. Doktrinde TTK m.520'ye göre yedek akçe ayrılmasının, şirketin kendi payını iktisap edebilmesinin bir koşulu olup olmadığı tartışılmıştır. Doktrinde bir görüşe göre, yedek akçe ayrılmasının şirketin kendi payını iktisap edebilmesinin bir şartı değildir.³⁴⁶ Aksi görüşe göre ise, yedek akçe ayrılmasının şirketin kendi payını iktisap etmesinin bir koşulu değil, ancak sonucudur.³⁴⁷ Bu görüşe göre, TTK m.520'nin lafzına bakıldığında da, şirketin kendi payını edinmesi halinde yedek akçe ayrılmasının düzenlendiği, şirketin kendi payını edinebilmesi için düzenlenmediğinin anlaşıldığını ifade etmiştir. Aynı gerekçelerle kanaatimizce de yedek akçe ayrılması, şirketin kendi payını iktisabı için öngörülen koşullardan değildir.

3.6.2 Sermaye Azaltılması

Çıkarılan ortağın paylarının diğer ortaklarca veya üçüncü kişiler tarafından alınmasının mümkün olmadığı hallerde, şirket tarafından TTK m.379'a göre %10'undan fazlasının iktisap edilmesi gereken hallerde ve çıkarılan ortağın payının serbest öz kaynaklardan ödenememesi hallerinde esas sermayenin azaltılması gerekir.³⁴⁸ Esas sermaye azaltımı neticesinde serbest kalan sermaye miktarı ile

³⁴³ Sevi Ali Murat, "Anonim Ortaklığın Kendi Payını Devralması Üzerine Bir İnceleme" Yayıncı: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Haziran 2003, C. 22, S. 1, s. 242.

³⁴⁴ Yüce Aydın Alber, Köroğlu Emre, "Anonim Şirketin Kendi Paylarını İktisabında Ödenmemiş Sermaye Borcunun Durumu", AHBVÜ-HFD, C. XXVI, 2022, S. 2, s. 239.

³⁴⁵ Şahin, s. 392.

³⁴⁶ Atakan Murat Can, "Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisabının Hukuki Sonuçları", İnÜHFD, 2021, s. 376.

³⁴⁷ Aksu Özkan Raziye, "Kendi Paylarını İktisap Eden Anonim Şirketlerde Yedek Akçe Ayırma Uygulamasının Bir Değerlendirmesi", MÜFHAD, C. 27, S. 1, s. 759.

³⁴⁸ Şahin, s. 395.

ıkarılmasına karar verilen pay sahibinin payının gerçek değeri denir.³⁴⁹ Esas sermayenin azaltılmasının, alacaklıların korunması gereken haklarına zarar vermemesi için kanunda sermaye azaltımına ilişkin düzenlenen hükümlere göre yapılmalıdır.

3.6.2.1 Kurucu Sermaye Azaltılması

Esas sermaye azaltılması, kurucu sermaye azaltılması ve açıklayıcı sermaye azaltılması olarak ikiye ayrılmaktadır. Açıklayıcı sermaye azaltılmasında, sermaye faaliyet zararı nedeniyle kaybedildiğinden, pay sahiplerine herhangi bir ödeme yapılmaksızın, sermaye şirketin gerçekteki malvarlığı durumunu yansıtacak hale getirilmektedir.³⁵⁰ Kurucu sermaye azaltımında ise, anonim şirket pay sahiplerine esas sermayesinin bir kısmını geri dağıtmaktadır.³⁵¹ Dolayısıyla kurucu sermaye azaltılması sermayenin iadesi yasağının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Anonim şirketin haklı sebeple fesih davasında kapsamında da ortağa payının değeri ödeneceğinden şirket tarafından kurucu sermaye azaltılması yolunu tercih edebilecektir.

3.6.2.2 Payların İtfa Edilmesi

Kurucu sermaye azaltılması payların nominal değerinin düşürülmesi veyahut da pay sayısının azaltılması ile yapılır. Pay sayısının azaltılması ise payların birleştirilmesi veya payların itfa edilmesi ile yapılabilmektedir. Anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında yalnızca davacı pay sahibinin çıkarılması söz konusu olduğundan sadece onun payının itfa edilmesi yoluna gidilecektir. Payların itfa edilmesi ticaret siciline sermaye azaltılmasına ilişkin kararın tescili ile birlikte payların yok edilmesi, pay sahipliğinin sona ermesi sonucunu meydana getirir.³⁵² Mahkeme tarafından davacı pay sahibinin çıkarılmasına dair kararın kesinleşmesiyle pay sahipliği sıfatı sona

³⁴⁹ şahin, s. 395.

³⁵⁰ Aydın, s. 201; Açıklayıcı sermaye azaltılması; şirket aktiflerinin borçları karşılamaya yetmemesine rağmen aktiflerinin esas veya çıkarılmış sermaye rakamının altına düşmemiş olması halinde bir diğer ifadeyle sermaye kaybı halinde uygulanmaktadır. Bu azaltılması trnce pay bedellerinin iadesi söz konusu olmamaktadır. Burada şirket aktiflerini azaltan veya şirket pasiflerini artıran bir durum söz konusu değildir. Ortaklıkta zarar nedeniyle sermaye azalması fiilen gerçekleşmiştir. Ortaklığın malvarlığı bu durumda sadece fiili duruma uygun hale getirilmektedir. Bu durumda gerçek bir sermaye kaybı, bir diğer ifadeyle bilanço aktifindeki zararın yedek akçelerle karşılanamaması söz konusudur.

³⁵¹ Aydın, s. 201; Demir Koray, zel Esas Sözleşme Değişiklikleri: şarta Bağlı Sermaye Artırımı ve Esas Sermayenin Azaltılması (TTK m. 463-475), Ocak 2020, s. 106.

³⁵² şahin, s. 397.

erdiğinden payın itfasına ilişkin, davacı pay sahibinin rızasının alınmasına da gerek yoktur.

3.6.2.3 Esas Sermayenin Asgari Sınırı

TTK m.332/1’de anonim şirketlerde esas sermayenin, 250.000TL’den aşağı olamayacağı düzenlenmiştir. Çıkarılma payının ödenebilmesi için şirket tarafından sermaye azaltılmasına gidilmesi halinde, esas sermayenin altına düşecek şekilde sermaye azaltılmasına kanun hükmü gereği gidilemeyecektir. Aynı zamanda esas sermayenin azaltılması durumunda, şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak şekilde şirket aktifi belirlenmediği halde de, sermaye azaltılmasına gidilemeyecektir. Esas sözleşmedeki sermaye miktarı değiştiğinden bu aynı zamanda esas sözleşmede değişiklik yapılması anlamına gelmekte ve ona ilişkin hükümlere de uyulması gerekmektedir.

3.6.3 Şarta Bağlı Fesih Kararının Verilip Verilemeyeceği

Mahkemece davacı ortağın çıkarılmasına karar verildiğinde, payların belirli sürede satın alınmaması durumunda, şirketin feshine karar verebilmesinin mümkün olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır. Doktrinde bir görüş, çıkarılan ortağın payının satın alınması için belirli bir süre verilmesinin, payların satın alınması için çoğunluk üzerinde baskı oluşacağını ve bu yolla şirketin fesih ihtimalinden kurtulabileceğini ileri sürmüştür.³⁵³ Aksi görüşe göre ise, hukukumuzda şarta bağlı hüküm vermenin mümkün olmayacağını ileri sürülmüştür.³⁵⁴ Kanaatimizce de şarta bağlı hüküm verilmesi mümkün değildir.

3.7. Çıkarılma Payı Bakımından Gerçek Değerin Esas Alınması Zorunluluğu

3.7.1. Gerçek Değer Kavramı

Davacı pay sahibi çıkarılma kararı ile pay sahipliğini ve payın ona sağladığı hakları kaybetmektedir. Gerçek değer ile davacı pay sahibinin bu kayıpları bir anlamda ekonomik olarak denkleştirilmeye çalışılmıştır.³⁵⁵ Gerçek değer kavramına ilişkin

³⁵³ Semerci Vuraloğlu, s. 109.

³⁵⁴ Tekinalp, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları”, s. 220; Şahin, s. 425; İlbasmış Hızlısoy, s. 250.

³⁵⁵ Özdamar Emine, “Ayrılma Akçesinin Hesaplanması Bakımından Gerçek Değer Kavramı”, s. 145.

anonim şirkette haklı sebeple feshi düzenleyen 531. maddesinde “*paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerleri*” denilerek gerçek değerden bahsedilmiştir. Fakat ne kanun maddesinde ne de gerekçesinde “gerçek değer” tanımlaması ve nasıl hesaplanacağına dair bir yöntem belirtilmemiştir. Esasında kanun maddesinde tanım yapılmaması gerçek değer kavramına ilişkin sınırlandırmanın önüne geçmektedir.

6102 sayılı TTK’ya bakıldığında, çeşitli maddelerinde şirket paylarının gerçek değerinden bahsedildiği görülmektedir.³⁵⁶ Örneğin birleşmeye katılan şirket ortaklarına devralan şirketteki pay ve ortaklık hakkının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi alabileceği seçimlik hak olarak düzenlenmiştir. Madde gerekçesine bakıldığında “*Gerçek değer*” ise, tanımlanmayıp uygulamaya bırakılmıştır. Ancak gerçek değer hesaplanmasında “*yaşayan bir şirket*”in esas alınması *ratio legis gereğidir*” denilmiştir.

TTK’nın 493. madde gerekçesinde ise gerçek değer, “*tasfiye değerinin üstündedir. Çünkü yaşayan bir şirketin değeridir*” ve TTK m. 641. madde gerekçesinde ise “*ibarenin en azından bilanço değerini ifade ettiği*” belirtilmiştir. Kanaatimizce de payın gerçek değerine, pay değerine etki eden diğer unsurlarında hesaba katılarak, yaşayan şirketin değerinden davacı ortağın payına isabet eden değer bulunmak suretiyle erişilebilecektir. Nitekim gerçek değer, bir şirketin varlıklar, karşılık durumu, dağıtılan kar payları, sermaye yapısı gibi çeşitli unsurların belirlediği değerdir. Gerçek değer hesabında gelecek dönemde elde edilecek kazançlarla şirketin gelecekteki risklerini hesaplanması iki temel konudur. TTK m.493/1’in gerekçesine göre de gerçek değer tasfiye değerinin üzerindedir.

Uygulama ile şekillenmesi beklenen “gerçek değer” hususunda yargı kararlarında da bir birlik olduğunu söylemek mümkün değildir. Muhasebe ilkelerine göre ise gerçek değer “*bir varlığın mevcut bilgilere göre olması gereken değeri*” ifade etmektedir.³⁵⁷

Yargıtay kararlarına bakıldığında, yalnızca bilanço kayıtlarından yola çıkılarak yapılan hesaplamaların bozma sebebi yapıldığı görülmektedir.³⁵⁸ Yine payları borsada

³⁵⁶ Bkz. 6102 sayılı TTK m. 202/2, m.208, m.531, m. 596, m.597, m.636/3, m.641, m.140, m.141.

³⁵⁷ Tekin İsa, “Limited Şirketten Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasında Ayrılma Akçesinin Gerçek Değerinin Tespiti ve Bir Uygulama”, Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 13, Haziran 2018, s. 36.

³⁵⁸ Yarg. 11. HD.’nin 4.10.2017 tarihli, 2016/2571E. ve 2017/5023K. sayılı kararında “6102 sayılı TTK 641/1 maddesi hükmü “Ortak şirketten ayrıldığı takdirde, esas sermaye payının gerçek değerine uyan ayrılma akçesini istem hakkını haizdir.” gereğince ortaklıktan çıkma payının, şirketin karar tarihine en yakın tarihteki mal varlığının gerçek değeri saptanarak buna göre belirlenmesi gerekirken, şirketin

işlem gören şirketlerde payların değerinin borsadaki değerine eşit olduğu ileri sürülmektedir.³⁵⁹ İkinci görüş, borsa değeri şirket malvarlığında herhangi bir değişme olmadan da borsadaki piyasa şartları veya spekülasyon sebepleriyle geçici bir süre için gerçek değerden daha yüksek olabileceği veya daha düşük olabileceği için bu değer hakkaniyete uygun ise esas alınabilecektir.³⁶⁰ TTK m.202’de de bu husus ifade edilmiştir.

3.7.2. Esas Sözleşme İle Farklı Bir Değer Belirlenme Usulünün Seçilip Seçilemeyeceği Sorunu

Şirketin esas sözleşmesinde gerçek değerden farklı bir değer belirlenip belirlenemeyeceği de değerlendirilmelidir. Doktrinde bazı yazarlar TTK m.340’daki emredici hükümler ilkesi ve TTK m. 531’de azınlığın korunması yönündeki amacını gerekçe göstermek suretiyle, esas sözleşmede gerçek değer dışında bir hesaplama ölçüsünün öngörülelemeyeceğini, şirketin işleyişinin de korunması gerektiğini savunmaktadır.³⁶¹ Diğer bir görüş ise, yalnızca gerçek değere eşit veya bunun üstünde bir değerden elde edilmesi sonucunu doğuran bir değerlendirme yöntemi veya değer ölçüsünün öngörülebileceği yönündedir.³⁶² Bu durumda esas sözleşmede düzenlenen pay değeri ile payın gerçek değerinin karşılaştırılması gerekecektir. Aynı yönde bir diğer görüş ise, gerçek değeri sağlayabilecek basit, hızlı ve düşük maliyetli bir değerlemenin, esas sözleşmeye konulacak hesaplama yöntemi ile ilgili hükümlerle de sağlanabileceğini savunulmaktadır.³⁶³

defter kayıtlarına göre bilanço esas değeri üzerinden davacı hissesine isabet eden miktarı belirleyen bilirkişi raporuna itibar edilerek, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.” şeklinde karar verilmiştir. Aynı yönde Bkz. Yarg. 11. HD.’nin 11.10.2018 tarihli 2016/12350E. ve 2018/6242K. sayılı kararında “Dairemizin yerleşmiş içtihatlarına göre ortaklıktan çıkarılmasına karar verilen ortağın payının, karar tarihine en yakın tarihteki şirket aktif rayiç değerinin belirlenerek hesaplanması gerekir. Oysa somut olayda, davalı şirketin bilanço verilerine göre şirketin 31.03.2011 tarihi itibarıyla kaydi değerlerden raporlanan öz kaynakları toplamının, aynı tarih itibarıyla 1500 paya bölünmüş davalı şirkette yine kaydi değerler üzerinden olmak üzere pay başına hesaplanan öz kaynak tutarı bulunarak, bu tutar davacının pay adedi ile çarpılmak sureti ile dava tarihi olan 23.03.2011 tarihine en yakın tarih esas alınmak sureti ile yapılmıştır. Bu durumda, mahkemece, konusunda uzman bilirkişi heyeti oluşturulup davacının ayrılma payının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek (reel) değerinin tespiti ile oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle yetersiz bilirkişi raporuna itibar edilerek karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” .

³⁵⁹ Erdem s. 275.

³⁶⁰ İlbasmış Hızlısoy, s. 266; Şahin, s. 463.

³⁶¹ Erdem, s. 273; Ayan s. 2250, İlbasmış Hızlısoy, s. 270; Yıldırım, s. 267.

³⁶² Şahin, s. 465-466; Eren, s. 110.

³⁶³ İlbasmış Hızlısoy, s. 271.

Doktrinde, dava sırasında davacı pay sahibi ve davalı şirketin ödenecek pay değerlerinin belirlenmesinde esas alınacak ilkelerle ilgili olarak anlaşma yapabilmeleri mümkün olduğu belirtilmiştir.³⁶⁴ Hatta dava sırasında davanın taraflarının gerçek değerden daha düşük bir değer ödenmesi konusunda anlaşabilecekleri ileri sürülmüştür.³⁶⁵

Kanaatimizce, TTK'daki emredici hükümler ilkesi ve TTK madde 531'in düzenleniş amacı nedeniyle, esas sözleşmede gerçek değerın ödenmesini engelleyecek bir düzenleme yapılamayacaktır.

3.8. Gerçek Değerin Esas Sermaye Payından Farkı

TTK'dan yola çıkılarak mahkemenin öncelikle şirket değerini hesaplanmasını, sonrasında bu şirket değerinden ortağın hissesine düşen değeri hesaplaması gerekmektedir.³⁶⁶ Ancak sadece bu oranlama işlemi gerçek değeri yansıtmamakta, aynı zamanda payın değerine etki edebilecek hak ve yükümlülüklerinde değer hesabında dikkate alınması gerekmektedir.³⁶⁷ Aynı zamanda çıkarılma payının gerçek değerinin, karar tarihine en yakın tarih esas alınarak hesaplanması gerekmektedir.³⁶⁸

Bu durumda ilk olarak esas sermaye payı ile payın gerçek değeri arasındaki bağlantıyı incelemek gerekir. Bilindiği üzere anonim şirkette esas sermaye payı genellikle şirketin kuruluşu haricinde şirket varlığına denk olmaz. Esas sermaye payı nitelik olarak gayri maddi bir varlığı teşkil eder. Esas sermaye payı ortaklara bazı kişisel ve mali haklar sağlamaktadır. Şirket malvarlığı ile pay arasındaki ilişki, esas sermaye payı ile sermaye payı arasındaki ilişkiyle orantılıdır. Böylece esas sermaye payının, ortak sıfatından kaynaklanan hak ve yükümlülüklerin vücut bulmasına değil, sadece payın ölçüsünün belirlenmesine hizmet edeceği sonucuna varılmaktadır.³⁶⁹ Şirketin esas sermaye payını iyi yönetmesi halinde çıkarılma paylarının değeri de o oranda artmış olacaktır. Dolayısıyla esas sermaye yalnızca ölçüt olarak kullanılacaktır. Buna göre tespit edilen değer esas sermaye payının gerçek değerine uygun olmalıdır.³⁷⁰

³⁶⁴ Erdem, s. 277.

³⁶⁵ Şahin, s. 464.

³⁶⁶ Eren, s. 117.

³⁶⁷ Eren, s. 147.

³⁶⁸ Yıldırım, s. 268.

³⁶⁹ Tekin, s. 34.

³⁷⁰ Tekin, s. 34.

3.9. Payın Gerçek Değerinin Hesaplanma Zamanı ve Diğer Değer Kavramları

Çıkarılma payı, mahkeme tarafından belirlenecektir. TTK m.531’de mahkemenin davacı pay sahiplerine paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerinin hesaplanması suretiyle çıkarılmalarına karar verebileceği düzenlenmiştir. Mahkeme davacı ortağın çıkarılması yönünde hüküm kuracağını takdirde öncelikle davacının payının gerçek değerini hesaplamalıdır. Dolayısıyla mahkemenin ortağın payının gerçek değerini hesaplamadan yalnızca ortaklıktan çıkarılmasına hükmetmesi mümkün olmayacaktır. Çıkarılma payının mahkeme kararı ile muaccel olduğundan yargılama sona ermeden payın değerinin hesaplanması gerektiği ortadadır.

Gerçek değer, mahkemece atanacak bilirkişilerin incelemesiyle tespit edilecektir.³⁷¹Bilirkişi incelemesi karar tarihine yakın tarihte yapılmalıdır.³⁷² Mahkemece tespit edilecek payın karar tarihine en yakın gerçek değeri yargılama sırasında son alınan bilirkişi raporunda tespit edilen değer olacaktır.³⁷³ Kanundaki karar tarihine en yakın değer esas alınacağına ilişkin düzenlemeyle, esasında dava süresince şirketin değerindeki gelişmelerin de dikkate alınması, şirkette meydana gelecek kar artışından davacı pay sahibinin mahrum bırakılmaması amaçlanmaktadır.³⁷⁴Ancak bunun tam aksine, davacı pay sahiplerinin şirkette meydana gelen azalmadan da etkilenme olasılığı da vardır.³⁷⁵Ayrıca karar tarihine en yakın değer esas alınması durumunda, çoğunluğun kasten şirketin değerini dolayısıyla davacı azınlığa düşecek meblağı da düşürme eylemleri söz konusu olabilecektir.³⁷⁶Çoğunluğun yargılama sırasındaki kötü niyetli eylemleri, mahkemece verilecek ihtiyati tedbir kararıyla önlenmelidir. Herhangi bir kasti eylemi söz konusu olmaksızın şirket değerinde azalma meydana gelir ise, davacı ortağında bu azalmaya katlanması gerekmektedir. Nitekim dava sonuçlanıncaya, karar kesinleşinceye dek hala şirket ortağı olarak kalmaya devam edecektir.

³⁷¹ Erdem s. 274; Şahin s. 462-474.

³⁷² İlbasmış Hızlısoy, s. 267; Şahin, s. 474; Erdem, s. 277.

³⁷³ Yıldırım, s. 266.

³⁷⁴ Akın İrfan, Köroğlu Anıl, “Ayrılma Akçesinin Hesaplanması Bakımından Anonim Şirketin Feshi Davası ile Sorumluluk Davası Arasındaki İlişkinin Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi”, AHBVÜ-HFD, 2022, C. 26, S. 3, s. 65.

³⁷⁵ Kendigelen Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Mayıs 2016, s. 435.

³⁷⁶ Erdem, s. 277; Kendigelen, İlk tespitler, s. 435.

Gerçek değer hesabında çıkarılmaya ilişkin bilançonun dava tarihinde hazırlanmasını, gerçek değer tespiti söz konusu bilanço çerçevesinde yargılamanın son aşamasında yapılması gerektiğini ileri süren yazarlar da vardır.³⁷⁷

Esasında mahkemenin haklı sebebi saptadıktan sonra çözüm yoluna gitmesi gerekir. Ancak yargılamanın başında genellikle bilirkişi atanıp şirketin borca batık olmadığı kanaatine varıldıktan sonra, bir yandan haklı sebebin mevcudiyeti araştırılırken diğer yandan da şirketin değerinin hesaplanmaya çalışıldığı görülmektedir. Mahkemeler genellikle usul ekonomisi ilkesi gereğince bu şekilde bir yol izlemeyi tercih etmektedir. Ancak yargılamada çıkarılma payının gerçek değerinin tespiti ciddi problem teşkil etmektedir. Zira, ilk derece yargılamasının bitmesinin akabinde taraflardan birinin veyahut da ikisinin başvurusu üzerine dosya İstinaf mahkemesine ve akabinde temyiz başvurusu ile Yargıtay’a intikal etmektedir. Bu durumda şirketin değeri ve dolayısıyla çıkarılma payının değeri, ilk derece mahkemesinde hesaplanan değer olacaktır. Ancak arada geçen süre zarfında, şüphesiz kanunda öngörülen “karar tarihine en yakın değer” den uzaklaşılacaktır. Bu durumda İstinaf mahkemesinde hatta Yargıtay’ın da bilirkişi raporu alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar İstinaf mahkemesi bilirkişi raporu alabilirse de, Yargıtay’ın delil toplama gibi bir misyonu bulunmamaktadır. Bu durumun ivedilikle kanun koyucu tarafından çözülmesi gerekmektedir. Aksi takdirde azınlığın dava açmasında hukuki yararı kalmayacak, payının gerçek değerini de alamaması söz konusu olacaktır.

Yukarıda ifade edildiği üzere, esasında kanunda geçen “karar tarihine en yakın değer” ifadesi şirketin dava sürecinde değerinin artacağı ve azınlığında bundan yararlanması için öngörülmüştür. Bunun temelinde dava açıldığında dava açan ortağın hala şirketteki statüsünü koruması yatmaktadır. Ancak, dava sürecinde şirketin değerinin de azalma ihtimali de vardır. Doktrinde burada bir kanun boşluğu olduğu dava sırasında çoğunluk tarafından şirket malvarlığı kasten azaltmaya yönelik eylemler gerçekleştirilirse mahkemenin bunları da dikkate alması gerektiğini, kanun boşluğunu MK m.1/2 deki dürüstlük kuralı çerçevesinde şirketin dava açıldığı tarihteki değeri üzerinden de karar verebileceği bir çözüm önerisi olarak savunulmaktadır.³⁷⁸ Ancak bu görüşe göre hareket edilirse haklı sebeple fesih davasını gören mahkemeden bir de

³⁷⁷ Erdem, s. 277.

³⁷⁸ Ayoğlu, s. 147; Eren, s. 150.

adeta açılmış bir sorumluluk davası varmış gibi bu hususu araştırmasını değerlendirilmesi anlamına gelecektir. Bu da şirket değerlemesinde dahi problem yaşanan yargılamayı daha komplike bir hale getirecektir. Bu gibi durumlarda ortağın sorumluluk davası açması ve iddialarının bu kapsamda ayrı bir davada değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tam da bu noktada mahkemenin dava açan azınlık pay sahibinin haklarını korumak için tedbir kararı verip veremeyeceği meselesi gündeme gelmektedir. Bilindiği üzere limited şirkette haklı sebeple fesih davasında mahkeme azınlık pay sahibinin haklarını korumak adına TTK'nın 638/2. maddesi gereğince tedbirlere hükmedebilmektedir. Doktrinde bu hususta limited şirket ortağı ile anonim şirket ortağı arasında herhangi bir farktan bahsedilemeyeceği her iki dava da dava açan pay sahibinin haklarının korunması gerektiği bu hususta anonim şirketteki haklı sebeple fesih davasında da TTK m. 638/2 c. 2 hükmünün kıyasen uygulanması gerektiği yönündedir.³⁷⁹ Kanaatimizce de bu görüş azınlığın haklarını korumak bakımından elverişli ve hakkaniyetli bir çözüm yoludur.

Konu bağlamında değinilmesi gereken bir diğer husus, payın gerçek değerinin hesaplanmasına ilişkin değerlendirme yaklaşımlarını incelemeden önce, diğer değer kavramlarıdır. Uluslararası Değerlendirme Standartlarında yer alan, inceleme konumuzla ilintili başlıca değer kavramları aşağıda incelenmiştir.

3.9.1. Nominal Değer

Varlığın kağıt üzerindeki değeri olarak ifade edilmektedir.³⁸⁰ Payların şirketin kuruluş veya sermaye artırımını sonucunda oluşan kaydi değerini ifade eder. Şirketin faaliyete başlamasıyla, şirket değerine göre bu nominal değer esasen anlamını yitirir ve muhasebe açısından anlam ifade eder.³⁸¹

³⁷⁹ Ayoğlu, s. 150.

³⁸⁰ Eren, s. 123.

³⁸¹ Eren, s. 123.

3.9.2 Defter Değeri³⁸²

Bir varlığın edinim değerinden birikmiş amortismanlarının düşülmesi halinde elde edilen değeri ifade eder.³⁸³ Dolayısıyla bir şirketin aktif değerlerinden(varlıklarından) pasif değerlerini(borçlarını) çıkarmak suretiyle elde edilen değeri ifade etmektedir. Bulunan değer esasında şirketin öz kaynakları olup TTK m.641/1'deki bilanço değeridir. Enflasyonun yüksek olduğu veyahut ani seyirler kaydettiği ülkelerde kullanılması halinde doğru bir değer tespitine elverişli olmayacaktır.

3.9.3. Tasfiye Değeri³⁸⁴

Şirketin varlıklarının piyasa fiyatına ulaşması beklenmeden³⁸⁵ hemen nakde dönüştürülüp borçları ödendikten sonra elde kalan değerini ifade eder. Ancak haklı sebeple fesih davasında şirket, mahkemece feshe karar verilmemesi halinde faaliyetlerine devam edeceğinden şirketin gelecek yatırımlarının, manevi değerlerinin de dikkate alınması gerekir.³⁸⁶

Şirketin tasfiyesinin kontrollü bir şekilde belirli bir zamana yayılarak yapılması halinde tasfiye işleminden daha fazla bir satış geliri elde edileceği belirtilmiştir.³⁸⁷ Buna göre tasfiye kısa bir zaman dilimi içerisinde yapılırsa, alıcıları zorlama durumu ortaya çıkacak ve daha az satış geliri elde edilecektir.

3.9.4. Pazar Değeri³⁸⁸

Alıcı ve satıcıların beklentileri ve piyasanın genel durumu değer tespitinde etkilidir. Piyasadaki değişken durumlara göre pazar değeri şirketin gerçek değerinden yüksek olabileceği gibi düşük de olabilir.³⁸⁹ Değerlemeye konu şirket borsada işlem gören bir şirket olması halinde, gerçek değer borsadaki değere eşit olduğu kabul edilir.³⁹⁰

³⁸² Tekin, s. 205.

³⁸³ Tekin, s. 205.

³⁸⁴ Tekin, s. 206.

³⁸⁵ Akın İrfan, “Şirket Değerleme Yöntemlerinin Sermaye Şirketlerinde Çıkma, Çıkarılma ve Fesih Davalarına Etkisi”, s. 98.

³⁸⁶ Eren, s. 124.

³⁸⁷ Gözen Mustafa, “Şirket Değerlemesine Kuramsal Açından Genel Bir Bakış”, AEÜSBED, 2019, C. 5, S. 2, s. 202.

³⁸⁸ Tekin, s. 207.

³⁸⁹ Tekin, s. 207.

³⁹⁰ Eren, s. 125.

3.9.5. İşleyen Teşebbüs Değeri³⁹¹

Bir işletmenin malvarlığını ve gelecekteki kazanç beklentisini esas alır. İşletmenin değerleme anında ve sonrasında önceden olduğu gibi devam edeceği varsayılır.³⁹² Buna göre şirketin varlıklar toplamından ibaret olmadığı, gelir elde etme kapasitesinin, parayla ölçülmesi zor olan değerlerinin de dikkate alındığı değeri ifade etmektedir.³⁹³ Yaşayan şirket değeri olarak da ifade edilmektedir.

3.9.6. Yerine Koyma Değeri³⁹⁴

Bir varlığın aynısını veya benzerini elde etmek için katlanılan maliyeti ifade etmektedir.³⁹⁵ Varlığın aynı veya benzerini elde edebilme için güncel teknikler, güncel gereç ve ölçütler kullanılır.

3.9.7. Yatırım Değeri³⁹⁶

Şirketin veya varlığın sahibinin veya gelecekteki sahibinin kazanç, risk beklentileri ve bilgisine göre şirketin veya varlığın değeridir.³⁹⁷

3.9.8. Bilanço Değeri

Şirketin defter ve kayıtlarından yola çıkılarak öz kaynaklarının değerini ifade eder. TTK'nın "istem ve tutar" başlıklı 641'inci maddesinin gerekçesinde bilanço değerinin tanımı yapılmıştır.

3.10. Değerleme Yaklaşımları³⁹⁸

Değerleme yaklaşımları, bir veya daha fazla değerleme yöntemi ile değer belirlenmesine dair işlemi ifade etmektedir.³⁹⁹ Değerleme yöntemi ise, değer belirlemede kullanılan tekniktir. Değerleme yaklaşımlarının değerlendirilecek varlıkla ilişkilendirilerek somut olaya en uygun olanı tercih edilmelidir.

³⁹¹ Tekin, s. 214.

³⁹² Tekin, s. 214.

³⁹³ Eren, s. 127.

³⁹⁴ Tekin, s. 210.

³⁹⁵ Tekin, s. 210.

³⁹⁶ Tekin, s. 210.

³⁹⁷ Tekin, s. 210.

³⁹⁸ Tekin, s. 223.

³⁹⁹ Tekin, s. 223.

Şirket değerlemesi ise, farklı yöntemler ve farklı ölçütler kullanılarak şirketin değerinin tespitine ulaşmak için yapılan işlemleri ifade eder.⁴⁰⁰ Buradaki amacı; şirketin uygun ve makul piyasa değerinin belirlenmesidir.⁴⁰¹ Her bir şirket farklı bir değerlendirmeyi gerektirir. Dolayısıyla her şirket için geçerli tek tip bir değerlendirme metodu bulunmamaktadır. Her şirket, değerine etki eden unsurlarla birlikte kendi özelinde değerlendirilmelidir. Bununla birlikte şirket değerlemesinde TTK'nın 641. maddesi gereğince şirketin bilanço esasına göre değerinin de hesaplanması gerekecektir. Nitekim kanunda şirketin değerinin bu değerden daha düşük bir değer olmayacağı kabul edilmektedir.

Uluslararası değerlendirme standartlarında ise şirketin değeri için “*İşletmenin değeri söz konusu işletmeyi oluşturan münferit varlık ve yükümlülüklerin değerlerinin toplamından farklı olabilir. İşletmenin değerinin işletmede kayıtlı veya kayıtlı olmayan net maddi varlıklar ve tanımlanabilir maddi olmayan varlıkların toplamından büyük olması halinde, fazla değer genellikle işletmenin sürekliliği değeri veya şerefîye olarak nitelendirilir.*”⁴⁰² denilmiştir. Bu tanımda, gerçek değere ulaşabilmek için şirketin durumuna, verilerine uyan bir değerlendirme yönteminin seçilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Gerçek değere ulaşabilmek için bazen tek bir yaklaşıma göre hesap yapılması yeterli olabileceken, bazen de birkaç farklı yaklaşıma göre hesap yapmak gerekebilecektir. Hangi yaklaşıma göre değer tespiti yapılacağına şirketin içinde bulunduğu sektöründe önemi vardır.⁴⁰³ Çalışmamızda değerlendirme yaklaşımlarını temelde dört başlık altında inceleyeceğiz.

3.10.1. Pazar Yaklaşımı⁴⁰⁴

3.10.1.1 Genel Olarak

Bu yaklaşıma göre değer belirlenebilmesi için değerlendirilen varlığın emsallerinin bulunması gerekir. Varlığın değeri belirli standartlar çerçevesinde karşılaştırılabilir

⁴⁰⁰ Eren, s. 21.

⁴⁰¹ Gözen, “Şirket Değerlemesine Kuramsal Açından Genel Bir Bakış”, s. 201.

⁴⁰² Uluslararası Değerlendirme Standartları 2017, “200 İşletmeler ve İşletmedeki Paylar”, s. 69.

⁴⁰³ Akın İrfan, Şirket Değerleme Yöntemlerinin Sermaye Şirketlerinde Çıkma, Çıkarılma ve Fesih Davalarına Etkisi, Ağustos 2020, s. 97.

⁴⁰⁴ Tekin, s. 226.

verilerle ölçülür. Örneğin bu standartlardan bazıları nakit akışları, defter değerlerine ilişkindir.

Pazar yaklaşımı, eldeki verilere uygun benzer veya aynı nitelikteki olanlarla yapılan kıyaslamayla değerin belirlenmesidir.⁴⁰⁵ Uluslararası değerlendirme standartlarında; değerlendirme yapıldığı döneme yakın bir tarihte satılan varlığın olması, satılan bu varlığın değerlendirme konusu ile benzer niteliklere sahip olması, bu varlık hakkında yapılan güncel işlemlerin takip edilebilmesi halinde elverişli bir yöntem olacağı belirtilmiştir.⁴⁰⁶

Pazar yaklaşımında kullanılan temel olarak “karşılaştırılabilir işlemler yöntemi” ile “borsadaki klavuz emsaller yöntemi” kullanılmaktadır. Bilhassa halka açık şirketlerde borsadaki klavuz emsaller yöntemi sıkça kullanılmaktadır.⁴⁰⁷ Bu yöntemde benzer faaliyetleri olan, benzer mali tabloları olan şirketlerin büyüme potansiyellerinin ve risklerinin benzer olacağından hareket edilir.

3.10.1.2 Karşılaştırılabilir İşlemler Yöntemi⁴⁰⁸

Pazardaki aynı veya benzer varlıkların şirketlerin alış satış verilerinin karşılaştırmayla değere ulaşmaktır. Örneğin halka açık şirketlerdeki el değiştirme fiyatı bu yöntemde kullanılabilecek elverişli bir veridir.

Ancak şirketin gelecekteki kazanlarını, risklerini değerlendirmemesi, piyasadaki ani spekülasyonlara göre değerin çok yüksek veya çok düşük çıkabilmesi yönleriyle de eleştirilmektedir.⁴⁰⁹

3.10.1.3 Borsadaki Klavuz Emsaller Yöntemi⁴¹⁰

Borsa işlem gören aynı veya aynı veya benzer nitelikteki varlıkların şirketlerin değerlerinden yararlanılarak yapılan değer tespittir. Bu yöntemde benzer varlıkların borsada nasıl fiyatlandırıldıklarına bakılır.⁴¹¹

⁴⁰⁵ UDS 2017, “105 Değerleme Yaklaşımları ve Yöntemleri”, s. 43.

⁴⁰⁶ UDS 2017, s. 44.

⁴⁰⁷ Tekin İsa, Limited Şirketten Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasında Ayrılma Akçesinin Gerçek Değerinin Tespiti, Önerileri ve Bir Uygulama, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019, s. 313.

⁴⁰⁸ Tekin, s. 227.

⁴⁰⁹ Tekin, s. 229.

⁴¹⁰ Tekin, s. 229.

⁴¹¹ Tekin, s. 230.

3.10.2. Gelir Yaklaşımı⁴¹²

3.10.2.1 Genel Olarak

Nakit akışlarının bulunması ve güvenilir bir şekilde ölçülmesidir. Gelir yaklaşımında beklenti esasına dayalı olarak, şirketin gelecekte elde edeceği gelirlerin bugünkü değeri esas alınarak şirketin değerinin tahmin edilmesidir.⁴¹³ Uluslararası Değerleme Standartlarında gelir yaklaşımı, “gösterge niteliğindeki değerin, gelecekteki nakit akışlarının tek bir cari değere dönüştürülmesi ile belirlenmesini sağlar” şeklinde tanımlanmıştır.⁴¹⁴ Bu yaklaşım ile doğru tespitlere varılabilmesi için şirketin gelecekteki durumuna ilişkin gerçekçi tahminlerin yapılabilmesi, gelir yaratma potansiyeli bulunmalıdır.⁴¹⁵ Tahmin edilebilirliğin güç olduğu yüksek enflasyon, döviz kurlarının farklılığı gibi belirsizliklerin bulunduğu durumlarda bu yöntemin kullanılamayacağı yönünden eleştirilmektedir. Gelir yaklaşımında en sık kullanılan yöntem İndirgenmiş Nakit Akımları yöntemidir.

3.10.2.2 İndirgenmiş Nakit Akışları Yöntemi

İndirgenmiş Nakit Akışları yöntemi ile bir yatırımın, benzer riske sahip başka bir yatırımdan daha fazla getiri sağlaması durumunda değer yarattığı temeline dayanır.⁴¹⁶ İNA yönteminin avantajlı yanı şirketin değerinin hesaplanmasına maddi varlıkları kadar maddi olmayan varlıklarında hesaba katılmasıdır. Yine bu yöntem içinde bulunan dönemde nakit akışlarının olumlu seyretmesi ve tahmin edilebilir veriler sunması önemlidir.

Bu yaklaşımda en sık başvuru olan değerlendirme yöntemi, indirgenmiş nakit akışları yöntemidir.⁴¹⁷ Bu yöntem doktrinde, şirketin mevcut organizasyon yapısıyla, gelecekteki nakit akımları ve gelecekteki nakit akımlarının bilançoda görünmeyen değerleri de kapsayan bir hesaplama yöntemi olarak ifade edilmektedir.⁴¹⁸ İNA yöntemi bir yatırımın, benzer riske sahip başka bir yatırımdan daha fazla getiri

⁴¹² Tekin, s. 237.

⁴¹³ Tekin, “Limited Şirketten Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasında Ayrılma Akçesinin Gerçek Değerinin Tespiti, Önerileri ve Bir Uygulama”, s. 312.

⁴¹⁴ UDS 2017, s. 51.

⁴¹⁵ Tekin, s. 238.

⁴¹⁶ Tekin, s. 46.

⁴¹⁷ Tekin, s. 23.9

⁴¹⁸ Eren, s. 133.

sağlaması durumunda değer yarattığı temeline dayanır.⁴¹⁹ Bu yöntemde tahmini nakit akışları değerlendirme tarihine indirgenmekte ve varlığın bugünkü değerine ulaşılmaktadır.

Bu yöntemde şirkette değer ihtiva eden yatırım planları, marka değeri gibi unsurlarda dikkate alınır. Ancak yalnızca karlılık esas alınarak yapılmamakta, tüm nakit girdi ve çıktıları da hesaplamada ele alınmaktadır.⁴²⁰ İndirgenmiş nakit akışları yönteminde farklı amaçlarla kullanılan farklı yöntemler mevcuttur. Bunlar, öz kaynağa şirkete serbest nakit akışları, öz kaynağa serbest nakit akışları ve kar payı iskontolama yöntemleridir.

Nakit akışlarının tahmin edilme süresi, şirketin bulunduğu sektörün konumuna göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak tahmin edilme süresi 5- 10 yıl olmasına karşılık, şirketin bulunduğu sektöre göre tahmin süresi azalıp artabilmektedir.⁴²¹ Belirsizliğin fazla olduğu şirketlerde daha uzun tahmin süresi tercih edilmektedir. Belirli süreli şirketlerde sürenin sonuna kadar tahmin edilmektedir.⁴²²

İndirgenmiş nakit akışları yönteminde çok fazla verinin esas alınarak yapılmasının zorluklara sebep olabileceği belirtilmektedir.⁴²³ Buna karşın diğer değerlendirme yöntemlerinin eksik yönleri nedeniyle indirgenmiş nakit akışı yöntemi daha sık tercih edilmekte, daha gerçekçi sonuçlar verdiği ileri sürülmektedir.⁴²⁴ Özellikle muhasebe temeline dayanan yöntemlerinde, enflasyon ve teknolojik ilerleme karşısında şirketin gerçek değerlerinden uzak değer tespitlerinin yapılmasına neden olmaktadır. Piyasayı esas alan yöntemlerde ise, her şirket borsaya açık olmadığından her zaman karşılaştırılabilir bir veri bulunmadığından değer tespitinde eksik kalabilmektedir.

⁴¹⁹ Tekin, s. 240.

⁴²⁰ Tekin, s. 240.

⁴²¹ Tekin, s. 245.

⁴²² Tekin, s. 245.

⁴²³ Eren, s. 133.

⁴²⁴ Hatipoğlu Ercan/ Yener Erol, “Firma Değerlemesinde İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemi: BIST Elektrik Endeksinde Bir Uygulama”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Aralık 2013, s. 3.

3.10.3. Maliyet Yaklaşımı⁴²⁵

3.10.3.1 Genel Olarak

Varlığın maliyetinin benzeri ile karşılaştırılabilmesi değerinin hesaplanmasıdır⁴²⁶. Varlığın değeri, yıpranma payı gibi değerine etki eden faktörlerde dikkate alınarak hesaplanır. Genellikle şirketlerdeki makine ve teçhizatların değerlendirmesinde, şirketin gayrimenkullerinin⁴²⁷ değerlendirilmesinde kullanılır.

Maliyet yaklaşımında bir varlığının değerinin hiçbir zaman yeniden yapım maliyetinden veya aynısının ikame edilmesinden daha az bir değer ifade etmeyeceği esastan hareket edilmektedir. Buna göre bir varlığın yeniden yapım maliyeti veya ikame bedeli hesaplanırken, varlığın yıpranma payları değerden çıkarılır. Maliyet yaklaşımındaki yöntemler genellikle; ikame maliyeti yöntemi, yeniden üretim maliyeti yöntemi ve toplama (düzeltilmiş özvarlık değeri) başlıkları altında incelenmektedir.⁴²⁸ Bu yaklaşım genellikle gayrimenkullerin fazla olduğu şirketlerde tercih edilebilmektedir.

UDS’de özellikle aşağıdaki durumlarda maliyet yaklaşımına ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁴²⁹ Buna göre;

- “katılımcıların değerlendirme konusu varlıkla önemli ölçüde aynı faydaya sahip bir varlığı yasal kısıtlamalar olmaksızın yeniden oluşturabilmesi ve varlığın, katılımcıların değerlendirme konusu varlığı bir an evvel kullanabilmeleri için önemli bir prim ödemeye razı olmak durumunda kalmayacakları kadar, kısa bir sürede yeniden oluşturulabilmesi”,
- “varlığın doğrudan gelir yaratmaması ve varlığın kendine özgü niteliğinin gelir yaklaşımını veya pazar yaklaşımını olanaksız kılması” ve/veya
- “kullanılan değer esasının temel olarak ikame değeri örneğinde olduğu gibi ikame maliyetine dayanması”

⁴²⁵ Tekin, s. 252.

⁴²⁶ Tekin, s. 252.

⁴²⁷ Çelik Kemal, “Gayrimenkul Değerlemesinde Geleneksel Yöntemler”, GUFBD, 2022, s. 256.

⁴²⁸ Tekin, s. 47.

⁴²⁹ UDS 2017, s. 60-61.

şeklinde ifade edilmiştir.

3.10.3.2 İkame Maliyet Yöntemi⁴³⁰

Yerine koyma değerinin belirlenmesinde, varlığın ikamesi olan modern bir eşdeğerinin üretilme maliyetleri dikkate alınır.⁴³¹ İlk olarak varlığın yenileme yerine koyma değeri bulunup sonrasında yıpranma payı düşülür.⁴³²

3.10.3.3 Yeniden Üretim maliyeti⁴³³

Varlığın cari fiyatlara göre benzerini yapma maliyetidir.⁴³⁴ Bu yöntemde de değerlendirme konusu varlığın yıpranmış olmasına göre amortisman değerleri hesaplanan maliyetten düşülür.⁴³⁵

3.10.4. Muhasebe Temelli Değerlendirme Yaklaşımı⁴³⁶

3.10.4.1 Genel Olarak

Bu yaklaşımda şirketin varlıklarının değerinden yükümlülüklerinin çıkarılması sonucunda bulunan öz kaynak değeri ile değer tespiti yapılmaktadır. Bu nedenle temelde esas alınan veri şirketin finansal tabloları ve bilançolarıdır.⁴³⁷ Bu yaklaşımda defter değeri ve düzeltilmiş defter değeri yöntemleri kullanılmaktadır.⁴³⁸

Yaklaşım, şirket varlık ve yükümlülüklerinin muhasebede kayıtlı değerlerini veya düzeltilmiş defter değerinde olduğu gibi mevcut pazar değerlerini esas almak suretiyle, varlık ve yükümlülükleri bir bütün olarak değil, her bir varlığı teker teker değerlendirip bu değer üzerinden öz kaynak değerini hesaplamaktan ibarettir.⁴³⁹ Bu yaklaşım, işletme varlık ve yükümlülüklerinin toplamından daha farklı bir değer ifade eden ve

⁴³⁰ Tekin, s. 255

⁴³¹ UDS 2017, s. 111.

⁴³² Tekin, s. 255.

⁴³³ Tekin, s. 256.

⁴³⁴ Tekin, s. 256.

⁴³⁵ Tekin, s. 256.

⁴³⁶ Tekin, s. 260.

⁴³⁷ Tekin, s. 260.

⁴³⁸ Tekin, s. 260.

⁴³⁹ Akın İrfan, “Şirket Değerleme Yöntemlerinin Sermaye Şirketlerinde Çıkma, Çıkarılma ve Fesih Davalarına Etkisi”, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Mehmet Kılıç’a Armağan, Ağustos 2020, s. 98.

muhasabe bilgilerinden hareketle değeri belirlenemeyen yaşayan şirket tespit etme imkân tanımamaktadır.⁴⁴⁰

3.10.4.2 Defter Değeri Yöntemi⁴⁴¹

Defter değeri yöntemi ile, muhasabe verilerinden hareketle, şirket varlıklarının defter değerinden yükümlülüklerin çıkartılması ile pay sahiplerinin özkaynak değerleri tespit edilir.⁴⁴² Tespit edilen bu değer, şirketteki pay adedine bölünmesi suretiyle, payın değerine ulaşılabilecektir.⁴⁴³

3.10.4.3 Düzeltilmiş defter değeri yöntemi⁴⁴⁴

Şirketin finansal durum tablosunda yer alan defter değerlerinin pazar değerleri ile düzeltilerek değerlendirilmesidir.⁴⁴⁵ Düzeltilmiş defter değeri hesaplanırken, şirketin maddi duran varlıkları ve iştiraklerinin de güncel değerinin esas alınması gerekir. Doktrinde bu yöntemin genellikle indirgenmiş nakit akışı yöntemine göre değerlemesi yapılamayan şirketler nezdinde tercih edildiği, şirketin kıymetli maddi ve maddi olmayan varlıklarının bulunması halinde tercih edildiği belirtilmiştir.⁴⁴⁶ Sürekli zarar eden ve yakın gelecekte tasfiye edilecek şirketlerin değerlemesinde de tercih edilmektedir.⁴⁴⁷

Doktrinde düzeltilmiş defter değerinin, şirketin gelecekteki gelir akışlarını, sürdürülen harcamalarını ve ertelenmiş vergilerini de yansıttığı için tasfiye değerinin üzerinde bir değeri ifade ettiği, bu nedenle tasfiye değerinden farklı olduğu ileri sürülmüştür.⁴⁴⁸

Bununla birlikte yöntem, değerlendirme konusu varlıkların her zaman ikincil piyasalarının olmayışının değer tespitinde olumsuz etki yaratacağı yönünden eleştirilmiştir.⁴⁴⁹ Buna göre, araştırma geliştirme giderleri, marka giderleri gibi ticarete konu olmayan varlıkların piyasalarının olmayışı değerlerin güncellenmesinde problem teşkil

⁴⁴⁰ Tekin, s. 49.

⁴⁴¹ Tekin, s. 261.

⁴⁴² Tekin, s. 261.

⁴⁴³ Tekin, s. 261.

⁴⁴⁴ Tekin, s. 262.

⁴⁴⁵ Eren, s. 134.

⁴⁴⁶ Eren, s. 134.

⁴⁴⁷ Tekin, s. 263.

⁴⁴⁸ Tekin, s. 263.

⁴⁴⁹ Demir Volkan/Bahadır Oğuzhan, “UFRS (IFRS)’ deki Değerleme Ölçütleri Kapsamında Şirket Değerlemesinde Defter Değeri Yaklaşımı”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 2007, s. 69.

edebilecektir.⁴⁵⁰ Bir diğer eleştiri ise, varlıkların farklı fiyatlarının olmasıdır.⁴⁵¹ Eleştiriye göre, örneğin satın alma fiyatının mı yoksa satış fiyatının mı esas alınacağı belirsizdir.

3.10.4.4 Tasfiye Değeri Yöntemi⁴⁵²

Tasfiye değerinin şirketin varlıklarının hemen elden çıkarılıp, şirketin borçları ödendikten sonra kalan değeri ifade etmektedir. Doktrinde, tasfiye değerinin istisnai durumlarda esas alınacağı, örneğin şirketin feshi söz konusu ise, karlılığı yeterli değilse veya şirketin hisse değerlerini kasen düşük tutarak hisse değerlerinin manipüle edilmesi söz konusu ise, veya bu gibi kötüye kullanım hallerinde esas alınacağı belirtilmiştir.⁴⁵³

Tasfiye sürecindeki şirketlerde, şirketin değerinin artırılarak, şirket varlıklarının satışından yüksek gelir elde edilmesi hedeflenir.⁴⁵⁴ Özellikle faaliyetini sürdürmeyen, faaliyetlerine uzun süre ara vermiş olan şirketler⁴⁵⁵ için tercih edilir. Burada düzenli tasfiye ve zorunlu satış olmak üzere iki ihtimal üzerinde durulur. Düzenli tasfiyede istekli alıcılar varken, zorunlu satışta mevcut durumdaki satıcılara varlığın el değiştirmesi olarak tanımlanır. Düzenli tasfiyede satıştan daha çok gelir elde edilmesi muhtemeldir.

3.11. Uygulamadaki Değer Tespitine İlişkin Yaşanan Problemler

Yukarıda değerlendirme yaklaşımları ile izah edildiği üzere, her şirket ayrı değerlendirmeye tabidir ve şirketin değerine etki edecek birçok faktör vardır. Bunlar ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum, sektörün durumu, şirketin varlıkları gibi birçok etkeni içermektedir. Yargılama sırasında mahkemenin, şirketin faaliyetine, faaliyet gösterdiği sektöre göre şirket değerinin tespiti sağlamalıdır. Bu hususta ilk adım olarak bilirkişi seçimi önem arz etmektedir. Yargılama sürecinde genellikle şirketin yalnızca görünen malvarlığının değerinin tespitine ilişkin, sınırlı sayıda bilirkişi ataması yapıldığı görülmektedir. Ancak davalı şirketin ve dolayısıyla çıkarılan

⁴⁵⁰ Demir Volkan/Bahadır Oğuzhan, s. 69.

⁴⁵¹ Demir Volkan/Bahadır Oğuzhan, s. 69.

⁴⁵² Tekin, s. 264.

⁴⁵³ Eren, s. 140.

⁴⁵⁴ Gözen, s. 207.

⁴⁵⁵ Tekin, s. 265.

ortağın payının değeri hesaplanırken, şirketin piyasadaki durumunun, kazanç getirilerinin, kar oranlarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Şirketler yalnızca görünür malvarlıklarından ibaret değildir. Örneğin bir turizm acentesinin gayrimenkulleri olmasa da, yaptıkları iş gereği süründen, internet ortamındaki satışlardan kazanç sağlamaktadır. Bu kazançlar, çoğu zaman birçok gayrimenkulden daha fazla getirisi olabilecektir. Yine, hidroelektrik santrali bulunan bir şirketinin değeri yalnızca santraldeki malzemelerden ibaret olmayacaktır. Enerji piyasasındaki verilerin esas alınarak, aslında elde ettiği gelirin tespitinin yapılması gerekmektedir. Ancak bu etkenler göz ardı edildiğinde, yargılamada değerlendirme sürecine ilişkin baştan yapılan bir hatanın bedeli, yargılamanın uzaması ile dava ile amaçlanan korumanın gerçekleşmemesi ile karşımıza çıkmaktadır. Bu da azınlığın esasında şirketin feshi davası açtığı için bir anlamda cezalandırılması anlamına gelmektedir.

Bunun yanı sıra, şirket varlıklarının niteliğinin, değerinin tespitinde dahi ciddi problemler yaşanmaktadır. Şirket varlıklarının tek tek değerlendirmeye tabi tutulması da, tüm varlıkların aynı anda değerlendirilmesi söz konusu olmamaktadır. Bu durum yargılamada bilhassa bilirkişi raporlarına itiraz süreçlerinde, önceden alınan bilirkişi raporlarının güncelliğini yitirmesine neden olmaktadır. Özellikle ülkedeki enflasyon verilerinin sıkça değişiklik göstermesi de şirketin gerçek değerine ulaşması önünde müdahale edilemez bir engeldir. Zira enflasyon artışında veya azalışında şirketin bugünkü değeri ile yarınki değeri arasında dahi, hatırı sayılır bir değer farkı ortaya çıkabilecektir. Yargılamanın kısa sürede tamamlanması payın gerçek değerini saptamadaki sıkıntıları giderebilecektir. Fakat uygulamada şirketten evrak temini, şirket mallarının dağınık olması ve tek bir yerde olmaması, şirketin kendisine has özellikleri nedeniyle farklı uzmanlardan alınması gereken farklı değer tespitlerinin olması da işi zorlaştırmaktadır. Esasında payın gerçek değerinin hesaplanması tamamen muhasebe alanını ilgilendiren bir husustur. Ancak yargılamanın, ticaret hukukunu ilgilendiren haklı sebebin tespitinden ziyade, şirket değerinin saptanması noktasında düğümlendiği görülmektedir. Yargılamada dosyaların yoğunluğu, duruşmaların seyrek yapılması da bir diğer olumsuz etkidir. Yargılamadaki bu problemler nedeniyle azınlık ne davalı şirkette faaliyet gösterebilmekte ne de payının değerini alabilmektedir. Madalyonun diğer yüzü ise, yargılama sırasında hala şirketteki ortaklık sıfatı devam eden azınlığın şirket işleyişine olumsuz müdahale etmesi, sürekli iptal davaları açması, şirketin işleyişini yavaşlatabilmesi, yargılama

sırasında eğer konulduysa şirket malları üzerinde tedbirlerin devam etmesi de şirket ve şirketteki diğer ortaklar için süregelen bir olumsuzluk yaratmaktadır. Dolayısıyla yargılamanın seri bir şekilde sonuçlandırılması menfaatler dengesi için kritik öneme haizdir.

3.12. Çıkarılma Payının Gerçek Değerinin Belirlenmesinde Değerlemeye Etki Edecek Unsurlar

Çıkarılma payının gerçek değeri hesaplanırken, payın gerçek değerini etkileyen olumlu ve olumsuz etkenlerinde dikkate alınması gerekir.

3.12.1. Değerlemede Esas Alınacak Finansal Tabloların Çıkarılma Payının Değerine Etkisi

Değerlemede esasında şirket verilerinden hareket edileceğinden, şirket verileri önemli kaynak teşkil etmektedir. Bu hususta değerlemeye hangi bilançonun esas alındığı da hesaplama etki edecektir. Nitekim şirketlerde kullanılacağı alana özgü birçok finansal tablo düzenlenebilmektedir. Örneğin vergisel amaçlı finansal tablolar düzenlenebilmektedir. Fakat şirket değerinin hesabında TTK'ya göre hazırlanmış tablolar esas alınacaktır.

TTK'da yer alan tüm işletmelerin finansal tablolarının düzenlenmesinde, varlık ve borçlarının değerlemesinde TMS/TFRS'de yer alan değerlendirme ölçütlerinin kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle TTK kapsamında gerçek değer veya bu değeri bazı hallerde ifade edebilecek şekilde kullanılan bilanço değerinin tespiti için temel alınacak finansal tabloların, TMS/TFRS'ye uygun şekilde düzenlenmiş finansal tablolar olmasına dikkat edilmelidir.

3.12.2. Değerleme Yöntemlerinin Çıkarılma Payının Değerine Etkisi

Her şirketin içinde bulunduğu sektör, iş sahası gibi pek çok unsurun değer tespitinde dikkate alınması gerektiği yukarıda izah edilmiştir. Tek tip bir değerlemenin doğru sonuca ulaştırabileceğinden bahsetmek güçtür. Her bir yöntemin olumlu özellikleri olduğu gibi, değerlendirme göz ardı ettiği yetersiz kaldığı alanlarda söz konusudur. Örneğin, elektronik ortamda faaliyet gösteren şirketin değer tespitinin malvarlığı esasına dayanan bir yöntem ile tespitine girilmesi, gerçek değeri ifade etmeyecektir.

Ayrıca zamanda somut olaya göre birkaç değerlendirme yönteminin uygulanması ile değere ulaşılabilecektir.

3.12.3. Şirketin Değeri Dışında Payın Değerine Etki Eden Hususlar

Şirketin değeri dışında payın değerine etki edecek bazı unsurlarda vardır. Örneğin payın imtiyazlı oluşu⁴⁵⁶, payın satışında, imtiyazın sağladığı avantajlar nedeniyle tercih edilebilirliği artabilecektir. Aynı şekilde payın hamiline yazılı olması da tedavül kolaylığı nedeniyle payın değerine olumlu etkide katkı sağlayacak, tercih edilebilirliği artacaktır. Payın değerine olumlu etki sağlayan, değerini artıran bir diğer unsur ise, payın bağlam öngörülmemiş nama yazılı olmasıdır. Nitekim bağlam, şirketteki yabancılaşmayı önleme, şirketin malvarlığını koruma gibi çeşitli amaçlarla öngörülmektedir ve payın devrini kısıtlamaktadır.⁴⁵⁷

Değinilmesi gereken bir diğer husus, payın değerine olumsuz etki eden unsurların da dikkate alınması gerekliliğidir. Örneğin payın üzerinde sınırlı bir ayni hak tesis edilmiş olması, payın değerini düşürecekler.⁴⁵⁸ Pay sahiplerine paya bağlı olarak değil de, pay sahipliğine kişisel olarak tanınmış bir hak var ise bu pay değerinin hesabında dikkate alınmayacaktır. Aynı zamanda, ortağın şahsı ile ilgili hususların örneğin haklı sebebin meydana gelmesinde davacı ortağında kusurunun bulunması, payın gerçek değerinin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır. Kusurun dikkate alınmaması payın ödenme şekli bakımından da geçerlidir. Paya bağlı olmayan ortağın şahsi hakları da hesaplamada önem arz etmeyecektir. Ayrıca çıkarılma payı, şirketin tüm değerinden davacının payına düşen değer olacaktır. Aksi halde Yargıtay yalnızca şirket aktiflerini esas alan pay hesabına dayalı verilen mahkeme kararını bozmuştur.⁴⁵⁹

⁴⁵⁶ Oruç s. 227; Tekin İsa, “Limited Şirketten Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasında Ayrılma Akçesinin Gerçek Değerinin Tespiti, Önerileri ve Bir Uygulama”, s. 308.

⁴⁵⁷ Kirkit Ecem, “Anonim Şirketlerde Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması” AÜHFD, 2022, s. 1484.

⁴⁵⁸ Oruç, s. 227.

⁴⁵⁹ Yarg. 11. HD.’nin 11.06.2015 tarihli 2015/2255E. 2015/8166K. sayılı kararında “Ne var ki, çıkma payının hesaplanmasında yukarıda bahsedildiği gibi payın karar tarihine en yakın gerçek değerinin belirlenmesi gereklidir. Mahkemece, davalı şirketin mal varlığının güncellenmesi suretiyle belirlenen aktifleri üzerinden davacının %30 payına karşılık gelen bedele hükmedilmiş ise de, gerçek pay değerinin belirlenmesinde davalı şirketin pasiflerinin de dikkate alınması suretiyle mali bilançonun ve bu kapsamda gerçek pay bedelinin bulunması ve bu bedele hükmedilmesi gerekirken, bu hususlarda yetersiz bilirkişi raporuna dayalı olarak hüküm tesisi doğru görülmemiş, kararın davalı şirket yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir.” Şeklinde karar vermiştir.)BATİDER, “Yargıtay Kararları”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Eylül 2015, C. 31, S. 3, s. 170.

3.13. Çıkarılma Payının Muaccel Hale Gelmesi

TTK'da limited şirketten ayrılmaya ilişkin, TTK m.642'de ayrılma akçesinin muaccel olacağı haller belirtilmiştir. Ancak anonim şirketin haklı sebeple feshi davası sonucunda çıkarılma kararı verilmesi halinde payın gerçek değerinin muaccel olmasına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bu durumda genel kural olan TBK m.90'daki her borcun doğumu anında muaccel olduğu kuralına bakmak gerekir.⁴⁶⁰ Buna göre mahkemenin davacı ortağın çıkarılmasına ilişkin kararının kesinleşmesi ile çıkarılma payı değerinin ödenmesine ilişkin borcun muaccel olduğu söylenebilecektir.

Doktrinde *Şahin*, TBK m.90 gereğince ödemenin mahkeme kararının kesinleştiği tarihte muaccel olacağını belirtmiştir.⁴⁶¹ Yazara göre, özellikle ödemenin şirkete ait öz kaynaklardan yapılmasına karar verilmesi halinde bu sonuç doğacaktır. Ancak şirketin serbest aktifleri yoksa veya %10'nu aşıyorsa, çıkarılan ortağa ödeme yapılabilmesi için esas sermaye azaltılacak ya da çıkarılan ortağın payı, diğer pay sahipleri veya 3. kişilere satılacaktır. Sermaye azaltılması yoluna gidildiğinde, sermaye azaltılmasına ilişkin prosedürün tamamlanması halinde, sermaye azaltılmasının ticaret siciline tescil ve ilan edildiği tarihte muacceliyet söz konusu olacaktır. Çıkarılan ortağın payının, diğer pay sahipleri veya üçüncü kişilere satılması halinde, satış sözleşmesinin yapıldığı tarihte ödemenin muaccel hale gelecektir.⁴⁶² Yazara göre, iktisap şartları bulunmadığı bu ihtimallerde, mahkeme tarafından ödeme yapılabilmesi için vade öngörülmesi gerekmektedir.⁴⁶³

Ancak bu görüş muacceliyeti şirketin eylemde bulunmasına, şirketin inisiyatifine bıraktığı için eleştirilmiştir.⁴⁶⁴ *İlbasmış Hızlısoy*'a göre ise, mahkeme şirketin TTK m.379'a göre çıkarılan ortağın payının iktisap edilmesine karar verecek, yüzde onluk iktisap sınırını aşma halinde ise bu kısımların TTK m.385'e göre şirketin serbest öz kaynaklarından iktisap edilmesine hükmedecektir. Şirketin serbest öz kaynaklarının bulunmaması halinde ise mahkeme, şirket tarafından sermaye azaltımı yapılmasıyla ödenmesine karar verecektir. Serbest öz kaynaktan ödeme yapılmasına karar verilmesi

⁴⁶⁰ Bkz. TBK m. 90.

⁴⁶¹ Şahin s. 413.

⁴⁶² Şahin, s. 413.

⁴⁶³ Şahin, s. 413.

⁴⁶⁴ İlbasmış Hızlısoy, s. 278.

halinde mahkeme kararının kesinleşmesiyle muacceliyet gündeme gelecektir. Sermaye azaltılması halinde ise, yazara göre mahkeme sermaye azaltılmasına ilişkin prosedürü yönetmek için kayyım atanmalıdır. Kayyım tarafından sermaye azaltılmasına ilişkin prosedür tamamlanıp ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi halinde çıkan ortağın payının gerçek değerinin ödenmesi muaccel hale gelecektir.⁴⁶⁵

Ancak yargılamada bazı Mahkeme kararlarında, kesinleşme şerhi düşülmeksizin doğrudan payının gerçek değerinin davacı azınlığa “**ödenmesine**” şeklinde hüküm verilirken, bazı mahkeme kararlarında da **kesinleşme şerhi** düşülerek hüküm verilmektedir.⁴⁶⁶ Yargıtay içtihatlarına bakıldığında ise, Yargıtay 12.Hukuk Dairesinin ortaklıktan çıkmaya ilişkin davalarda hükmedilen kararların icra takibine konulduğu akabinde davalı şirket tarafından açılan davalarda "kesinleşmenin aranmadığı, Ticaret şirketlerinde ortaklıktan çıkmaya ilişkin ilamların kesinleşmesi sadece 1163 sayılı Kooperatifler Kanunun 16/son maddesi gereği arandığı" şeklinde istikrarlı kararları bulunmaktadır.

Yargıtay 12. HD., E. 2022/8770 K. 2023/2800 T. 26.4.2023; "Yargıtay uygulamaları ve öğretide kabul edilen ticari şirketlere ilişkin ilamların kesinleşmeden takibe konu olmaması gerekçesi olarak HMK 367/2 fıkrası uyarınca kişiler hukukuna dayandırılmıştır. Bu uygulamada kişiler hukuku cümlesi geniş yorumlanarak tüzel kişilerin organlarına ilişkin verilen kararlar olup, bu sonuca da geniş yorum yapılarak ulaşılmıştır. Dairemizin bazı kararlarında da ticari şirketlere ilişkin ilamlarda sicil değişikliği yaptığı gerekçesiyle kesinleşme aranmıştır. Takibe dayanak ilama konu şirket Türk Ticaret Kanununda sayılan ticaret şirketlerinden limited şirkettir. Takibe konu ilam eda hükmü içermekte olup, mamelek hukukuna ilişkindir. Ticaret şirketlerinde ortaklıktan çıkmaya ilişkin ilamların kesinleşmesi sadece 1163 sayılı Kooperatifler Kanunun 16/son maddesi gereği aranmıştır. Bunun dışında

⁴⁶⁵ İlbasmış Hızlısoy, s. 279.

⁴⁶⁶ Yarg. 11. HD.’nin 2.11.2022 tarihli 2021/3467E. 2022/7740K. sayılı kararında “İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılama, toplanan delillere ve bilirkişi raporuna göre, davalının, davacı pay sahibinin şirketten çıkarılması halinde ticari faaliyetine devam edebileceği anlaşıldığından, davalı şirketin feshine ilişkin talebin reddine, davacının davalı şirket ortaklığından çıkması ile çıkma payının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerine göre belirlenen karşılığının davalıdan alınarak davacıya verilmesine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle davanın kabulü ile TTK 636/3 maddesince davalı şirketin feshi tasfiyesi yerine davacının ortaklıktan çıkarılmasına, davacı için 230.414,55 TL çıkma payının davalılardan alınarak davacıya verilmesine” denilerek ilk derece mahkemesince ve istinaf mahkemesince doğrudan çıkma payının ödenmesine karar verilmiş, karara kesinleşme şerhi düşülmemiştir.

ortaklıktan çıkma, pay bedelinin ödenmesi ve pay mülkiyet değişikliği sonucu doğuran ilamlarda kesinleşmeye ilişkin kanun hükmü bulunmamaktadır. Yukarıda açıklanan gerekçelerde yer verildiği üzere, davaya konu ilamın kesinleşmeden takibe konulmasında yasaya uymayan bir yön bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

467

Fakat anonim şirketin haklı sebeple fesih davasında mahkemenin ortağın çıkmasına hükmetmesi halinde dahi kanun yolları tamamlanana, bir diğer ifadeyle karar kesinleşene kadar davacı azınlık şirket ortağı olarak kalmaya devam etmektedir. Dolayısıyla karar kesinleşinceye kadar azınlık pay sahibi davacının şirket işlemlerine dahil olması söz konusudur. Bu durumda şirkette kalmaya devam eden ortağa sermayesinin verilmesi, sermaye payını geri ödeme yasağına aykırılık teşkil edecektir. Kanaatimizce çıkarılma payı, mahkeme kararının kesinleşmesiyle muaccel hale gelecektir.

Konu bağlamında değinilmesi gereken bir diğer husus, davacı pay sahiplerine çıkarılma paylarının ödenmemesi halinde şirketin feshine karar verilip verilemeyeceğidir. Doktrinde, davacı pay sahiplerinin paylarının belli bir süreye kadar ödenmediği takdirde mahkemenin davalı şirketin feshine karar verebileceği ileri sürülmüştür.⁴⁶⁸ Ancak aksi görüşe göre ise, usul hukukumuzda şarta bağlı hüküm verilmesi söz konusu olamayacağından şarta bağlı mahkeme kararının verilemeyeceğini ileri sürmektedirler.⁴⁶⁹ Bir diğer görüşe göre ise mahkeme aşamalı karar verebilecektir.⁴⁷⁰ Bu görüşe göre, örneğin şirketin feshinden önce diğer ortaklara payı alma hakkının tanınmasının da daha uygun bir çözüm olduğu ileri sürülmektedir. Kanaatimizce usul hukukumuz gereği, şarta bağlı hüküm verilmesi mümkün değildir. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere, mahkemece hüküm verilirken tarafların ve ilgililerin menfaatlerinin gözetilmesi gerekir. Bu bağlamda şirketin mali durumunu da gözeterek çıkarılma payının ödenmesine karar veren mahkemenin, bilhassa payın ödenebilmesi için davanın başında alınacak ihtiyati tedbirle, davacının hukuki yararını korunması gerekir. Buna rağmen çıkarılma payının ödenememesi söz konusu olursa,

⁴⁶⁷ Aynı yönde Bkz., Yarg. 12. HD., E. 2022/347 K. 2022/6456 T. 30.5.2022" ve "Yarg. 12. HD., E.2021/5549 K. 2021/9594 T. 2.11.2021 kararları bulunmaktadır.

⁴⁶⁸ Özdoğan Daloğlu Tuğba, Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkarılma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019, s. 144.

⁴⁶⁹ İlbasmış Hızlısoy, s. 250; Aynı yönde Bkz. Şahin, s. 366.

⁴⁷⁰ Şahin, s. 366.

diğer hukuksal yollara başvurmak gerekir. Dolayısıyla mahkeme çıkarılma payının ödenmemesi gerekçesiyle aynı davada bu kez feshe hükmedemeyecektir.

3.14. Çıkarılma Payının Ödenme Biçim ve Zamanı

Çıkarılma payının ödenme biçimine ilişkin TTK’da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak TTK m.531’in gerekçesinde bu durumun öğreti ve Yargıtay kararları ile şekilleneceği belirtilmiştir. Bazı yazarlar TTK’nın 531’in madde gerekçesinde “para” ibaresi geçtiği için ödemenin nakdi ödeme olduğunu ileri sürmüştür.⁴⁷¹ Bir diğer görüş ise taraflar arasında anlaşma varsa anlaşmaya göre, anlaşma yok ise hakim takdir yetkisine göre ödemenin biçimine karar verecektir.⁴⁷² Anlaşma yoksa kural olarak mahkeme nakden ödemeye karar verecektir.

Doktrinde bir başka görüş ise, mahkeme davacı pay sahiplerinin de rızası olmak kaydıyla aynı veya özellikle başka anonim şirket payları ile ödemeye karar verebileceğini ileri sürmüşlerdir.⁴⁷³ Burada başka şirket payları ile ödemede şirketin türünün anonim şirket olması önemlidir. Nitekim şirketin türünün farklı olması ortakların durumunu, sorumluluklarını etkileyebilecektir. Ancak kanaatimizce, kanun hükmü gereğince mahkeme tarafından nakden ödemeye karar verilebilecektir.

3.15. Çıkarılma Payına Faiz İşletilip İşletilemeyeceği Sorunu

Anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında çıkarılma payına faiz işletilip işletilemeyeceğinin de incelenmesi gerekir. Bilindiği üzere ana para faizi, paranın kullandırılması hali ile ifanın süreye bağlandığı durumlarda meydana gelir.⁴⁷⁴ TTK’nın sekizinci bölümünde “kar payı” başlıklı maddede sermaye için faiz ödenmeyeceği düzenlenmiştir. Her ne kadar davacı ortağın şirkete sermaye getirmesi ve onun bir anlamda kullanılması söz konusu olsa da, ortaklığın yapısı gereği bunun faiz hakkı doğuracağını söylemek mümkün değildir. Ayrıca davacı ortaklığın yargılama sırasında dahi ortaklığı devam ettiği için yargılama boyunca çıkarılma payına faiz işletilmesi söz konusu olmayacaktır.

⁴⁷¹ Oruç, s. 226.

⁴⁷² Hızlısoy, s. 274.

⁴⁷³ Erdem, s. 270-271; Şahin, 478.

⁴⁷⁴ Kılıçoğlu Ahmet Mithat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, B. 19, s. 635.

Ele alınması gereken bir diğer husus ise temerrüt faizidir. Temerrüt faizi ise, para borcunun muaccel olduğu halde ödenmemesi durumunda gündeme gelir.⁴⁷⁵Buna göre çıkarılma payının muaccel hale gelmesine müteakip davalı ortaklığın ödeme yapmaması halinde temerrüt faizi ödeyecektir. Temerrüt faizi oranı için 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'a bakmak gerekir. 3095 sayılı Kanun'un 1. Maddesi uyarınca %9 yasal faiz oranı uygulanacaktır. 3095 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre ticari işlerde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranından(%9'dan) fazla ise bu orandan faiz talep edilebilecektir. Dolayısıyla anonim şirketin haklı sebeple feshi davasında davacı ortağın talep etmesi halinde çıkarılma payı alacağını ödemedeki temerrüde düşen ortaklık, ayrılan ortağına, onun talepte bulunması şartıyla Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının kısa vadeli avanslara uyguladığı faizi ödemek zorundadır.⁴⁷⁶

⁴⁷⁵ Kılıçoğlu, s. 638.

⁴⁷⁶ Yıldırım, s. 293.

SONUÇ

Doktrinde yer alan görüşler, Yargıtay kararları, ilk derece mahkemesi kararları ve mevzuatımız kapsamında anonim şirketin haklı nedenle fesih davasının açılabilceğı haklı sebep hallerini, davanın özelliklerini, yargılama sürecini, mahkemenin dava neticesinde hükmedebileceğı kararları ve mahkemenin alternatif çözüm olarak davacı azınlığın ortaklıktan çıkarılmasına karar vermesini, çıkarılma kararının hüküm ve sonuçları ile çıkarılan ortağı payının ödenmesi hususlarını incelemiş bulunuyoruz.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 531. maddesiyle getirilen anonim şirketin haklı nedenle feshini talep edebilme hakkı, bir anlamda şirket içerisinde çoğunluk ile azınlık arasındaki uyuşmazlıkların giderilmesine, bir anlamda da şirketin, içerisindeki problemleri hususlardan arındırılarak daha güçlü ilerlemesine olanak sağlamıştır. Kanunun tanıdığı bu olanak değerlendirilirken diğer menfaat sahiplerinin de düşünülmesi, bu anlamda mahkemeye geniş takdir yetkisi verilmesi kritik öneme sahiptir. Mahkeme, geniş takdir yetkisi çerçevesinde fesih kararı yerine duruma uygun düşen ve kabul edilebilir alternatif çözümlere hükmedebilecektir. Uygulamada Yargıtay kararlarına bakıldığında, şirketlerin ülke ekonomisine yaptığı katkı, bünyesinde istihdam ettiği işçiler, ülkeye yatırımcı çekmeleri gibi birçok etken nedeniyle kolay kolay şirketin feshine karar verilmediğı görülmektedir. Bu nedenle mahkemece, açılan haklı sebeple fesih davalarında genellikle alternatif çözümlere karar verilmektedir.

TTK'nın 531. maddesi ile mahkemelere tanınan takdir yetkisi sayesinde, mahkemelerin dava sonucunda verebilecekleri karar çeşitleri artmıştır. Bilhassa davacı ortağın çıkarılabilmesine imkan tanınması, mahkemelerin elini daha da kuvvetlendirmiştir. Nitekim, yargıya yansıyan pek çok olayda haklı sebebin meydana gelmesi halinde, ortaklar arası güven ilişkisi çökmekte, meydana gelen uyuşmazlıklar silsilesi nedeniyle şirketin faaliyetleri sektöre uğramakta, azınlık pay sahibi ile şirket arasında bir dizi ticaret davası gündeme gelmekteydi. Davacı ortağın çıkarılması haricindeki diğer alternatif çözüm yöntemleri, esasında davacı azınlık pay sahibinin

şirketteki ortaklık sıfatının devam etmesi nedeniyle kalıcı bir çözüm teşkil etmemektedir. Bu durumda ortaklıkta kalması kendisi açısından çekilmez hale gelen davacı ortağın, şirketin ve bilhassa çoğunluğun politikalarına daha fazla maruz kalmasının da engellenmesi ancak davacı ortağın çıkarılması ile mümkün olabilmektedir. Bu sayede şirketteki haklı sebep hali de kalıcı olarak ortadan kaldırıldığından şirket sorunsuz bir şekilde faaliyetlerine devam edebilmektedir.

Her ne kadar azınlık ortağın çıkarılmasına karar verilse de yargılama aşamasında yaşanan sorunlar nedeniyle ne azınlığın menfaatleri korunmakta ne de şirketin işlevselliği desteklenmektedir. Yargılama aşamasında haklı sebebin olup olmadığının tespiti kolayca yapılmaktayken, davacı azınlığın çıkarılma paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değeriinin tespit edilmesi içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Nitekim şirketin faaliyetlerinin niteliği, içinde bulunduğu sektörün doğru tespit edilmemesi, bunu takiben gerekli ve yeterli uzmanlıkta bilirkişilerin atanmaması, bilirkişi raporlarının alındığı tarih ile duruşma yapılan tarih arasında uçurum niteliğinde geniş bir zaman aralığı olması sorunlardan birkaçıdır. Önemli bir diğeri husus dava konusu şirketin değeriinin doğru tespit edilememesi nedeniyle çıkarılma payının değeriinin de doğru tespit edilememesidir.

Yine, ilk derece mahkemesince karar verildikten sonra istinaf kanun yolu ve temyiz kanun yollarının olması, fakat istinaf veyahut temyiz kanun yolunda yeniden bir bilirkişi raporu alınmaması payın gerçek değeriine ulaşılmasını imkansızlaştırmaktadır. Temyiz kanun yolunda Yargıtay’dan yeniden delil toplanması beklenemese de, en azından istinaf mahkemelerinde davacı pay sahibinin çıkarılma payının gerçek değeriine ulaşabilmek için yeniden bilirkişi raporu alınmasına dair kanunda bir düzenleme yapılmasının, taraf menfaatlerine ve kanunun amacına uygun düşeceği kanaatindeyiz.

Bu durumda dava açan azınlık yargılama sürecinde ne payını alabilmekte ne de şirket içerisinde gerçek anlamda bir varlık gösterebilmektedir. Aynı durumda şirket aleyhine de durumlar oluşabilmektedir. Nitekim dava nedeniyle şirketin önemli bir malvarlığına mahkemece tedbir konulabilmekte ve bunun gibi yargılama sürecinde şirketin faaliyetini olumsuz yönde etkileyen kararlar alınabilmektedir. Ayrıca mahkemece davacı azınlığın çıkarılmasına karar verilse de davacı azınlık ortakların ortaklık sıfatı ve buna bağlı hakları, mahkemenin kararının kesinleşmesine kadar

devam edecektir. Bu da esasında yargılama sırasında da azınlık ile çoğunluk arasında sürekli problem yaşanmasına, sürekli açılan genel kurulun iptali davalarına, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımına ilişkin davalara ve bunun gibi beraberinde birçok kaosu yaratmaktadır.

Uygulamada bazı ilk derece mahkemelerinin kararın kesinleşmesi aranmaksızın davacı azınlık ortaklara paylarının gerçek değerinin ödenmesine karar verildiği görülmektedir. Ancak bu şekilde bir karar şirketler hukukunun temeline aykırıdır. Nitekim yukarıda belirtildiği üzere mahkemenin kararının kesinleşmesiyle birlikte ortaklık hakları sona ermektedir. Aksi halde hem davacı azınlık payının gerçek değerini alacak hem de şirkette var olmaya, haklarını kullanmaya devam edecektir. Bu esnada şirkette davacıya payının gerçek değerini ödediği için belki de ciddi ekonomik zarara uğrayacaktır. Bu ihtimalde tarafların menfaatinin gözetilmediği bir sonuç ortaya çıkacaktır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise azınlığın payının gerçek değerini mahkeme kararının kesinleştiğinde muaccel olduğu kabul edilmesi teoride haklı bir durumdur. Fakat enflasyonun sürekli değişim gösterdiği durumlarda davacı azınlığın yargılamanın tamamen bitmesini beklemeye mahkum edilmesi de şüphesiz hakkaniyetsiz bir yaklaşım olacaktır. Ancak ne yazık ki ülkemizde yasal mevzuatımız gereği enflasyon nedeniyle azınlık payını yıllar sonra almakta bir anlamda da dava açması aleyhine sonuç doğurmaktadır.

Çalışmamızda izah edildiği üzere anonim şirketin haklı nedenle fesih davasının teoride önemli tartışmaları olmakla birlikte uygulamada da ciddi sorunları vardır. Bu nedenle TTK'nın uygulama alanı olan ülkemizde, esasında malvarlığı niteliğindeki bu davanın seri sonuca bağlanması için düzenleme yapılması gerekmekte bilhassa şirketin değerinin ve çıkarılma payının değerinin hesaplanmasındaki sıkıntıların giderilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel Burak, “Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlandırılması veya Kaldırılması”, GÜFHD, C. XVIII, Y. 2014, S. 1.
- Aker Halit, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sifatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, BATİDER, Mart 2016, C. 32, S. 1.
- Akın İrfan, “Şirket Değerleme Yöntemlerinin Sermaye Şirketlerinde Çıkma, Çıkarılma ve Fesih Davalarına Etkisi”, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Mehmet Kılıç’a Armağan, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2020.
- Akın İrfan, Köroğlu Anıl, “Ayrılma Akçesinin Hesaplanması Bakımından Anonim Şirketin Feshi Davası ile Sorumluluk Davası Arasındaki İlişkinin Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi”, AHBVÜ-HFD, 2022, C. 26, S. 3.
- Akıncı Ziya, “Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim”, On İki Levha Yayıncılık, Mayıs 2018.
- Aksu Özkan Raziye, “Yargıtay Kararları Işığında Anonim Şirkette Olağanüstü Yedek Akçe Ayırma Koşullarının İncelenmesi”, TAAD, Ocak 2020, S. 41.
- Aksu Özkan Raziye, “Kendi Paylarını İktisap Eden Anonim Şirketlerde Yedek Akçe Ayırma Uygulamasının Bir Değerlendirmesi”, MÜFHAD, C. 27, S.1.
- Arslan Aziz Serkan, “HMK Kurumlarına Göre Teminat Kurumu ve Dava Şartı Niteliği”, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, DEÜHFD, C. 16, B. 2015.
- Aşlar Üçyıldız Yasemin, “Anonim Ortaklıkta Azınlığın Özel Denetçi Atanması İstemine İlişkin Çeşitli Sorunlar Üzerine Bir İnceleme”, AHBVÜ-HFD, C. XXVII, 2023, S. 2.
- Atakan Murat Can, “Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisabının Hukuki Sonuçları”, İnÜHFD, 2021.

Aydın Alihan, Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007.

Ayoğlu Tolga, “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshine İlişkin Davalarda Dava İkame Edildikten Sonra Şirket Bünyesinde Ortaya Çıkan Bazı Önemli Gelişmelerin Dava Sürecine Etkileri”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi - 2017/1Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, “Yargıtay Kararları”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Eylül 2015, C. 31, S. 3.

Bahtiyar Mehmet, “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkarma Davası ve Yargıtay Kararları”, Yayıncı: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın tarihi: Haziran 2017 Sempozyumu tarihi: 23.12.2016.

Besen Murat, Anonim Ortaklıkta İmtiyazlı Paylar, On İki Levha Yayıncılık, Mart 2018.

Bilgili Fatih, Demirkapı Ertan, Şirketler Hukuku, Dora Yayıncılık, Bursa 2013.

Bilgili Fatih/Cengil Fatih, “Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu”, GSÜHFD, 2017/1.

Bozkurt Tamer, “Şirketler Hukuku”, Yetkin Yayınları, 2023, 15.Baskı.

Çağırğan Tuncer Senar/Ulusoy Yasin, “Yedek Akçeler”, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, 2017, C. 19.

Çağlar Hayrettin, Kaşak Esra, “Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshine İlişkin TTK M.531 Hükmün Zaman Bakımından Uygulanması”, AÜHFD, 2016.

Canözü Salih, Anonim Şirketlerde İbra, On İki Levha Yayıncılık, Haziran 2021.

Cenkci Esra, “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)”, ABD, 2018/4.

Cingöz Ahmet, İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemine Göre Firma Değerleme ve Enerji Sektöründe Bir Uygulama, Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014.

Çamoğlu Ersin, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi” Yayıncı: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Mart 2015 C. 31 S. 1

Çamoğlu Ersin, “Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay Kararları”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Haziran 2017, Sempozyumu tarihi: 23.12.2016.

- Çapa Mehmet Sadık, “Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi”, On İki Levha Yayıncılık, Kasım 2013.
- Çelik Aytekin, “Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma”, SÜFHD, 2009, C. 17, S. 2.
- Çelik Aytekin, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi”, BATİDER, Aralık 2009, C. 25, S. 4.
- Çelik Kemal, “Gayrimenkul Değerlemesinde Geleneksel Yöntemler”, GUFBD, 2022.
- Çelikboya Kerem, Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kar Payı Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2021.
- Değirmencioglu Aydın Nihan, Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkı, Yayıncı: On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2021, B. 1.
- Demir Koray, Özel Esas Sözleşme Değişiklikleri: Şarta Bağlı Sermaye Artırımı ve Esas Sermayenin Azaltılması (TTK m. 463-475), On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2020.
- Demir Volkan/Bahadır Oğuzhan, “UFRS (TFRS)’ deki Değerleme Ölçütleri Kapsamında Şirket Değerlemesinde Defter Değeri Yaklaşımı”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 2007.
- Erdem Ercüment/Göksoy Can, “Limited Şirkette Payın Rehni”, Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, İzmir 2000.
- Erdem Nuri, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi”, Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2012.
- Eren Erkan, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarma ve Ayrılma Akçesi, On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Erten Cengiz, “Anonim Şirketlerde Haklı Sebeplerle Fesih Hakkının Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, UMD, Haziran 2019, S.13.
- Gözen, Mustafa, “Şirket Değerlemesine Kuramsal Açından Genel Bir Bakış” AEÜSBED, 2019, C. 5, S. 2.
- Görmez Onur, Topluluk Dışı Anonim Ortaklıklarda Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılması, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2023.

- Gücük Turgut, “Genel Kurula Katılma Hakkının Engellenmesine İlişkin Kararlar”, BATİDER, Ağustos 1987, Sempozyumu tarihi: 20.03.1987.
- Hanağası Emel, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Medenî Usûl Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi”, BATİDER, Mart 2016, C. 32, S. 1.
- Hatipoğlu Ercan/ Yener Erol, “Firma Değerlemesinde İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemi: BIST Elektrik Endeksinde Bir Uygulama”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Aralık 2013.
- İkiz Meltem Meltem, Anonim Şirkette Azınlık Hakları, Yüksek Lisans Tezi, Antalya Bilim Üniversitesi, 2022.
- İlbasmış Hızlısoy Özlem, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2015.
- İmrengün Oğuz, “Anonim Ortaklıkta Pay sahibinin Kar Payı(temettü) Hakkı”, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, Beta Yayınları, 2001.
- Karahan Sami, Şirketler Hukuku, Mimoza Yayınları, Kasım, 2013, B. 2.
- Karşlıoğlu Hasan, “Anonim Şirketlerde Kar Payının Hesaplanması ve Dağıtım İlkeleri”, ABD, 2019/3.
- Karşlıoğlu Hasan, “TTK’nın 420’nci Maddesi Uyarınca, Genel Kurul Toplantısında Azlığın Finansal Tabloların Görüşülmesini Erteletmesi Hakkının Gerekliliği Sorunu”, SÜHFD., C. 30, S. 2, 2022.
- Kaşak Esra, “Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshinde Şahsi Sebeplerin Değerlendirmeye Alınıp Alınamayacağı Hususunun Hakimın Takdir Yetkisi Bakımından Değerlendirilmesi”, AHBVÜ-HFD, C. XXIII, 2019.
- Kaya Esra, “Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları”, İBD, C. 93, S. 2, 2019.
- Kayhan Mustafa, Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davası, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2020.
- Kayış Ferhat, “Anonim Ortaklıkta Tek Borç İlkesi Çerçevesinde TTK 421/2-a Bendinin Değerlendirilmesi”, SÜHFD, 2022, C. 30, S. 3.
- Kayış, Ferhat, “Usul Hukuku ve Ticaret Sicili Açısından Ek Tasfiyeye İlişkin Bazı Sorunlu Noktalar”, BATİDER, Mart 2023, C. 39, S. 1.

- Kazaz Gözde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yargılama Gideri Olarak Vekalet Ücreti, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2019.
- Kendigelen Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha Yayıncılık, Mayıs 2016, B. 3.
- Kılıç Fatoş, “Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davasında Alternatif Bir Çözüm Olarak Bölünme”, Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan, Ocak 2017.
- Kılıçoğlu Ahmet Mithat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, B.19.
- Kırca İsmail, “Anonim Şirket Genel Kurul Toplantısı Çağrı Usûlüne Uyulmaması Toplantıya Katılamayan Pay Sahibinin Mülkiyet Hakkını İhlâl Eder Mi? -Farazî Bir Bireysel Başvuru Çerçevesinde İnceleme”, BATİDER, Aralık 2021, C.37, S. 4.
- Kirkit Ecem, “Anonim Şirketlerde Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması”, AÜHFD, 2022.
- Moroğlu Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2020.
- Nomer Ertan Füsün, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davası- TTK m.531 Üzerine Düşünceler-”, İÜHFM, C. LXXIII, S. 1.
- Nomer Ertan Füsün, Anonim Şirkette Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1998.
- Oruç Murat, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebep Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma”, BATİDER, Mart 2011, C. 27, S. 1.
- Ölmez Fatih, Belirli Grupların Anonim Şirket Yönetim Kurulunda Temsili, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2021.
- Ömür Can Rahmi, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi Davasının Usûl Hukuku Bakımından İncelenmesi", YÜHFD, C. XVIII, 2021/2.
- Özdamar Emine, “Ayrılma Akçesinin Hesaplanması Bakımından Gerçek Değer Kavramı”, AHBVÜ-HFD, C. XXVII, Temmuz 2023, S. 3.
- Özdoğan Daloğlu Tuğba, Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkarılma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019.

- Paslı Ali, “Anonim Şirkette Kontrol Sahibinin Özel Durumu”, İÜHFD, C. LXVI, S. 2, 2018.
- Pınar Hamdi, “Anonim Şirketlerde Sona Erme ve Tasfiye”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinin Şirketler Hukuku Kitabı, B. 2.
- Poroy Reha, Tekinalp Ünal ve Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi, C. 2.
- Poroy Reha, Tekinalp Ünal ve Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar Hukuku, Vedat Kitapçılık C. 1, B. 13.
- Poroy Reha, Tekinalp Ünal ve Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Beta Yayınları, B. 9.
- Pulaşlı Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, C. II
- Pulaşlı, “Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi”, İÜHFM C. LXXI, S. 2.
- Semerci Vuraloğlu Tuğba, Sermaye Piyasası Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Ayrılma Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, Kasım 2018.
- Sert Canbolat Selin, “Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının İncelemesi”, TBBD, 2008, S. 74.
- Sevi Ali Murat, “Anonim Ortaklığın Kendi Payını Devralması Üzerine Bir İnceleme”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Haziran 2003, C. 22 Sayı: 1.
- Sevi Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2011.
- Sevi Ali Murat, “Anonim Ortaklık Organlarında Kilitlenme Hâli ve Hukukî Çözüm Yolları”, Tüzel Kişilik Penceresinden Anonim Ortaklık Sempozyumu, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2021.
- Sulu Muhammed, “Şirketler Topluluğunda Satın Alma Hakkı, Ayrılma Akçesi ve Anonim Şirketten Çıkarma Üzerine Düşünceler”, İÜHFM, 2022, C. 80, S. 1.
- Sümer Ayşe, “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, MÜFHAD, 2012 C. 18 S. 2.
- Sümer Ayşe, Anonim Ortaklıkta Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 1991.

- Sümer Ayşe, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, 2010, C. XXVIII, S. 1.
- Şahin Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2011.
- Şener Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, B. 3.
- Şener Oruç Hami, Anonim Ortaklıklara İlişkin Emsal Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, Seçkin Yayınları, 2023, B. 3.
- Şener Oruç Hami, Anonim Ortaklıklarda Tasfiye Memurunun Mahkemece Azli ve Atanması (TTK 442/II), DEÜHFD, 2002, C. 4, S. 1.
- Tekin İsa, “Limited Şirketten Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasında Ayrılma Akçesinin Gerçek Değerinin Tespiti ve Bir Uygulama”, Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, Haziran 2018, S.13.
- Tekin İsa, Limited Şirketten Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasında Ayrılma Akçesinin Gerçek Değerinin Tespiti, Önerileri ve Bir Uygulama, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019.
- Tekinalp Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul, 2015, Vedat Kitapçılık, B. 4.
- Tekinalp Ünal, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Bazı Usuli Sorunları”, Ersin Çamoğlu’na Armağan, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.
- Tekinalp Ünal, “İmtiyazlı Paylar”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, BATİDER, Aralık 1996, Sempozyumu tarihi: 05.04.1996.
- Türk Ticaret Kanunu Madde Gerekçeleri (6102 Sayılı Kanun)
- Uluslararası Değerlendirme Standartları 2017.
- Uzal Necdet, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Fesih Davasında Karlılık Durumu ve Sermaye Kaybının İşlevi- İstisnai Bir Vakıanın Çözümü “GRUMSER” kararı”, BATİDER, Aralık 2004, S. 4.
- Yıldırım Ali Haydar, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeplerle Feshi, Dokuz Eylül Üniversitesi Doktora Tezi, 2012.

Yıldız Şükrü, “Makale 25 TTK Tasarısına Göre Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi”, Makalelerim, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2018.

Yıldız Şükrü, “Hukuki Mütalaalar-4”, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2020, B. 1.

Yılmaz Abdüssamet, “Yargıtay 11. HD., 02.06.2014 T., 3669E./10238K. Kararının İsviçre Doktrini ve Federal Mahkeme Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, Cevdet Yavuz’a Armağan, Legal Yayınları, 2012.

Yiğit Begüm, “Anonim Şirketin Haklı Sebeple Fesih Davasında Davalı Sıfatının Belirlenmesi”, GSÜHFD, 2019/1.

Yurtbaşı Fatih, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Özellik Arz Eden Hususları Hakkında Bir Değerlendirme”, Yargıtay 11. HD. Başkanı Merhum Mehmet Kılıç’a Armağan, On İki Levha Yayıncılık, Ağustos 2020.

Yüce Aydın Alber, Köroğlu Emre, “Anonim Şirketin Kendi Paylarını İktisabında Ödenmemiş Sermaye Borcunun Durumu”, AHBVÜ-HFD, C. XXVI, Y. 2022, S. 2.

Yüksel Sinan H., “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Davalı Sıfatı Üzerine Düşünceler”, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2017.

İnternet Kaynakları

www.lexpera.com.tr

www.kazancı.com.tr

www.dergipark.org.tr